

ISTRAŽIVANJE OESS-A O NASILJU NAD ŽENAMA U BOSNI I HERCEGOVINI

DOBROBIT I BLAGOSTANJE ŽENA

BOSNA I HERCEGOVINA
IZVJEŠĆE SA REZULTATIMA





This project is funded
by the European Union



www.osce.org

ISBN: 978-3-903128-20-0

Rad opisan u ovom izvješću obavljen je sukladno zahtjevima međunarodnoga standarda kvalitete za istraživanje tržišta, ISO 20252: 2012, i uvjetima tvrtke Ipsos MORI, koji se mogu naći na <http://www.ipsos-mori.com/terms>.

© OSCE 2019

OESS je uložio mnogo truda u razvoj materijala u ovoj publikaciji. Međutim, OESS ne prihvaća nikakvu odgovornost za točnost i potpunost informacija, uputa i savjeta ili za greške pri tiskanju. Stavovi, mišljenja, nalazi, tumačenja i zaključci izraženi u ovom tekstu stavovi su autorica i osoba koje su pridonijele ovom izvješću i ne odražavaju nužno službenu politiku ili stajalište OESS-a i država učesnica.

Sve fotografije iz ove publikacije podliježu licenci.

ISTRAŽIVANJE OESS-A O NASILJU NAD ŽENAMA U BOSNI I HERCEGOVINI

DOBROBIT I BLAGOSTANJE ŽENA

BOSNA I HERCEGOVINA
IZVJEŠĆE SA REZULTATIMA



Organization for Security and
Co-operation in Europe

Osnovne informacije

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS), najveća regionalna sigurnosna organizacija na svijetu, bavi se širokim nizom izazova vezanih uz sigurnost, u koje spada i zaštita ljudskih prava i promicanje rodne ravnopravnosti. Među najvažnijim područjima rada Organizacije nalaze se jačanje regionalne sigurnosne suradnje, prevencija sukoba te upravljanje kriznim i postkonfliktnim situacijama. OESS broji 57 država članica, pokriva regiju koja se prostire čitavom Europom, a uključuje i Sjedinjene Američke Države, Kanadu, Srednju Aziju i Mongoliju. Kroz rad Tajništva, tri specijalizirane institucije i 16 terenskih ureda, OESS radi na rješavanju brojnih sigurnosnih izazova te pruža pomoć državama članicama u ispunjavanju njihovih sveobuhvatnih političkih obveza.

OESS prepoznaje nasilje nad ženama i djevojkama (VAWG)¹ kao prijetnju pojedinkama, ali i kao šire sigurnosno pitanje te stoga smatra prevenciju i borbu protiv nasilja nad ženama i djevojkama jednim od prioriteta područja svoga rada. Nasilje nad ženama i djevojkama predstavlja trajno kršenje ljudskih prava koje ugrožava sigurnost bezbroj žena i djevojčica diljem svijeta. Ne samo da pogađa njihove živote i ometa ih da u potpunosti i ravnopravno sudjeluju u društvenom životu, već pogađa i živote onih koji su im bliski. U konačnici, trajno utječe na njihovo zdravlje, djecu, na njihove zajednice, kao i na društvo u cjelini.

Rodna neravnopravnost leži u korijenu rodno uvjetovanog nasilja nad ženama i djevojkama. OESS ima ključnu ulogu u radu s državnim dionicima na izgradnji njihovih kapaciteta potrebnih za sprječavanje rodno uvjetovanog nasilja i zaštitu preživjelih.² Pod sloganom "Dovesti sigurnost u dom", OESS naglašava da žene i djevojčice moraju biti sigurne i u javnosti i kod kuće kako bi mogle postići potpuni razvoj sposobnosti i pridonijeti političkom, ekonomskom i društvenom razvoju društva.

Nasilje nad ženama i djevojkama javlja se i u vrijeme odvijanja sukoba, tako da je OESS naručio ovu kvalitativnu i kvantitativnu studiju s ciljem rasvjetljavanja učestalosti različitih oblika nasilja nad ženama i djevojkama u konfliktnim i nekonfliktnim sredinama u odabranim državama članicama OESS-a, a to su: Albanija, Bosna i Hercegovina, Sjeverna Makedonija, Crna Gora, Srbija, Moldavija i Ukrajina. Istraživanje je provedeno i na Kosovu.³

Ova studija, prvo takvo reprezentativno istraživanje provedeno u jugoistočnoj Europi ili istočnoj Europi, kako bi se osigurali usporedivi podatci u cijeloj regiji, obuhvaća rodne stavove i iskustva žena iz manjinskih skupina.⁴ Cilj je studije osigurati grube podatke koji će poslužiti za izradu sveobuhvatnijih, na dokazima utemeljenih, politika rada, strategija, programa i aktivnosti na prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama. Krajnji je cilj ovog istraživanja prikupiti dokaze za informirano donošenje odluka i zagovaranje na različitim razinama, čime će se pridonijeti ostvarivanju ciljeva održivog razvoja te smanjenju stupnja nasilja nad ženama u ciljnim regijama, jačanju službi za rad s preživjelim i većoj sigurnosti žena.

- 1 Termini "nasilje nad ženama" i "nasilje nad ženama i djevojkama", koji se naizmjenice koriste u ovom izvješću, podrazumijevaju fizičko, seksualno i psihičko nasilje koje vrše intimni partneri i nepartneri, kao i uhođenje i seksualno uznemiravanje.
- 2 U ovom izvješću termini "preživjela" i "žrtva" koriste se naizmjenice.
- 3 Svako spominjanje naziva Kosovo, bez obzira upućuje li na teritorij, institucije ili stanovništvo u ovom tekstu treba se tumačiti u potpunosti sukladno Rezoluciji Vijeća sigurnosti UN 1244.
- 4 Upitnik koji je korišten u ovom istraživanju temelji se na upitniku koji je koristila Agencija EU za temeljna prava u istraživanju provedenom u 28 država članica EU 2012. godine i usporediv je s njim.



Sažetak

Uvod

Ovo izvješće sadržava nalaze OESS-ovog kvalitativnog i kvantitativnog istraživanja provedenog u Bosni i Hercegovini (BiH) o nasilju nad ženama. Istraživanje je provedeno u proljeće/ljeto 2018. godine i obuhvaća:

- Deset intervjua sa stručnjacima i stručnjakinjama, koji su osigurali sveobuhvatan pregled problema vezanih uz nasilje nad ženama i nasilje u situacijama sukoba;
- Istraživanje na osnovi reprezentativnog uzorka od 2.321 žene u dobi između 18 i 74 godine koje žive u Bosni i Hercegovini, od kojih 1.163 u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH), 1.019 u Republici Srpskoj (RS) i 139 u Brčko distriktu BiH, radi utvrđivanja učestalosti i posljedica nasilja putem višefaznog stratificiranog nasumičnog uzimanja uzoraka;
- Devet fokus-skupina (pet u FBiH i četiri u RS) sa ženama bošnjačke, srpske i romske etničke pripadnosti o njihovim stavovima prema nasilju nad ženama;
- Šest dubinskih intervjua sa ženama koje su iskusile nasilje, u koje spadaju i žene s invaliditetom, kako bi se detaljnije razumio utjecaj koji nasilje ima na njih.

Ključni nalazi

Iako su ipak predstavljeni odvojeno, jer odgovornost za prevenciju nasilja nad ženama i potpora žrtvama leži na entitetima, nalazi ovog istraživanja su općenito slični u FBiH i u RS-u, unatoč činjenici da je više žena u FBiH pogođeno sukobom.

Zabrinutost zbog problema nasilja nad ženama široko je rasprostranjena u BiH. Dvije trećine žena (67%) smatra da je nasilje nad ženama uobičajena pojava, dok preko četvrtine njih (27%) smatra da je *veoma uobičajena*.

Učestalost

Tek je malo manje od polovine žena u BiH (48%) iskusilo neki oblik nasilja, uključujući i nasilje od strane intimnog partnera, nepartnera, uhođenje ili seksualno uznemiravanje, od svoje petnaeste godine. Točnije rečeno, skoro četiri od deset žena (38%) izjavile su da su iskusile psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od petnaeste godine od strane partnera ili nepartnera (FBiH: 36%, RS: 39%).

Jedna od sedam žena (14%) kaže da je iskusila psihičko ili seksualno nasilje od petnaeste godine od strane partnera ili nepartnera. Kada govorimo o počiniteljima, broj je prijavljenih slučajeva najviši kod nasilja od strane bivšeg partnera, pri čemu 11% žena koje su imale bivšeg partnera kaže da je iskusilo jedan ili više oblika ovakvog nasilja, u usporedbi sa 6% žena koje kažu da su iskusile fizičko ili seksualno nasilje od strane sadašnjeg partnera, i 8% svih žena koje kažu da su iskusile nasilje od strane nepartnera. Ove su brojke iste u oba entiteta.

Od petnaeste godine života, 28% žena navodi da su iskusile seksualno uznemiravanje (RS: 31%; FBiH: 26%), dok je 10% žena doživjelo seksualno uznemiravanje u razdoblju od 12 mjeseci prije istraživanja (RS: 14%, FBiH: 9%). Uhođenje je iskusila jedna od dvadeset ispitanih žena (5% u oba entiteta).

Sve su ove brojke niže od prosjeka zabilježenog diljem Europske unije, iako ovdje treba uzeti u obzir i društvene norme. Doista, žene u državama s dugotrajnijom tradicijom širenja svijesti o rodnoj ravnopravnosti otvorenije su za razgovor o nasilju. Na primjer, skandinavske države u EU-u imaju veće stope nasilja, ali i niže stope prihvaćanja seksa bez pristanka ili stavova u kojima su žene u podređenom položaju u odnosu na muškarce. Osim toga, kvalitativna analiza pokazuje da se određeni vidovi nasilja od strane intimnog partnera još uvijek smatraju normalnom pojavom u BiH.

Jedna od 12 (8%) žena kaže da je iskusila neki oblik fizičkog nasilja prije petnaeste godine od strane odrasle osobe, od šamaranja do snažnih udaraca, uglavnom od strane roditelja. Djevojčice su često doživljavale opetovano nasilje. Kada je u pitanju nasilje u djetinjstvu, rezultati za žene u RS-u pokazuju značajno veću učestalost u usporedbi sa ženama u FBiH (13% naprema 7% za sve oblike nasilja u djetinjstvu).

Nešto manje od polovine žena u BiH doživjelo je neki oblik zlostavljanja od petnaeste godine

Posljedice nasilja

Utjecaj ovakvog nasilja može biti ozbiljan i dugotrajan. Preživjele osobe obično trajno osjećaju emocije poput straha, šoka, srama ili bijesa – svaku od ovih emocija navelo je između dvije petine i dvije trećine žrtava – dok oko tri od deset preživjelih osoba žive s dugotrajnim psihičkim posljedicama, kao što je osjećaj ugroženosti, depresije, nedostatka samopouzdanja i poteškoća sa spavanjem. Žrtve nasilja u FBiH u značajno većem omjeru od žrtava u RS-u izjavljuju da su zadobile fizičke povrede uslijed najozbiljnijeg incidenta nasilja, posebno kada je u pitanju nasilje od strane nepartnera (49% u FBiH nasuprot 16% u RS-u). Uzorak je manje izražen, ali i dalje prevalentan, kada su u pitanju intimni partneri: 65% žena u FBiH i 44% u RS-u prijavile su povrede koje su im nanijeli intimni partneri uslijed najozbiljnijeg incidenta nasilja.

Kada govorimo o nasilju u djetinjstvu, rezultati za žene u RS-u pokazuju veću učestalost ovakvog nasilja nego za žene u FBiH (13% nasuprot 7% za sve oblike nasilja).

Stavovi i norme

Žene osjećaju da žive u društvu u kojem se od njih mnogo očekuje: da budu dobre majke, supruge, kućanice te dobre radnice. Patrijarhalne norme su i dalje prisutne, gdje većina žena (59%) vjeruje da bi se najveći broj njihovih prijateljica složio da 'dobra supruga treba slušati muža, čak i ako se ne slaže s njim'. Takvi stavovi se, ipak, mijenjaju i variraju od jedne skupine žena do druge. Mlađe se žene najčešće ne slažu s ovim stavom, kao ni visoko obrazovane ili žene s dobro plaćenim poslovima.

U pogledu svih pitanja vezanih uz stavove u ovom istraživanju, mlađe žene, bolje obrazovane žene i žene s boljim primanjima u znatno se manjoj mjeri slažu sa široko rasprostranjenim stavom o ženskoj podređenosti muškom partneru. S druge strane, žene u dobi iznad 60 godina, koje su iskusile sukob, imaju djecu, samo osnovno obrazovanje ili su ekonomski neaktivne (obavljaju poslove kućanice ili su u mirovini), imaju mala novčana primanja, žive u seoskim sredinama ili su povratnice ili izbjegle i raseljene osobe, imaju tendenciju da vjeruju u podređenost žene mužu. Mišljenje da je nasilje nad ženama uobičajeno manje se javlja kod onih žena koje ne podržavaju stavove o patrijarhalnim normama ženske podređenosti.

Unatoč ovim različitim stavovima o ulozi žene u društvu, nasilje nad ženama je problem koji pogađa žene svih dobi, primanja i geografskih lokacija.

U pogledu normi i stavova, pojedini pokazatelji su viši u jednom entitetu u odnosu na drugi, ali ne tako da ukazuju na dosljednu razliku u shvaćanjima. Međutim, žene u RS-u češće se slažu da će žena koja je doživjela nasilje od svog partnera ispričati nekome o tom incidentu, čak i ako on nije bio tako ozbiljan ili se nije često ponavljao. Ipak, žene koje su preživjele nasilje u RS-u u manjoj mjeri prijavljuju incident policiji u usporedbi sa ženama u FBiH. Ovo se ogleda u kvalitativnom istraživanju, koje je pokazalo da žene u oba entiteta izražavaju nedostatak povjerenja u policiju i centre za socijalnu skrb.

Općenito, sudjelovanje policije u najozbiljnijim incidentima nasilja na niskoj je razini, osobito kada se radi o nasilju od strane sadašnjeg partnera. Zbog sve težih slučajeva koje prijavljuju žrtve u FBiH (pri čemu se javlja veća učestalost fizičkih povreda), više slučajeva zadobilo je pozornost policije u ovom entitetu u odnosu na RS.

Nevladine organizacije koje pružaju posebne usluge nisu mnogo poznate javnosti, te većina žrtava nije zatražila njihovu pomoć. Neobaviještenost o postojanju službi za pomoć jedna je u nizu mnogih zapreka za žene koje žele prijaviti svoja iskustva. Druge zapreke koje su bile predmetom kvalitativnog istraživanja odnose se na osjećaj srama zbog viktimizacije, strah od počinitelja, nepovjerenje u institucije, želju da održe obitelj na okupu i financijsku ovisnost.

Žene pogođene sukobom

Sveukupno, 64% žena može se smatrati izravno pogođenim sukobom, tj. žene koje se definiraju kao one koje su živjele u vrijeme sukoba i imale barem jedno od iskustava u svezi sa sukobom, o čemu će biti govora u 4. poglavlju. Većina žena doživjela je sukob koji se desio od 1992. do 1995. godine u BiH.

Ove su žene pogođene na mnoge načine, a mnoge od njih imale su muškarce u obitelji koji su se borili u oružanom sukobu. Spomenuta učestalost nasilja od strane sadašnjeg partnera veća je kod žena čiji su se sadašnji partneri borili u sukobu, nego kod žena čiji se sadašnji partneri nisu borili u sukobu. Nadalje, utjecaj nasilja od strane nepartnera i bivšeg partnera izraženiji je kod žena koje su izravno pogođene sukobom, jer je veći broj ovih žena pretrpio razne dugoročne psihičke reakcije i fizičke posljedice uslijed najozbiljnijeg incidenta pretrpjenog nasilja.

Zaključci

Na osnovi ovog istraživanja doneseni su sljedeći zaključci i preporuke (više detalja potražiti u 8. poglavlju):

1. Društvene se norme i stavovi mijenjaju, ali je broj prijavi nasilja na niskoj razini

Iako žene u Bosni i Hercegovini smatraju da je nasilje nad ženama vrlo uobičajeno, znatno je manje žena nego u EU-u izjavilo da su doživjele nasilje. Iako još uvijek postoje uvjerenja o ženskoj podređenosti i o tome da je nasilje privatna stvar, mali broj žena smatra da je žrtva kriva. Unatoč tome, 84% žena ne prijavljuje nasilje policiji. Kvalitativno istraživanje pokazalo je da postoji nepovjerenje u institucije, a intervjuirani stručnjaci i stručnjakinje naglasile su da je potrebno više naglaska staviti na podizanje svijesti o seksualnom nasilju u intimnim partnerskim odnosima.

2. Nema pravilne provedbe zakona

Kvalitativno istraživanje pokazalo je da, iako zakonski okvir uglavnom postoji u Bosni i Hercegovini, zakoni o nasilju nad ženama ne provode se adekvatno, osobito u oblasti sankcioniranja počinitelja. Postoji potreba za većom kohezijom i suradnjom između različitih zainteresiranih strana. Također, tu je i nedostatak zajedničke metodologije za prikupljanje podataka i nedostatno financiranje usluga.

3. Većina žena izravno je pogođena sukobom

Dvije trećine žena u BiH mogu se definirati kao izravno pogođene sukobom. Nasilje od strane nepartnera tijekom sukoba nije u dovoljnoj mjeri procesuirano, a još uvijek nedostaje učinkovit sustav reparacije. Nadalje, veća je vjerojatnoća da će žene pogođene sukobom pretrpjeti povrede od intimnog partnera.

Preporuke

Na osnovi nalaza proisteklih iz istraživanja, preciziranih u gornjem tekstu, donesene su konkretne preporuke radi rješavanja problema nasilja nad ženama.

Obrazovanje, razmjena informacija i podizanje svijesti

1. Institucionalni mehanizmi za osiguranje rodne ravnopravnosti, relevantna ministarstva i institucije vlada FBiH, RS i Brčko distrikta BiH, nevladine organizacije i mediji trebaju provoditi redovite kampanje informiranja i podizanja svijesti, kako bi se suprotstavili shvaćanju tradicionalnih rodnih uloga i stereotipa, podigli svijest o individualnim i društvenim posljedicama i štetnosti nasilja nad ženama i djevojčicama, promovirali dostupne službe za potporu žrtvama i kako bi povećali osjetljivost društva za sprječavanje nasilja, uključujući i razvijanje nulte tolerancije prema nasilju, kao i uključivanje muškaraca i dječaka da govore protiv nasilja nad ženama i djevojčicama.
2. Kampanje za podizanje svijesti trebaju biti osmišljene i provedene tako da budu usmjerene na žene svih dobi i socio-ekonomskog podrijetla i trebaju se koristiti poznate medijske platforme i moderne tehnologije kad god je to moguće. Programi informiranja trebaju biti usmjereni i na žene u nepovoljnom položaju, uključujući žene s invaliditetom, žene iz manjinskih skupina i one koje žive u seoskim područjima itd.
3. Aktivnosti podizanja svijesti trebale bi uključivati programe informiranja o psihičkom nasilju i njegovim posljedicama i dati konkretne primjere što je zapravo psihičko nasilje te kako je ono povezano s drugim oblicima nasilja.
4. Nadležna entitetska i kantonalna ministarstva obrazovanja trebala bi osigurati da programi prevencije rodnih stereotipa koji se odnose na stavove, vjerovanja i ponašanja budu uključeni u osnovne i srednje škole i da školsko osoblje bude dobro obučeno da identificira i riješi ovo pitanje. Peer-to-peer obrazovni programi također bi trebali biti dio redovitih aktivnosti za sprječavanje nasilja nad ženama i djevojčicama u školama.
5. Institucije na svim razinama trebaju poduzeti odgovarajuće mjere za koordinaciju javnih informacija.

Višesektorski pristup, obuka i pružanje usluga potpore

6. Vlade FBiH, RS i Brčko distrikta te kantonalne vlade trebale bi izdvojiti odgovarajuća sredstva za usluge potpore preživjelim nasilja, osigurati odgovarajuće financiranje postojećih sigurnih kuća i osigurati da one ispunjavaju standarde sukladno preporukama iz Istanbulske konvencije.
7. Nadležna ministarstva BiH, FBiH, RS i Brčko distrikta BiH, zajedno s institucionalnim mehanizmima za rodna pitanja, trebaju stvoriti sustav za prijavljivanje seksualnog uznemiravanja u svim sferama života i osiguravanje koordiniranog odgovora na uznemiravanje. Također trebaju osigurati primjenu Preporuke CM/Rec (2019)1 o sprječavanju i borbi protiv seksizma, koju je Odbor ministara Vijeća Europe usvojio 27. ožujka 2019. godine.

8. Nadležna ministarstva i institucije BiH, FBiH, RS i Brčko distrikta BiH, koje su uključene u sustav zaštite žrtava, u suradnji sa statističkim institucijama, trebale bi osigurati da se razvije zajednička metodologija za prikupljanje podataka i izvješćivanje o rodno uvjetovanom nasilju te usklađivanje postupaka prikupljanja podataka o nasilju nad ženama na razini BiH, kako bi se osiguralo pouzdano, učinkovito i usklađeno izvješćivanje.
9. Nadležna entitetska/distriktna/kantonalna ministarstva i kantonalne vlade, u suradnji s institucionalnim mehanizmima koji podržavaju jednakost spolova i organizacijama civilnog društva, trebaju unaprijediti sustav upućivanja za preživjele nasilja i poboljšati protokole za postupanje na lokalnoj razini. Također je nužno da žene iz ugroženih skupina, uključujući žene s invaliditetom i etničke manjine (osobito romska populacija), imaju pristup tim uslugama.
10. Nadležna ministarstva i institucije BiH, FBiH, RS i Brčko distrikta BiH, u suradnji s institucionalnim mehanizmima za rodna pitanja i organizacijama civilnog društva, trebaju osigurati specijalizirane usluge za žrtve seksualnog nasilja.
11. Nadležna ministarstva i institucije BiH, FBiH, RS i Brčko distrikta BiH trebale bi osigurati da se počinitelji dosljedno kažnjavaju i podvrgavaju liječenju. Treba ojačati kapacitete odgovornih dionika za provedbu i praćenje provedbe obveznog i dobrovoljnog psihosocijalnog tretmana za počinitelje nasilja. Treba usvojiti jasne propise o financiranju psihosocijalnog tretmana počinitelja u FBiH, RS-u i Brčko distriktu BiH.
12. Stručnim radnicima i radnicama u nadležnim službama pružiti usmjereniju potporu i detaljno ih upoznati s pružanjem usluga i zaštitom žrtava. Svi bi pružatelji usluga trebali imati kontinuiranu obuku o pristupima usmjerenim ka žrtvama. Treba postojati jasno razumijevanje puteva upućivanja žrtava, nužnih za pružanje potpore ženama iz marginaliziranih skupina.

Pravda i zaštita žena žrtava nasilja vezanog uz sukobe

13. Trebaju se otkloniti zakonodavne zapreke kako bi se osiguralo da se sa žrtvama nasilja za vrijeme sukoba postupa na isti način, bez obzira na mjesto njihovog prebivališta.
14. Nevladine organizacije i institucionalni pružatelji potpore svjedocima trebaju nastaviti jačati svoju suradnju i razvijati pouzdane mehanizme upućivanja za žrtve seksualnog nasilja vezanog za sukob. Tužiteljstva u BiH trebala bi razviti politiku za istragu i procesuiranje seksualnog nasilja povezanog sa sukobom i osigurati da postoje posebni kapaciteti za ovaj zadatak. Sažetak ove politike treba biti javno dostupan, osobito preživjelima seksualnog nasilja vezanog za sukob.
15. Relevantni mehanizmi koji se bave tranzicijskom pravdom trebaju uključiti i prepoznati iskustva žena vezanog za sukob i trebaju osigurati da postoji svijest o tome kako tretirati posljedice sukoba i njegove veze s nasiljem nad ženama i djevojčicama.

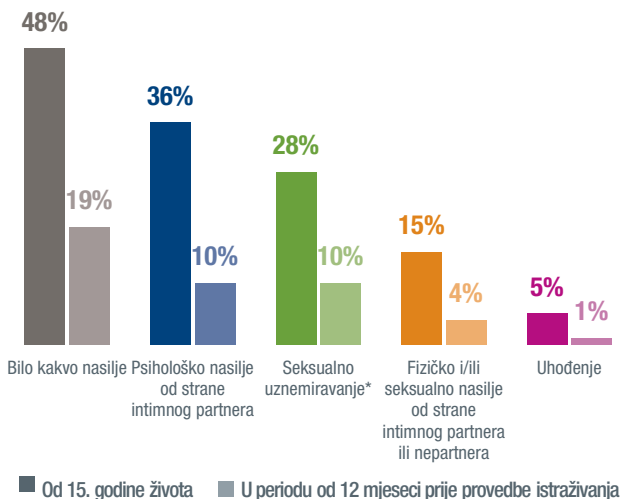
Rezultati istraživanja OESS-a: Bosna i Hercegovina

Kvantitativno istraživanje provedeno je na reprezentativnom uzorku žena u dobi od 18 do 74 godine, koje žive u Bosni i Hercegovini. Od travnja do kolovoza 2018. godine obavljeno je ukupno 2.321* intervjua (od kojih 1.163 u Federaciji Bosne i Hercegovine i 1.019 u Republici Srpskoj). Podaci su ponderirani prema poznatom profilu stanovništva. Rezultati predstavljeni u nastavku su podaci za Bosnu i Hercegovinu.

*Ukupan broj intervjua obavljen u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko distriktu BiH

VELIKA UČESTALOST RAZLIČITIH OBLIKA NASILJA NAD ŽENAMA

VELIKA UČESTALOST RAZLIČITIH OBLIKA NASILJA NAD ŽENAMA



640.000*

žena doživjelo je neki oblik seksualnog uznemiravanja, uhođenja, nasilja od strane intimnog partnera ili nepartnera (uključujući psihičko, fizičko ili seksualno nasilje) od 15. godine života

134.000*

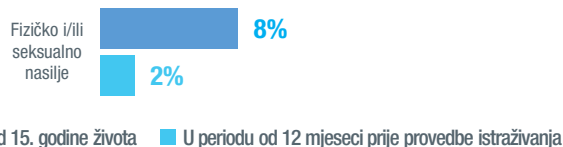
žena je doživjelo fizičko i/ili seksualno nasilje od strane intimnog partnera

106.000*

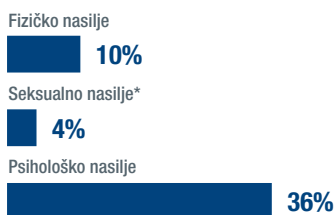
žena je doživjelo fizičko i/ili seksualno nasilje od strane nepartnera

*Približni podaci

JEDNA OD DESET ŽENA DOŽIVJELA JE FIZIČKO I/ILI SEKSUALNO NASILJE OD STRANE NEPARTNERA



NASILJE OD STRANE PARTNERA



SDG 5.2.1: Fizičko, seksualno ili psihološko nasilje u periodu od 12 mjeseci prije provedbe istraživanja



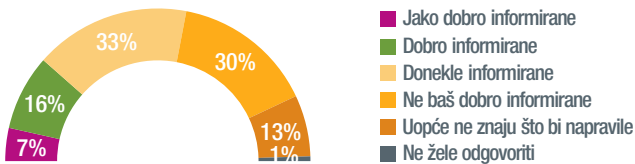
PSIHOLOŠKO NASILJE OD STRANE INTIMNOG PARTNERA JE NAJRASPROSTRANJENIJI OBLIK NASILJA NAD ŽENAMA



Osnova: Učestalost seksualnog uznemiravanja, uhođenja i nasilja od strane nepartnera zasniva se na istraživanju svih žena u dobi od 18 do 74 godine (2.321); nasilje od strane intimnog partnera se zasniva na istraživanju svih žena koje su ikada imale partnera (2.061)

NIZAK STUPANJ PRIJAVLJIVANJA NASILJA I SVIJEŠTI O NASILJU

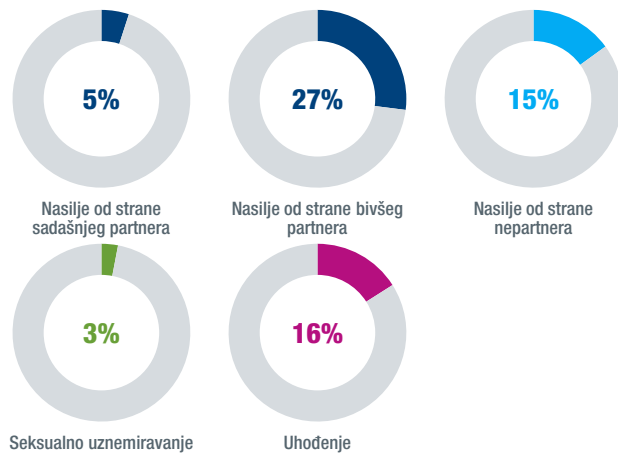
MNOGE ŽENE NE SMATRAJU DA SU INFORMIRANE O TOME ŠTO TREBAJU NAPRAVITI UKOLIKO DOŽIVE NASILJE



Osnova: Sve žene u dobi od 18 do 74 godine (2,321)

NISKE STOPE PRIJAVLJIVANJA POLICIJI

% žena koje su kontaktirale policiju direktno nakon najtežeg oblika nasilja



Osnova: Sve žene u dobi od 18 do 74 godine koje su identificirale najozbiljniji od svakog oblika nasilja – od strane sadašnjeg partnera (81), bivšeg partnera (121), nepartnera (114), seksualno uznemiravanje (437), uhođenje (83)

UŠUTKIVANJE I OKRIVLJIVANJE ŽRTVE

■ U potpunosti se / uglavnom se slažu ■ U potpunosti se / uglavnom se ne slažu

Q: Da li bi se vaši prijatelji uglavnom složili ili ne sa sljedećim izjavama?

Obveza je žene imati seksualni odnos sa svojim mužem čak i ako ona to ne želi



Važno je da muškarac pokaže svojoj ženi/partnerici tko je glavni



Q: U kojoj mjeri se slažete ili ne slažete sa sljedećim izjavama?

Nasilje nad ženama je često isprovocirano od strane žrtve



Nasilje u obitelji je privatna stvar i trebalo bi se rješavati unutar obitelji



Osnova: Sve žene u dobi od 18 do 74 godine (2,321)

POSLEDICE NAJTEŽIH OBLIKA NASILJA

NASILJE UZROKUJE PSIHOLOŠKU PATNJU

% žena koje su pretrpjele jednu ili više psiholoških posljedica zbog ...

Fizičkog i/ili seksualnog nasilja od strane intimnog partnera ili nepartnera



Seksualnog uznemiravanja



Uhođenja



NASILJE UZROKUJE TJELESNU PATNJU

% žena koje su pretrpjele jednu ili više tjelesnih posljedica zbog ...

Nasilja od strane sadašnjeg partnera



Nasilja od strane bivšeg partnera



Nasilje od strane nepartnera



Bilo kakvog nasilja od strane intimnog partnera i/ili nepartnera



Prema tome, radi se o **76.500 žena*** koje su pretrpjele povredu ili tjelesne posljedice, uzimajući u obzir samo najteže slučajeve koje su navele da su doživjele tijekom svog odraslog života.

*Približni podaci

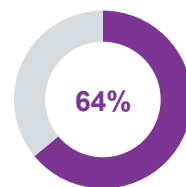
Osnova: Sve žene u dobi od 18 do 74 godine koje su identificirale najteži od svakog oblika nasilja - seksualno uznemiravanje (437), uhođenje (83), nasilje od strane sadašnjeg partnera (81), bivšeg partnera (121) nepartnera (114), bilo kakvo nasilje od strane intimnog partnera/nepartnera (271)

NASILJE I ORUŽANI SUKOB

DVIJE TREĆINE ŽENA JE DIREKTNO POGOĐENO SUKOBOM

ŽENE ČIJI SU PARTNERI SUDJELOVALI U SUKOBU IMAJU DVOSTRUKO VEĆU VJEROJATNOĆU DA DOŽIVE NASILJE

Među ženama koje trenutno imaju partnera, 35% kaže da se njihov partner borio u oružanom sukobu.



■ Partner se borio u sukobu
■ Partner se nije borio u sukobu

Osnova: Sve žene u dobi od 18 do 74 godine (2,321) i one sa sadašnjim partnerom (1,649)

Učestalost nasilja

		Sve (FBiH, RS i Brčko distrikt BiH)	FBiH	RS
Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od strane bilo kojeg nepartnera ili partnera		38%	36%	39%
Fizičko / seksualno nasilje od strane bilo kojeg nepartnera ili partnera	Od 15. godine života	14%	14%	15%
	Proteklih 12 mjeseci	4%	4%	4%
Nasilje od strane nepartnera	Od 15. godine života	Fizičko: 7% Seksualno: 1%	7% 1%	7% 2%
	Proteklih 12 mjeseci	Fizičko: 1% Seksualno: 0.4%	1% 1%	2% 0%
Nasilje od strane intimnog partnera – bilo koji partner	Od 15. godine života	Fizičko: 10% Seksualno: 4% Psihičko: 35%	10% 4% 36%	11% 3% 36%
	Proteklih 12 mjeseci	Fizičko: 3% Seksualno: 1% Psihičko: 10%	3% 2% 10%	3% 0% 9%
Seksualno uznemiravanje	Od 15. godine života	Bilo koji: 28% Najozbiljniji oblici: 15%	26% 14%	31% 18%
	Proteklih 12 mjeseci	Bilo koji: 10% Najozbiljniji oblici: 4%	9% 4%	14% 5%
Uhođenje	Od 15. godine života	5%	5%	5%
	Proteklih 12 mjeseci	1%	1%	1%
Nasilje tijekom djetinjstva (fizičko, seksualno, psihičko)	Do 15. godine života	Fizičko: 8% Seksualno: 1% Psihičko: 4%	5% 0% 4%	11% 1% 4%

Posljedice najozbiljnijeg incidenta pretrpljenog nasilja

	Sve (FBiH, RS i Brčko distrikt)	FBiH	RS
Nasilje od strane nepartnera	Emocionalno: 96% Psihičko: 55% Fizičko: 29%	94% 62% 49%	99% 43% 16%
Nasilje od strane intimnog partnera	Emocionalno: 95% Psihičko: 71% Fizičko: 56%	94% 78% 65%	95% 62% 44%
Seksualno uznemiravanje	Emocionalno: 97% Psihičko: 38%	97% 47%	97% 29%
Uhođenje	Emocionalno: 91% Psihičko: 48%	89% 49%	94% 45%

Prijavljivanje najozbiljnijeg incidenta

	% žena koje su osobno prijavile policiji			% žena koje ne kontaktiraju policiju/ druhu organizaciju		
	Sve (FBiH, RS i Brčko distrikt BiH)	FBiH	RS	Sve (FBiH, RS i Brčko distrikt BiH)	FBiH	RS
Nasilje od strane nepartnera	15%	18%	12%	76%	77%	76%
Sadašnji partner	5%	10%	1%	84%	86%	81%
Bivši partner	27%	33%	21%	53%	47%	60%
Seksualno uznemiravanje	3%			nepoznato	nepoznato	nepoznato
Uhođenje	16%	16%	15%	nepoznato	nepoznato	nepoznato

Stavovi i norme

	Sve (FBiH, RS i Brčko distrikt BiH)	FBiH	RS
% onih koje se slažu da dobra supruga treba slušati svog muža, čak i ako se ne slaže s njim	59%	55%	60%
% onih koje misle da je dužnost supruge imati seksualni odnos sa svojim suprugom, čak i ako to ne želi u danom trenutku	11%	11%	11%
% onih koje misle da je nasilje nad ženama od strane partnera, poznanika ili stranca uobičajeno u BiH	67%	70%	61%
% onih koje misle da je nasilje u obitelji privatna stvar i da ga treba rješavati unutar obitelji	25%	24%	23%
Omjer sukobom pogođenih žena u BiH	64%	68%	59%

Sadržaj

Osnovne informacije	i
Sažetak	iii
1. Kako čitati podatke	1
2. Pravni, institucionalni, kao i kontekst politike djelovanja.....	6
3. Stavovi prema rodnim ulogama i nasilju nad ženama	15
4. Nasilje nad ženama u BiH	21
5. Sukob i nasilje.....	39
6. Utjecaj nasilja na život žena i zapreke u traženju potpore.....	45
7. Iskustva nasilja određenih skupina žena	61
8. Glavni zaključci i preporuke	69
Dodatci	75



1. Kako čitati podatke

Uvod i glavni ciljevi istraživanja

Predmet istraživanja pod vodstvom OESS-a jeste učestalost nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini na osnovi reprezentativnog uzorka odrasle populacije žena (2.321 žena u dobi od 18 do 74 godine, uključujući 1.163 u FBiH i 1.019 u RS-u). Ključne demografske odrednice u istraživanju bile su dob žena, radni status, žive li u ruralnim ili urbanim područjima i jesu li bile pogođene sukobom. Glavni je cilj ove studije prikupljanje dokaza o učestalosti nasilja nad ženama i djevočicama i o posljedicama po zdravlje i dobrobit žena, kako bi se mogle izraditi odgovarajuće politike rada u ovoj oblasti. Glavna pitanja postavljena u sklopu ovog istraživanja bila su:

- Koliki je stupanj nasilja koje su iskusile žene u Bosni i Hercegovini?
- Koji se oblici nasilja vrše nad ženama u BiH?
- Tko su počinitelji nasilja nad ženama?
- Koje su posljedice nasilja po zdravlje i dobrobit žena?
- Prijavljuju li žene svoja iskustva policiji ili drugim institucijama ili organizacijama? Ako ne prijavljuju, zašto?
- Postoje li razlike u iskustvima žena različite životne dobi, obrazovanja, profesionalnog statusa, primanja ili pripadnosti različitim manjinskim skupinama i ruralnim područjima?

Istraživanje je također imalo za cilj bolje razumjeti navedena pitanja s obzirom na to jesu li žene doživjele oružani sukob prema definicijama iz istraživanja (više informacija potražiti u 5. poglavlju).

U istraživanju pod vodstvom OESS-a tražilo se od žena da naprave razliku između incidenta koji su im se desili prije petnaeste godine života i onih koji su se desili dvanaest mjeseci prije intervjua u sklopu ovog istraživanja. Ovo pruža podatke koji su od izravne važnosti za stvaranje politika, u odnosu na aktualnu praksu, kao što su načini prijavljivanja nasilja i odgovori institucija.

Ukupno 2.321 intervju obavljen je licem u lice sa ženama diljem BiH, od čega 1.163 sa ženama u FBiH, 1.019 sa ženama u RS-u i 139 u Brčko distriktu BiH (više detalja o metodologiji sadržava Dodatak 1). Ukupni podatci za BiH predstavljeni u ovom izvješću ponderirani su u odnosu na ukupan profil stanovništva. Dan je i presjek podataka po entitetima, za FBiH i RS, ponderirano sukladno profilima stanovništva. Proste prosječne vrijednosti podataka za FBiH i RS neće se podudarati s ukupnim podacima za BiH jer su upotrijebljeni različiti ponderi mjerenja te stoga što su u podatke za BiH uključeni i podatci za Brčko distrikt BiH. Drugim riječima, zbog različitog broja stanovnika u FBiH i RS-u te zbog toga što su podatci za Brčko distrikt BiH uključeni u ukupne podatke za BiH, prosjek podataka FBiH i RS neće odgovarati ukupnim podacima za BiH. Dizajn uzorka i ponderi temelje se na popisu stanovništva iz 2013. godine i obuhvaćaju populaciju žena u dobi između 18 i 74 godine koje žive u BiH.

Usporedivost s podacima EU-a i s područjem koje pokriva istraživanje pod vodstvom OESS-a

Ovo istraživanje temelji se na metodologiji kojom se koristila Agencija za temeljna prava EU (FRA) u istraživanju obavljenom 2012. godine o nasilju nad ženama u 28 država članica Europske unije⁵ i stoga je usporedivo s njim. Europski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) koristi se podacima iz studije FRA u svom radu, a planira se koristiti i podacima iz ovog istraživanja. I na kraju, studija OESS-a obuhvaća odabrana⁶ pitanja Eurobarometra o stavovima o nasilju nad ženama. Ovo se izvješće temelji isključivo na terenskom istraživanju u BiH. Usporedivi podatci s drugim teritorijima mogu se naći u glavnom izvješću o rezultatima i drugim tematskim izvješćima.

Nespremnost za razgovor

Kako bi se bolje razumjela učestalost nasilja nad ženama, kontekst je veoma važan. OESS je ovom istraživanju dodao nekoliko pitanja o normama, stavovima i ponašanju žena, njihovih obitelji i prijateljica i prijatelja u svezi s nasiljem i iskustvom u prijavljivanju zlostavljanja. Uspoređujući podatke OESS-a s podacima EU o rodnim stavovima i normama (Eurobarometar br. 449), ova studija pokazuje da tamo gdje više žena smatra kako je nasilje u kući privatna stvar, tu postoji i tendencija da manji broj žena prijavljuje nasilje policiji i drugim organizacijama, nasuprot sredinama u kojima postoji duža tradicija širenja svijesti o nasilju nad ženama. Kvalitativno istraživanje potvrđuje veliku učestalost povezanosti tabua i srama sa seksualnim nasiljem.

Prethodno istraživanje

Prva studija o učestalosti nasilja u BiH provedena je 2013. godine na inicijativu ovih mehanizama za ravnopravnost spolova: Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine i Gender centar Republike Srpske. Istraživanja su proveli Statistički zavod Federacije BiH i Statistički zavod RS-a, uz potporu Agencije za statistiku BiH.

Istraživanje iz 2013. godine obavljeno je na osnovi reprezentativnog uzorka žena dobi između 18 i 75 godina za cijeli teritorij BiH i na razini dva entiteta, Republike Srpske i Federacije BiH. Ukupno je intervjuirano 3.300 žena (2.113 u FBiH i 1.187 u RS-u). Definicije nasilja usklađene su s Konvencijom Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji i s metodologijom UNECE-a na polju istraživanja rodno uvjetovanog nasilja. Istraživanjem su pokrivena četiri oblika nasilja: psihičko, fizičko, seksualno i ekonomsko. Nasilje nad ženama istraženo je unutar tri odvojena konteksta ili vrste odnosa, a to su nasilje u obitelji (nasilje od strane članova obitelji ili partnera prema definiciji Konvencije), nasilje od strane intimnog partnera (sadašnji i/ili bivši partneri) i nasilje unutar zajednice počinjeno od strane osobe iz društvenog kruga žrtve (prijatelj, poznanik) ili od strane nepoznatih napadača. Ovo je istraživanje pokazalo da je rodno uvjetovano nasilje nad ženama veoma učestalo u BiH, u oba entiteta, s beznačajnim statističkim razlikama u stopama učestalosti između entiteta. Prema nalazima istraživanja, najčešći vid nasilja jeste nasilje od strane intimnog partnera, uz učestalost tijekom čitavog života žrtve od 37,9% za BiH, 37% za FBiH i 39,6% za RS. Psihičko nasilje (uključujući i emocionalno u koje spada vrijeđanje, uhođenje, ponižavanje itd. te kontroliranje i uhođenje, odnosno ograničavanje slobode, provjera telefona, torbe, itd.) najčešći je oblik nasilja od strane intimnog partnera, a prijavila ga je preko četvrtina žena koje su nekada imale partnera, nakon čega slijedi fizičko, seksualno i ekonomsko nasilje.

5 Nasilje nad ženama: istraživanje diljem EU-a. Glavni rezultati (Beč: Agencija Europske unije za temeljna prava, 2015.), pristup: 20. svibnja 2019. godine, <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

6 "Posebni eurobarometar 449: Rodno uvjetovano nasilje", Europska komisija, Glavna uprava za pravosuđe i potrošače, studeni 2016., pristup: 20. svibnja 2019. godine, https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2115_85_3_449_ENG

Učestalost je veća među ženama koje žive u ekonomski siromašnijim kućanstvima, među ženama koje odobravaju patrijarhalne stavove i među ženama čiji partneri imaju problema s konzumiranjem alkoholnih pića i droga. Posljedice su nasilja brojne i mogu biti ili trenutačne, u obliku fizičkih povreda, ili dugotrajne. Žene koje su navele da su preživjele nasilje u razdoblju od 12 mjeseci prije izvođenja istraživanja češće su se žalile na loše raspoloženje, osjećaj tuge, nemira i straha nego žene koje nisu navele da su imale takvo iskustvo u istom razdoblju. Samo mali broj žena koje su iskusile nasilje prijavilo je nasilje nadležnim tijelima i zatražilo pomoć od institucije ili organizacije koja pruža takvu pomoć unutar njihove zajednice.

Istraživanje o učestalosti nasilja iz 2013. godine korišteno je kao jedan od vodećih temeljnih dokumenata u rješavanju načina kako reagirati na nasilje nad ženama. Istraživanje pod vodstvom OESS-a nadovezuje se na rezultate istraživanja o učestalosti nasilja iz 2013. godine te obuhvaća i učestalost psihičkog nasilja (uključujući ekonomsko nasilje), fizičkog i seksualnog nasilja, s dodatnom perspektivom nasilja vezanog uz sukobe, i mjerenja iskustava seksualnog uznemiravanja i uhođenja. Kao što je to bio slučaj i tijekom istraživanja iz 2013. godine, rezultati istraživanja pod vodstvom OESS-a pružaju informacije na razini BiH, s odvojenim rezultatima na entitetskim razinama, kako bi se omogućilo odgovarajuće praćenje rezultata prema entitetskim nadležnostima. Iako je ova dva istraživanja teško usporediti zbog različitih metodologija, ona pokazuju slične obrasce u smislu učestalosti, posljedica nasilja i njegovog prijavljivanja. Razlike u učestalosti koje se javljaju uglavnom su posljedica razlika u metodologiji vezano za korištenje intervjua vođenih na papiru (2013.) ili onih vođenih putem računala (istraživanje pod vodstvom OESS-a), različitih osnova za uzorkovanje i nekih pitanja vezanih uz kontekst državnog istraživanja iz 2013. godine, koji se ne može uključiti u regionalno istraživanje koje vodi OESS.

Vodič za tumačenje podataka iz istraživanja

Tamo gdje se postotci ne slažu ili premašuju brojku 100, to može značiti grubo zaokruživanje, isključenje odgovora "ne znam" ili činjenicu da su ispitanice davale više odgovora na neko određeno pitanje.

Privatnost i anonimnost

Intervjue su vodile licem u lice obučene i iskusne ispitivačice. Tijekom intervjua koristile su se tabletima u privatnom okruženju i sukladno načelima informiranog pristanka. Žene koje su bile dio istraživanja obaviještene su da su svi prikupljeni podatci povjerljivi i da se čuvaju u anonimnosti.

Oblici uključenog nasilja

Nalazi predstavljeni u ovom izvješću temelje se na nizu pitanja postavljenih u okviru studije OESS-a vezano uz nasilje nad ženama koje su počinili nepartneri ili intimni partneri, kao i vezano uz incidente seksualnog uznemiravanja, uhođenja, nasilja u djetinjstvu i utjecaja okruženja sukoba na rodno uvjetovano nasilje. Upitnik se temelji na definicijama sadržanim u Konvenciji Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija).

U cilju mjerenja stupnja (prijavljene) učestalosti svakog tipa nasilja, ženama je postavljeno pitanje jesu li iskusile niz različitih oblika nasilja u različitim referentnim razdobljima, kako je detaljno opisano u 3. i 4. poglavlju ovog izvješća.

- Vežano uz **fizičko nasilje i seksualno nasilje**, lista pitanja postavljenih tijekom istraživanja nalazi se na stranici 21, 4. poglavlje.
- Vežano uz **psihičko nasilje**, lista pitanja postavljenih tijekom istraživanja nalazi se na stranici 26, 4. poglavlje.
- O **seksualnom uznemiravanju** ženama su tijekom istraživanja postavljena pitanja koja se nalaze na stranici 29, 4. poglavlje.
- O **uhodanju** su tijekom istraživanja postavljena pitanja koja se nalaze na stranici 28, 4. poglavlje.

U ovom istraživanju, nasilje u djetinjstvu odnosi se na nasilje koje se desilo prije petnaeste godine života. Lista pitanja postavljenih tijekom istraživanja o iskustvima nasilja u djetinjstvu nalazi se na stranici 36, 4. poglavlje. Pitanja, metodologija i uzrast ispitanica koji se koriste u istraživanju pod vodstvom OEES-a razlikuju se od onih iz istraživanja o negativnim iskustvima u djetinjstvu,⁷ kao i iz istraživanja klastera višestrukih pokazatelja,⁸ te stoga stope učestalosti nasilja u djetinjstvu nisu usporedive.

Kada je u pitanju poglavlje o sukobu i rodno uvjetovanom nasilju (5. poglavlje), oružani sukob definiran je, za potrebe ovog istraživanja, kao oružana borba između dvije ili više organiziranih skupina, napad na zajednicu ili opća nesigurnost izazvana sukobom, dok se žene izravno pogođene sukobom definiraju kao žene koje su živjele u situaciji u kojoj se vodio aktivan oružani sukob u razdoblju od najmanje tjedan dana, a koje su potvrdno odgovorile na najmanje jedno od pitanja navedenih na stranici 39, 5. poglavlje.

Partneri uključuju pojedince s kojima su ispitanice bile u braku, s kojima su živjele ili s kojima su bile u vezi a da nisu živjele zajedno. **Nepartneri** podrazumijevaju sve počinitelje koji nisu sadašnji ili bivši partneri ispitanih žena.

Najozbiljniji incident definiran je kao incident koji je imao najveći utjecaj na ispitanice, bilo fizički ili psihički.

Pregled kvalitativnog istraživanja

Među petnaest ključnih stručnjaka i stručnjakinja koje su podijelile svoja stanovišta o trenutnoj situaciji po pitanju nasilja nad ženama nalazile su se predstavnice i predstavnici međunarodnih organizacija te vladinih i nevladinih institucija. Prvih pet obavljenih intervjua, zajedno s revidiranom literaturom, poslužilo je za prikupljanje osnovnih informacija o trenutnoj situaciji u oblasti nasilja nad ženama u BiH, što je stvorilo temelj za ostatak istraživanja i 1. poglavlje ovog izvješća.

Preostalih deset ključnih ekspertnih intervjua upotrijebljeno je da bi se razumjelo kako se situacija u BiH promijenila od početka intervjua, je li provedeno istraživanje literature te je li fokus dan na identifikaciju preporuka (vidi 7. poglavlje).

7 Svjetska zdravstvena organizacija, Međunarodni upitnik o negativnim iskustvima u djetinjstvu (ACE-IQ), pristup: 20. svibnja 2019., https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/activities/adverse_childhood_experiences/en/

8 UNICEF, Multiple Indicator Cluster Survey (MICS), 26. ožujka, https://www.unicef.org/statistics/index_24302.html

Obavljene su rasprave unutar devet fokus-skupina sa ženama različitih dobi, ženama iz urbanih i ruralnih sredina u BiH, iz RS-a i FBiH, ženama iz različitih manjinskih skupina i sa ženama koje su živjele u okruženju sukoba (više detalja u Dodatku 1). Ciljevi ovih rasprava bili su sljedeći:

- shvatiti društvene stavove prema ženama općenito, o nasilju nad ženama i djevojčicama i počiniteljima ovakvoga nasilja
- procijeniti koliko su se stavovi prema nasilju nad ženama i djevojčicama promijenili tijekom vremena u koje spada i vrijeme odvijanja sukoba
- procijeniti razvijenost svijesti i mišljenja o postojećoj potpori ili postojećim zaprekama za otkrivanje informacija o nasilju od strane žrtava
- utvrditi na koji se način prevencija i potpora mogu unaprijediti.

Obavljeno je šest detaljnih intervjua s preživjelim nasilja u koje spadaju i žene s invaliditetom. Cilj ovih intervjua bio je sljedeći:

- istražiti oblike nasilja koje žene doživljavaju tijekom svog života te kako sukob utječe na njih
- utvrditi zapreke i razloge zbog kojih žene ne govore o pretrpljenom nasilju i ne traže pomoć
- istražiti razloge zašto žene odlučuju ne otkrivati činjenicu da su bile izložene nasilju
- procijeniti kvalitetu ili stupanj primljene pomoći, utvrditi nedostatke u pružanju usluga i utvrditi zapreke i nezadovoljene potrebe žena iz konkretnih manjinskih skupina (npr. pripadnica etničke manjine ili žena s invaliditetom) te
- kada su u pitanju žene koje su imale pristup pomoći (formalnoj ili neformalnoj), utvrditi na koji način su to učinile i kako je to utjecalo na njih. Ove informacije mogu biti od pomoći u izradi pozitivnih primjera.

2. Pravni, institucionalni, kao i kontekst politike djelovanja

U ovom se poglavlju ukratko razmatraju ključni državni zakoni koji se odnose na nasilje nad ženama,⁹ na prevenciju i zaštitu žena od nasilja, prikupljanje podataka i utjecaj sukoba na žene. Oslanja se na pregled literature i stavove 15 ključnih intervjuiranih stručnjaka i stručnjakinja. Također se poziva na zaključke posebne izvjestiteljice UN-a o nasilju nad ženama iz 2013. godine¹⁰ i najnovija Zaključna zapažanja (2013.) UN Odbora za uklanjanje diskriminacije žena (CEDAW odbor).¹¹

Uvod

Nasilje nad ženama i djevojčicama utječe na živote miliona žena i djevojčica i sputava napredak ka sveobuhvatnoj sigurnosti za sve. OESS je, kao najveća svjetska organizacija za regionalnu sigurnost, prepoznao da nasilje nad ženama i djevojčicama ne utječe samo na osobnu sigurnost žena, nego ih također sprječava da sudjeluju u društvu i da u potpunosti koriste svoje vještine i znanje.

Istraživanje OESS-a usredotočuje se na rodno uvjetovano nasilje nad ženama, čiji su počinitelji njihovi partneri, članovi obitelji, prijatelji, poznanici i kolege, kao i nepoznate osobe.

Nasilje nad ženama predstavlja kršenje prava i temeljnih sloboda žena i odraz je povijesnih nejednakih odnosa moći između muškaraca i žena.¹² Budući da neravnopravnost spolova leži u korijenu rodno uvjetovanog nasilja, važno je uzeti u obzir širi kontekst statusa žena u regiji OESS-a kako bi se procijenila njihova sigurnost i dobrobit.

U Bosni i Hercegovini, kao i u mnogim drugim državama regije i svijeta, neravnopravnost između žena i muškaraca vidljiva je u različitim oblastima.

Žene su nedovoljno zastupljene na funkcijama političke moći i ne utječu jednako kao muškarci na politike djelovanja, zakone i reforme koje oblikuju socio-ekonomski razvoj. U Zastupničkom domu Parlamenta Bosne i Hercegovine, gotovo trećinu (31,3%) zastupničkih mjesta imaju žene, dok u drugom domu, Domu naroda, žene zauzimaju samo 15,4% mjesta. Iako žene čine 25% Vijeća ministara, u BiH je samo 4% gradonačelnica.¹³

9 Trgovanje ljudima i, konkretnije, trgovanje ženama i djevojčicama u svrhu seksualne eksploatacije, predstavlja oblik rodno uvjetovanog nasilja nad ženama. Ovo je ozbiljno pitanje ljudskih prava te pitanje sigurnosti. Ova studija nije uključivala pitanja o ovoj vrsti nasilja, jer istraživanje trgovanja ljudima uključuje veoma visok rizik po žrtve, a istraživanje kućanstava nije odgovarajuća metoda. Anketa FRA na kojoj je temeljeno istraživanje pod vodstvom OESS-a nije uključivala trgovanje ženama i djevojčicama.

10 "Izveštje posebne izvjestiteljice o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posljedicama", Vijeće za ljudska prava Ujedinjenih naroda, 4. lipnja 2013., pristup: 20. svibnja 2019., <http://evaw-global-database.unwomen.org/-/media/files/un%20women/vaw/country%20report/europe/bosnia%20and%20herzegovina/bosnia%20and%20herzegovina%20srwav.pdf?vs=4614>.

11 "Zaključna zapažanja o kombiniranom četvrtom i petom Periodičnom izvješću Bosne i Hercegovine (2013)", Odbor Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, 30. srpnja 2013., pristup: 20. svibnja 2019., https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW/C/BIH/CO/4-5&Lang=En.

12 Deklaracija Ujedinjenih naroda o uklanjanju nasilja nad ženama, 1994. godina

13 Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (2018), Žene i muškarci u Bosni i Hercegovini, Sarajevo.

Žene su nedovoljno zastupljene na tržištu rada. Stopa zaposlenosti žena u dobi od 15 godina i više je 24,9% – značajno manje od stope zaposlenosti muškaraca (43,2%) – što ukazuje na zapreke s kojima se žene suočavaju u pristupu zapošljavanju.¹⁴

Posljedice neravnopravnosti na tržištu rada brojne su, a izražavaju se u razlici u mirovinama (žene rjeđe od muškaraca primaju starosnu mirovinu, a prosječna mirovina koju primaju žene je niža) i u većoj stopi siromaštva među starijim ženama u odnosu na starije muškarce (23,8% nasuprot 15,3%). U naročito su nepovoljnoj situaciji žene iz socijalno ugroženih skupina, kao što su Romkinje, izbjegle i raseljene žene, žene iz ruralnih područja, samohrane majke i žene s posebnim potrebama.¹⁵

Rad u kućanstvu i brigu o obitelji prvenstveno obavljaju žene. U više od 90% kućanstava u BiH pretežito žene obavljaju kućanske poslove, kao što su kuhanje, čišćenje, pranje itd. U više od 80% kućanstava pretežito one vode brigu o maloj djeci, a u više od 70% kućanstava pretežito žene vode brigu o školskim obvezama djece ili o starima, bolesnima i o osobama s posebnim potrebama u obitelji.¹⁶

Nasilje u obitelji možemo u potpunosti razumjeti i njime se pozabaviti samo unutar ovog konteksta, jer su dostupni instrumenti za njegovo uklanjanje ili ograničeni ili na njih snažno utječe djelovanje u drugim oblastima u kojima žene nisu ravnopravne.

2.1: Državni zakonodavni okvir i njegova provedba

Nakon raspada Jugoslavije i referenduma održanog 1992. godine, Bosna i Hercegovina je objavila neovisnost u ožujku 1992. godine. Nakon proglašenja neovisnosti uslijedio je trogodišnji sukob, koji je trajao do 1995. godine, što je rezultiralo uspostavljanjem višeslojnog sustava vlasti prema Dejtonskom mirovnom sporazumu. Sukladno ovom mirovnom sporazumu, uspostavljena su dva entiteta: Federacija Bosne i Hercegovine (FBiH), čiji su stanovnici pretežito Bošnjaci i Hrvati, i Republika Srpska (RS), čiji su stanovnici pretežito Srbi. Svaki entitet ima svoga predsjednika, vladu, policiju i druga tijela. Parlamentarna skupština BiH i Vijeće ministara BiH postoje na državnoj razini, dok se Predsjedništvo BiH sastoji od tri člana: jednog Bošnjaka, jednog Srbina i jednog Hrvata, koji zajedno predstavljaju kolektivnog šefa države. Naknadno je formiran Brčko distrikt BiH kao odvojena, neutralna jedinica lokalne samouprave.¹⁷ Ovakav politički sustav predstavlja važan kontekst za postojanje nasilja nad ženama i reakciju na njega.

Bosna i Hercegovina je ratificirala određeni broj međunarodnih sporazuma vezano za rodnu ravnopravnost, uključujući UN Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (1980) i njezin Fakultativni protokol. To je još snažnije naglašeno Pekinškom deklaracijom i platformom za djelovanje (1995), koja obvezuje države potpisnice da poduzmu korake ka stvaranju rodne ravnopravnosti. BiH je 2013. godine ratificirala Konvenciju Vijeća Europe iz 2011. godine o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija).

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ M. Babović, K. Ginić i O. Vuković, Mapiranje porodičnog nasilja prema ženama u Centralnoj Srbiji (Beograd: SeConS, 2010), pristup: 20. svibnja 2019. godine, http://www.rs.undp.org/content/serbia/sr/home/library/womens_empowerment/mapiranje-porodicnog-nasilja-nad-zenama.html.

¹⁷ Brčko distrikt se nalazi pod zajedničkom vlašću Srba, Hrvata i Bošnjaka, sa snažnim prisustvom međunarodne zajednice.

Zakoni o ravnopravnosti spolova¹⁸ i zabrani diskriminacije obuhvaćaju pitanja rodne ravnopravnosti, nasilja u obitelji, spolnog uznemiravanja, spolnog i fizičkog napada, obveznog prijavljivanja i prikupljanja podataka razvrstanih prema spolu. Ključni zakoni vezano za nasilje nad ženama su kazneni zakoni¹⁹ i zakoni o zaštiti od nasilja u obitelji oba entiteta i Distrikta. Zakoni Brčko distrikta BiH, FBiH i RS-a o zaštiti od nasilja u obitelji²⁰ sadrže dugoročne i hitne zaštitne mjere, uključujući zabranu približavanja žrtvi nasilja, udaljavanje iz stambenog prostora, kao i zabranu uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju.²¹

U "Zaključnim zapažanjima" (2013.) CEDAW odbor pozdravio je napredak postignut od prethodnog izvješća (2006.) i izrazio pohvale u svezi s poboljšanim institucionalnim okvirom i okvirom politike djelovanja usmjerenim ka bržem uklanjanju diskriminacije žena i promicanju rodne ravnopravnosti, kao i u svezi s ratificiranjem određenog broja međunarodnih i regionalnih pravnih instrumenata.

Međutim, Odbor je ponovo istakao svoju ozbiljnu zabrinutost u svezi s visokom rasprostranjenošću nasilja u obitelji, nedostatkom mehanizama za monitoring i pozivanje na odgovornost za provedbu postojećih strategija i na državnoj i na entitetskoj razini, neadekvatnim prikupljanjem podataka i nedovoljnim uslugama pružanja potpore. Odbor je također bio zabrinut zbog nedosljedne primjene zakona, što, s druge strane, podrija povjerenje žena u pravosudni sustav, te zbog ograničenog broja izrečenih zaštitnih mjera, dosuđivanja blagih presuda i nedovoljnih informacija o drugim oblicima nasilja nad ženama.

UN-ova posebna izvjestiteljica zaključila je 2013. godine da je Vijeće ministara BiH prepoznalo važnost pružanja potpore ženama i zaštite njihovih ljudskih prava putem međunarodnih pravnih instrumenata i provedbe zakona. Međutim, izrazila je sljedeću zabrinutost: "Uspjeh tih inicijativa otežan je zbog rascjepkanosti i zbog činjenice na nijedno tijelo na državnoj razini nema nadležnost da osigura odgovarajuću provedbu tih inicijativa. To je često rezultiralo nedostatkom djelotvornog pravnog lijeka za žene koje su bile žrtve, odnosno koje su preživjele nasilje, kako u prošlosti tako i u sadašnjosti. Štoviše, broj žrtava koje prijavljuju slučajeve nasilja u obitelji se smanjuje, dok se povećao broj slučajeva ubijanja žena. To smanjenje broja prijavljenih slučajeva može biti zbog percipirane nedjelotvornosti dostupnih usluga, što je zabrinjavajuće."²²

18 Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", br. 32/10, pristup: 20. svibnja 2019., https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/02/GEL_32_10_E.pdf).

19 Krivični zakon FBiH ("Službeni glasnik FBiH", br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11); Krivični zakon Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10 i 67/13), Krivični zakon Brčko distrikta BiH ("Službeni glasnik BD", br. 10/03). Krivični zakoni BiH dostupni su na web-stranici OESS-a Legislationline, <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/40/Bosnia%20and%20Herzegovina/show>

20 Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH; Zakon o zaštiti od nasilja u porodici RS, pristup: 20. svibnja 2019., <http://evaw-global-database.unwomen.org/en/countries/europe/bosnia-and-herzegovina/2005/laws-on-protection-against-domestic-violence-in-both-entities--2005->

21 Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, "Službeni glasnik FBiH", br. Nos. 28/13, 29. ožujka 2005., pristup: 20. svibnja 2019., http://www.vladars.net/eng/vlada/ministries/MFYS/Documents/The%20Law%20On%20Protection%20From%20Domestic%20Violence_145307797.pdf. [vaw-global-database.unwomen.org/-/media/files/un%20women/vaw/full%20text/europe/laws%20on%20protection%20against%20domestic%20violence%20in%20both%20entities/federation%20of%20bih%20%20-%20law%20on%20protection%20from%20domestic%20violence%202005.pdf?vs=2432](http://www.vladars.net/eng/vlada/ministries/MFYS/Documents/The%20Law%20On%20Protection%20From%20Domestic%20Violence_145307797.pdf); Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u RS-u, "Službeni glasnik RS", br. Nos. 102/12, 1. studenog 2005., pristup: 20. svibnja 2019., http://www.vladars.net/eng/vlada/ministries/MFYS/Documents/The%20Law%20On%20Protection%20From%20Domestic%20Violence_145307797.pdf

22 Izvješće posebne izvjestiteljice o nasilju nad ženama, njegovim uzrocima i posljedicama, Rashida Manjoo

Intervjuirane stručnjakinje i stručnjaci smatrali su da ostaje još mnogo toga što se treba uraditi, naročito za zaštitu osoba koje su preživjele nasilje, njihov pristup sigurnim kućama i ukupan tretman od strane odgovornih institucija. Naveli su da se nasilje u obitelji, iako je zakonski definirano kao kazneno djelo (u FBiH) ili kao kazneno djelo ili prekršaj (u RS-u i Distriktu Brčko), u praksi češće tretira kao prekršaj, a ne kao kazneno djelo, što onda dovodi do malog broja kaznenih prijava. Prema riječima stručnjak(in)ja, odluka da se određuju manje optužbe uvjetovana je osobnim stavovima policajaca i tužitelja. Iako je u izvješću koje je BiH uputila 2018. godine CEDAW odboru prepoznato da još mnogo toga ostaje da se uradi, izviješćeno je o značajnom napretku u ispunjavanju preporuka CEDAW odbora iz 2013. godine.²³

2.2: Institucionalni mehanizmi i suradnja

Donesen je određeni broj strategija koje se bave zaštitom ljudskih prava i sprječavanjem diskriminacije, uključujući Okvirnu strategiju za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji za razdoblje 2015.-2018. godine,²⁴ koja za cilj ima osigurati učinkovitu provedbu "Istanbulske konvencije". Uz to, i FBiH i RS imaju svoje entitetske strategije o borbi protiv nasilja u obitelji.²⁵

U "Zaključnim zapažanjima" (2013.) CEDAW odbor preporučio je uspostavljanje učinkovitih institucionalnih mehanizama s ciljem koordiniranja strategija kako bi se osigurala dosljedna provedba zakona na svim razinama.

Trenutačno, Povjerenstvo za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH nadležno je za provedbu Pekinške deklaracije. U svezi s drugim pitanjima, koordinacijski mehanizmi oslikavaju administrativni ustroj države, uz odvojena povjerenstva u FBiH i RS-u. U FBiH, kantoni imaju obvezu usvojiti godišnje programe mjera za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama, a većina ih je to i učinila. U RS-u, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici propisuje obvezu "nadležnih institucija" i pravosudnih tijela u općinama da prijave nasilje nad ženama (članak 12) i da prikupljaju podatke (članak 34), kao i da pruže zaštitu žrtvama (članak 9).²⁶

2.3: Dostupnost administrativnih i drugih podataka

Administrativni podatci, razvrstani prema spolu, dobi, etničkoj pripadnosti, posebnim potrebama, geografskoj lokaciji i socio-ekonomskom stanju, nužni su za točnu ocjenu situacije u kojoj se žene nalaze, rodne neravnopravnosti i obujma i prirode nasilja nad ženama. Bez podataka nije moguće korektivno djelovati na temelju dokaza.

Agencija za statistiku²⁷ BiH i dva entitetska zavoda za statistiku objavljuju godišnje podatke o položaju žena i muškaraca u BiH, FBiH i RS-u, u svezi s obrazovanjem, zapošljavanjem, socijalnom skrbi, političkim i privatnim životom (bračno stanje i djeca).

23 "Šesto periodično izvješće Bosne i Hercegovine u skladu s člankom 18. Konvencije sa rokom podnošenja 2017. godine", Ujedinjeni narodi, Odbor za uklanjanje diskriminacije žena, 19. travnja 2018. godine, preliminarna nelektorirana verzija na web-stranici OHCHR-a, pristup: 20. svibnja 2019. godine, https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/BIH/CEDAW_C_BIH_6_7313_E.pdf.

24 Okvirna strategija za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji za razdoblje 2015.-2018., Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, pristup: 20. svibnja 2019., http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2015/10/CAHVIO_Strategz.pdf

25 Strategija za suzbijanje nasilja u porodici Republike Srpske (2014.-2019.); Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici FBiH (2018.-2020.).

26 Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske

27 Najnovije izvješće o ženama i muškarcima u BiH za 2017. godinu možete naći u publikaciji Žene i muškarci u Bosni i Hercegovini, Sarajevo: http://www.bhas.ba/tematskibilteni/FAM_00_2017_TB_0_BS.pdf Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, 2018., pristup: 20. svibnja 2019., http://www.bhas.ba/tematskibilteni/FAM_00_2017_TB_0_BS.pdf.

Podatci koje dostave državne i entitetske institucije uglavnom su javni i obično su dio izvješća Agencije za statistiku BiH. Također ih objavljuje i Agencija za ravnopravnost spolova, dok se podatci na razini entiteta mogu naći na internet stranici Gender centra FBiH²⁸ i internet stranici Vlade RS.²⁹ Nevladine organizacije koje pomažu osobama koje su preživjele nasilje vode evidenciju o broju tih osoba. U Federaciji BiH Gender centar je 2014. godine surađivao s Misijom OESS-a u BiH na izradi elektroničke baze podataka o predmetima nasilja u obitelji koja je na jednom mjestu prikupila podatke iz policijskih stanica, centara za socijalnu skrb, sigurnih kuća i SOS telefonskih linija. Kao prva te vrste u regiji, ona ima za cilj zaštititi osobe koje su preživjele nasilje od traume ponovnog svjedočenja o nasilju u trenutku kada traže pomoć od nadležnih institucija. Ta je baza podataka u funkciji, iako se ne koristi u potpunosti zbog nedostatka tehničke opreme potrebne za elektroničko prikupljanje podataka.

CEDAW odbor je 2013. godine izrazio "ozbiljnu zabrinutost" zbog nedovoljnog prikupljanja podataka i nedostatka monitoringa nasilja nad ženama na državnoj i entitetskoj razini. Stručnjakinje i stručnjaci intervjuirani za potrebe ovog izvješća rekli su autoricama da još uvijek ne postoji jedinstvena metodologija prikupljanja podataka o nasilju nad ženama, da su podatci usporedivi samo na entitetskoj razini, a prikupljanje se još uvijek uglavnom oslanja na tradicionalne metode obrade podataka uz korištenje minimuma informacijsko-komunikacijske tehnologije, što zahtijeva mnogo vremena i utječe na točnost podataka.

BiH je izvijestila o napretku u prikupljanju i dostupnosti podataka u izvješću koje je 2018. godine dostavila CEDAW odboru, ali je navela da, iako su institucije na svim razinama u BiH obvezne redovito prikupljati, evidentirati i analizirati podatke i statistike razvrstane po spolu, i dalje ne postoji ujednačena metodologija prikupljanja podataka o nasilju nad ženama u državi: "I dalje je prisutan nedostatak sektorskih statistika razvrstanih po spolu te neujednačena metodologija prikupljanja podataka na razini entiteta u pojedinim oblastima, što otežava agregiranje podataka za državu u cjelini".³⁰

2.4: Prevencija, zaštita i potpora

Preventivne intervencije mogu pomoći u podizanju svijesti, postizanju razumijevanja o tom pitanju i djelotvornoj borbi protiv nasilja nad ženama. Postoji određeni broj preventivnih aktivnosti, u širem smislu, vezano uz nasilje nad ženama u BiH.

Sljedeće se preventivne aktivnosti u širem smislu provode u BiH:

- Razvoj kaznenopravnog sustava tako da se počinitelji pozivaju na odgovornost za počinjena djela. Vlade FBiH i RS-a izradile su strateške planove za pružanje potpore institucionalnim i neinstitucionalnim tijelima u sprječavanju nasilja u obitelji.
- Pružanje odgovarajuće socijalne, medicinske, psihološke i pravne pomoći žrtvama/osobama koje su preživjele nasilje. Gender centri u FBiH i RS-u imaju akcijske planove za provedbu svojih strategija prevencije. U devet od deset kantona u FBiH osnovana su koordinacijska tijela i potpisani protokoli o suradnji. Zakoni u oba entiteta omogućavaju sudovima da nametnu psihosocijalni tretman za počinitelje, kao i druge zaštitne mjere.
- Organiziranje i provedba informativnih i obrazovnih kampanja, naročito o rodnim stereotipima. Kampanje se odvijaju posljednjih deset godina unutar globalne kampanje pod nazivom "16 dana aktivizma protiv rodno uvjetovanog nasilja nad ženama", uključujući konferencije, predavanja, radionice i obuke koje organiziraju nevladine i međunarodne organizacije. Kampanje "Život bez nasilja" i "Bijela traka" usmjerene su ka institucijama vlasti, kao i ka javnosti. Ženske NVO također organiziraju i druge kampanje.

28 Internet stranica Gender centra Federacije BiH <http://www.gcfbih.gov.ba/baza-podataka-o-nasilju-u-porodici>.

29 Internet stranica Vlade RS <http://www.vladars.net>.

30 "Šesto periodično izvješće Bosne i Hercegovine u skladu sa člankom 18. Konvencije sa rokom podnošenja 2017. godine»

Neki od stručnjaka i stručnjakinja koji su intervjuirani za ovo izvješće kazali su da je ostvaren stvaran napredak. Ukazali su na činjenicu da se sada unutar obrazovnih institucija više razgovara o nasilju nad ženama, a u javnosti postoji viša razina svijesti o tome. Međutim, upućene su kritike zbog nedostatka ujednačene strategije između entiteta, neadekvatnog financiranja, nedovoljne uključenosti nevladinih organizacija i nedostatka dosljednog pristupa kampanjama.

Provedene su mnoge obuke za pripadnike pravosuđa, agencija za provedbu zakona i drugo osoblje koje radi u oblastima socijalne zaštite, zdravstva, obrazovanja ili u nevladinom sektoru. Međutim, neki su stručnjaci i stručnjakinje izrazili sumnju u kompetentnost i iskustvo predavača, uključujući zabrinutost jednog stručnjaka iz NVO sektora da iskusne nevladine organizacije, koje su certificirane za držanje obuke u ovoj oblasti, nisu bile dovoljno uključene.

Ženama koje su preživjele nasilje, ili onima koje se nalaze u rizičnoj situaciji, potreban je pristup zaštiti i osnovnim uslugama. Specijalizirane usluge pružanja potpore osobama koje su preživjele nasilje nad ženama uključuju sigurne kuće, medicinsku pomoć, prikupljanje forenzičnih medicinskih dokaza u slučajevima silovanja i seksualnog zlostavljanja, kratkoročno i dugoročno psihološko savjetovanje, pravno savjetovanje, zastupanje i dodatne usluge, kao i SOS telefonske linije. Trenutačno ima osam sigurnih kuća (tri u RS-u i pet u FBiH) kojima upravljaju nevladine organizacije i dvije SOS linije (1265 za FBiH i 1264 za RS) dostupne preživjelima nasilja. SOS linijama u oba entiteta upravljaju sigurne kuće, a održava ih entitetski gender centar. Financiranje sigurnih kuća regulirano je entitetskim zakonima o zaštiti od nasilja u obitelji. U FBiH, međutim, financiranje sigurnih kuća još uvijek treba dodatno regulirati posebnim podzakonskim aktima, kako bi se osigurala potpuna provedba zakona.

Jedna osoba je istakla kako ne postoje specijalizirane usluge namijenjene žrtvama seksualnog nasilja te namjenski krizni centri i centri za savjetovanje za žene žrtve silovanja, čije je uvođenje propisano kao obveza Istanbulskom konvencijom.

U podnesku BiH iz 2018. godine CEDAW odboru dalje je navedeno da postoji potreba za usklađivanjem standarda utvrđenih entitetskim zakonima o zaštiti od nasilja u obitelji s Istanbulskom konvencijom, posebice u pogledu osiguranja dovoljnog broja sigurnih kuća, sigurnosnih standarda ovih ustanova i standarda za usluge i kvalitetu usluga za žrtve nasilja.

2.5: Posljedice koje sukobi ostavljaju na žene

Sukob koji je trajao od 1992. do 1995. godine za posljedicu je imao više od 100.000 mrtvih i nestalih u BiH.³¹ Od predratnog broja od 4,3 milijuna stanovnika, 900.000 ljudi je postalo izbjeglicama u drugim državama, a još 1,3 milijuna interno je raseljeno.³² Silovanje i drugi oblici seksualnog nasilja povezanog sa sukobom bili su dio nezakonitog vođenja sukoba, uključujući široko rasprostranjene i sustavne napade na civilno stanovništvo (zločine protiv čovječnosti), ratne zločine i genocid.³³ Riječima Christine Chinkin, profesorice međunarodnog prava na London School of Economics: "Posljedice silovanja se nastavljaju nakon samog napada ili više napada i često traju do kraja života žena. Pored degradacije, bola i straha koji su žrtve osjetile kada se nasilje desilo, nastali strah dugo ostaje. Taj strah doživljavaju i druge žene koje nisu same napadnute, ali su svjesne da su možda bile ili bi mogle biti u budućnosti. Silovanje unutar jedne zajednice podriva dobrobit i siguran opstanak te zajednice."³⁴

31 "The Bosnian Book of the Dead" (Bosanska knjiga mrtvih), Centar za humanitarno pravo, 25. siječnja 2013., pristup: 20. svibnja 2019., <http://www.hlc-rdc.org/?p=22376&lang=de>. Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju došao je do slične procjene. Vidi: "The Conflicts" (Sukobi), Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju, pristup: 20. svibnja 2019., <http://www.icty.org/en/about/what-former-yugoslavia/conflicts>

32 Mark Cutts, "The humanitarian operation in Bosnia, 1992-95: dilemmas of negotiating humanitarian access" (Humanitarno djelovanje u Bosni i Hercegovini, 1992.-95. godine: dileme u pregovaranju o humanitarnom pristupu), New Issues in Refugee Research Working Paper no. 8, 8. svibnja 2019. godine, pristup: 20. svibnja 2019., <http://www.unhcr.org/3ae6a0c58.pdf>

33 Presude Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju protiv Delalića, Đorđevića, Nikolića, Karadžića, Kunarca, Lukića i Lukića, Dragomira Miloševića, Milutinovića, Mladića, Tadića, Zelenovića sadržale su dokaze vezane za seksualno nasilje povezano sa sukobom.

34 Christine Chinkin, "Rape and Sexual Abuse of Women in International Law" (Silovanje i zlostavljanje žena u međunarodnom pravu), *European Journal of International Law* 5, (1994): 329, pristup: 20. svibnja 2019., <http://www.ejil.org/pdfs/5/1/1246.pdf>

Mnoge žene i muškarci, naročito muškarci koji su se vratili s linija fronte ili žene koje su bile seksualno zlostavljane tijekom sukoba, još uvijek pate od posttraumatskog stresnog poremećaja. Njega može pogoršati ekonomska i osobna nesigurnost, izloženost siromaštvu, nezaposlenosti, kriminalu i nasilju te opći nedostatak sustavnih rješenja. Vlasti u BiH, dvadeset godina nakon rata, nisu uspostavile jedinstven i učinkovit sustav odštete. Stručnjakinje i stručnjaci intervjuirani za ovo izvješće izrazili su zabrinutost zbog broja žrtava koje još nisu dobile status civilnih žrtava rata niti pristup socijalnoj pomoći, besplatnoj pravnoj pomoći ili medicinskoj i psihološkoj potpori.

Što se tiče žena koje su preživjele seksualno nasilje povezano sa sukobom, poduzeti su neki koraci za kaznena gonjenja i reparacije za žrtve. Prva kaznena gonjenja za ratno silovanje procesuirana su na Međunarodnom kaznenom sudu za bivšu Jugoslaviju, a 2006. godine zadatak procesuiranja slučajeva iz rata prebačen je državnim tužiteljstvima i državnim sudovima. Od 2004. do 2016. godine, odgovarajući nacionalni sudovi procesuirali su 116 slučajeva koji su uključivali optužbe za seksualno nasilje tijekom sukoba.³⁵ Također, Sud Bosne i Hercegovine, kao domaći sud koji uključuje međunarodne sudce i tužitelje, počeo je 2015. godine primjenjivati članak 193. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine i dodjeljivati naknadu nekim žrtvama silovanja u postupcima za ratne zločine.³⁶ Misija OESS-a također je konstatala nekoliko izazova: sudovi još uvijek ne žele odlučivati o imovinsko-pravnim zahtjevima i umjesto toga oštećene upućuju na parnični postupak. Osim toga, tužitelji često ne prikupe neophodne dokaze u svrhu potkrepljivanja zahtjeva za odštetu, a ni presude se ne provode pravilno u svakom slučaju.³⁷ Ostvarena su poboljšanja u pružanju potpore preživjelima i svjedocima prije i tijekom sudskih postupaka dodatnim mjerama zaštite svjedoka i unapređivanjem kapaciteta sudova i tužiteljstava diljem zemlje da pruže psihološku potporu ugroženim svjedocima. Izvansudsku potporu u većini slučajeva pružaju nevladine organizacije.³⁸

U izvješću koje je 2018. godine Bosna i Hercegovina poslala CEDAW odboru navode se postignuta poboljšanja, kao što su broj i kvaliteta procesuiranih predmeta seksualnog nasilja povezanog sa sukobom, jača zaštita svjedoka i potpora u sudovima, kao i poboljšanje kapaciteta pružatelja usluga koji rade sa žrtvama. Misija OESS-a u BiH od 2014. do 2016. godine, u svom izvješću o napretku ostvarenom pred sudovima u predmetima seksualnog nasilja u oružanom sukobu, "uočila je značajan napredak postignut na nekoliko fronti u oblasti rješavanja predmeta seksualnog nasilja počinjenog u oružanom sukobu." Naročito je izrazila pohvale Bosni i Hercegovini za jačanje tehničkih kapaciteta istrage i kaznenog gonjenja, obzirniji pristup žrtvama seksualnog nasilja u oružanom sukobu, zapošljavanje službenika za potporu svjedocima u institucijama i usvajanje imovinskopravnih zahtjeva za naknadu nematerijalne štete. U OESS-ovom izvješću također je konstatala zabrinutost jer su "neki službenici i sudovi pokazali ograničeno razumijevanje važnih obilježja i pravilnih kvalifikacija kaznenih djela seksualnog nasilja." Osim toga, konstatali su izazovi koji se tiču odmjerenja kazne, naročito u primjeni otežavajućih i olakšavajućih okolnosti, kao i zamjene kazne zatvora novčanom kaznom.

Ipak, Amnesty International³⁹ je 2017. godine izrazio zabrinutost da se predmeti i dalje procesuiraju sporo, da se nedostatan čini kako bi se osiguralo da osobe koje su preživjele nasilje dobiju odštetu te da osiguravanje posebnih novčanih naknada i potpora žrtvama ostaju rascjepkani i nedosljedni.

Što se tiče obveza države za reparacije, nije usvojen nacrt strategije za tranzicijsku pravdu, koja je predviđena za rješavanje nepravde i osiguravanje učinkovitog pristupa reparacijama i drugim oblicima potpore za sve žrtve, uključujući žrtve seksualnog nasilja povezanog sa sukobom. "Program za poboljšanje položaja žena žrtava ratnog silovanja", koji su izradili Populacijski fond Ujedinjenih naroda i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice 2012. godine, kako bi se stvorio cjelokupan program koji će se baviti posljedicama seksualnog nasilja koje

35

36 Kyle Delbyck, "Naknada štete žrtvama tijekom kaznenog postupka: Iskustva sa terena", Trial International, pristup: 20. svibnja 2019., https://trialinternational.org/wp-content/uploads/2016/11/TRIAL-International_compensation-publication_EN_web.pdf.

37 Misija OESS-a u BiH, "Postizanje pravde za žrtve seksualnog nasilja u oružanom sukobu u Bosni i Hercegovini: napredak ostvaren pred sudovima u BiH od 2014. do 2016. godine", pristup: 20. svibnja 2019., <https://www.osce.org/mission-to-bosnia-and-herzegovina/324131?download=true> str. 7–8.

38 Ibid, str. 74.

39 Amnesty International, "Izvešće Bosne i Hercegovine Komisiji Ujedinjenih naroda protiv torture", listopad 2017., pristup: 20. svibnja 2019. godine, <https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR6372192017ENGLISH.PDF>

se dogodilo tijekom rata u Bosni i Hercegovini u razdoblju 1992.–1995. godine, kao i da se osigura pristup naknadama za sve preživjele, također nije usvojen.⁴⁰

Država je do sada odigrala relativno ograničenu ulogu u pružanju potpore žrtvama seksualnog nasilja povezanog sa sukobom. Tu su potporu uglavnom pružale nevladine organizacije, koje su većinom financirale međunarodne organizacije i bilateralni donatori.

Status civilne žrtve rata dodijeljen je nekim kategorijama žrtava na entitetskoj razini. Status je prethodno bio isključivo vezan uz postotak fizičke i psihičke invalidnosti koji je žrtva pretrpjela, ali je modificiran kako bi bio osjetljiviji za žrtve ratnog silovanja. Tako je od 2006. godine u FBiH, a od 2012. u Distriktu Brčko, žrtvama ratnog silovanja dodijeljen status civilnih žrtava rata bez obzira na minimalni invaliditet od 60%. U Republici Srpskoj status žrtve ratnog silovanja priznat je 2018. godine, ali se tek treba provesti.

U Republici Srpskoj, u Zakonu o zaštiti civilnih žrtava rata određen je rok za podnošenje zahtjeva (31. prosinca 2007. godine), kojim se ograničio broj preživjelih koji su mogli steći status civilnih žrtava rata i dobiti pristup socijalnoj pomoći, kao što je mjesečna mirovina i zdravstvena zaštita. U FBiH i Distriktu Brčko nema zakonski propisanog roka za podnošenje zahtjeva. Zakon o zaštiti žrtava ratne torture Narodna skupština RS-a usvojila je u julu 2018. godine.

Nadalje, Ženska međunarodna liga za mir i slobodu primjećuje zabrinjavajući trend u svim zakonima u BiH koji priznaju status civilnih žrtava rata da su prava koja žrtve mogu ostvariti povezana s njihovim prebivalištem, što rezultira time da žrtve koje žive izvan BiH, kao što je žrtva koja je pobjegla iz zemlje, ne mogu zahtijevati nikakva prava.⁴¹

40 "U pat poziciji: žrtva ratnog sukoba i dalje uskraćena za reparaciju", Trial International, studeni 2017., pristup: 20. svibnja 2019. godine, <https://trialinternational.org/latest-post/between-a-rock-and-a-hard-place-wartime-victim-still-denied-reparation/>

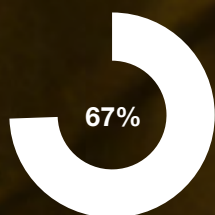
41 "Concept and framework for the development of a gender-sensitive reparations program for civilian victims of war in Bosnia and Herzegovina" (Koncept i okvir za razvoj rodno osjetljivog programa reparacija za civilne žrtve rata u Bosni i Hercegovini), Međunarodna ženska liga za mir i slobodu, pristup: 20. svibnja 2019., <https://wilpf.org/wp-content/uploads/2018/04/Gender-Sensitive-Reparations-Program.pdf>, str. 14.



Više od jedne od deset žena, u dobi 18–74 godine, kaže da se njihove prijateljice slažu da je “obveza žene imati seksualni odnos sa svojim mužem čak i ako ona to ne želi“ (FBiH 11%, RS 11%).



Četvrtina žena se slaže da je nasilje u obitelji privatna stvar i da bi se trebalo rješavati unutar obitelji (FBiH 24%, RS 23%).



Dvije trećine žena, u dobi 18–74 godine, kaže da smatra da se, općenito, nasilje nad ženama od strane partnera, poznanika ili nepoznatih osoba dešava vrlo često ili donekle često (FBiH 70%, RS 61%).

3. Stavovi prema rodnim ulogama i nasilju nad ženama

Percepcije koje žene imaju o rodnim ulogama i odnosima u BiH višeslojne su. Dob, obrazovanje, razina prihoda, mjesto stanovanja i prisustvo djece u kućanstvu sve je povezano s različitim stavovima.

Žene obuhvaćene kvalitativnim istraživanjem vjeruju da društvo mnogo očekuje od žena – od njih se očekuje da se brinu o kući, podižu djecu, a također i da budu zaposlene. Objasnile su da se žena smatra uspješnom ako je do navršene 30. godine već udana, ima dijete i ima zaposlenje.

“Danas se previše očekuje od jedne žene. Očekuje se da bude dobra majka, [dobra] supruga, dobra kućanica, da bude zaposlena, čak i da bude uključena u neke društvene aktivnosti, da bude svuda prisutna, a istovremeno nitko ne vidi što ona osjeća u svezi sa svim tim i koliko joj to odgovara.”

Žena, u dobi od 38 do 55 godina, pogođena sukobom, urbana sredina, RS

“Mislim da žena mora biti sve, stup i oslonac i kod kuće i na poslu.”

Žena, u dobi od 18 do 37 godina, izbjeglica/povratnica, ruralna sredina, FBiH

Međutim, neke su žene izrazile mišljenje da se rodne norme polako mijenjaju. Žene starije životne dobi izjavile su da je njihov odgoj nalagao da uvijek budu kod kuće, da uvijek budu dobro raspoložene, da budu dobre majke, supruge i kućanice, ali da sada smatraju da muškarci mlađe životne dobi sve češće preuzimaju ulogu u podizanju djece i obavljanju kućanskih poslova.

**Društvo mnogo očekuje
od žena – od njih se očekuje
da se brinu o kući, podižu
djecu, a također i da budu
zaposlene**

“Pogledajte mog sina i snahu – on u mnogo većoj mjeri sudjeluje u brizi o bebi i u svemu ostalom.”

Žena, u dobi od 38 do 55 godina, pogođena sukobom, urbana sredina, RS

Neke žene koje su sudjelovale u kvalitativnom istraživanju smatraju da su žene danas neovisnije te da se suprotstavljaju patrijarhalnim normama ponašanja. Članice skupine istakle su da postoji utisak da je stopa razvoda danas viša u odnosu na razdoblje prije rata, jer su žene spremnije preuzeti inicijativu i izaći iz nezdrave veze.

“Dobro je biti žena [danas], jer žena ima neovisnost. One imaju pravo odlučivati o tome hoće li raditi ili biti kućanice. One mogu sudjelovati u odlučivanju zajedno sa svojim partnerima. Smatram da je ta pojava pozitivna te da je mnogo više rasprostranjena nego što je to bio slučaj u prošlosti.”

Žena, u dobi 56+, pogođena sukobom, urbano područje, FBiH

Kvantitativni podatci ukazuju na činjenicu da su podijeljena mišljenja o prihvatljivom ponašanju muškaraca i žena kod kuće. Tek nešto više od polovine ispitanica smatra da bi se njihove prijateljice suglasile s tvrdnjom da žena ‘treba imati pravo birati vlastite prijatelje, čak i ako ih muž ne prihvaća’ (FBiH 55%, RS 60%) te da ‘je opravdana intervencija osoba izvan obiteljskog kruga ako muškarac loše postupa prema ženi’ (FBiH 50%, RS 56%), dok dvije petine ispitanica nisu suglasne s tim tvrdnjama (Slika 3.1.).

Najjasnije su iskazani stavovi o tome je li dužnost žene upustiti se u seksualni odnos s mužem čak i ako nije raspoložena za to, gdje 84% ispitanica vjeruje da se njihove prijateljice ne bi suglasile s tom tvrdnjom, dok 11% smatra da bi se njihove prijateljice složile (u BiH, i u FBiH i u RS). Četvrtina ispitanica izrazila je suglasnost s tvrdnjom da bi njezina prijateljica smatrala da je važno da muškarac pokaže svojoj ženi “tko je glavni” (FBiH 26%, RS 20%), dok se tri četvrtine ispitanica nije suglasilo s tom tvrdnjom.

U kvalitativnom istraživanju, žene su objasnile da, unatoč mijenjanju normi, postoji osjećaj da društvo od žene očekuje da se upusti u seksualni odnos s mužem čak i kada to sama ne želi. Žene su objasnile da se seksualni odnos smatra bračnom obavezom te da bi odbijanje seksualnog odnosa moglo pobuditi sumnju muža u vjernost supruge.

“Smatram da veliki broj žena u BiH ima problema u odnosu s mužem, jer žena mnogo pati i na poslu i kod kuće. Na kraju, žena biva optužena [da vara] jer ne želi voditi ljubav sa [svojim muževima], zbog čega on [njihovi muževi] odmah pomišlja da je našla drugog.”

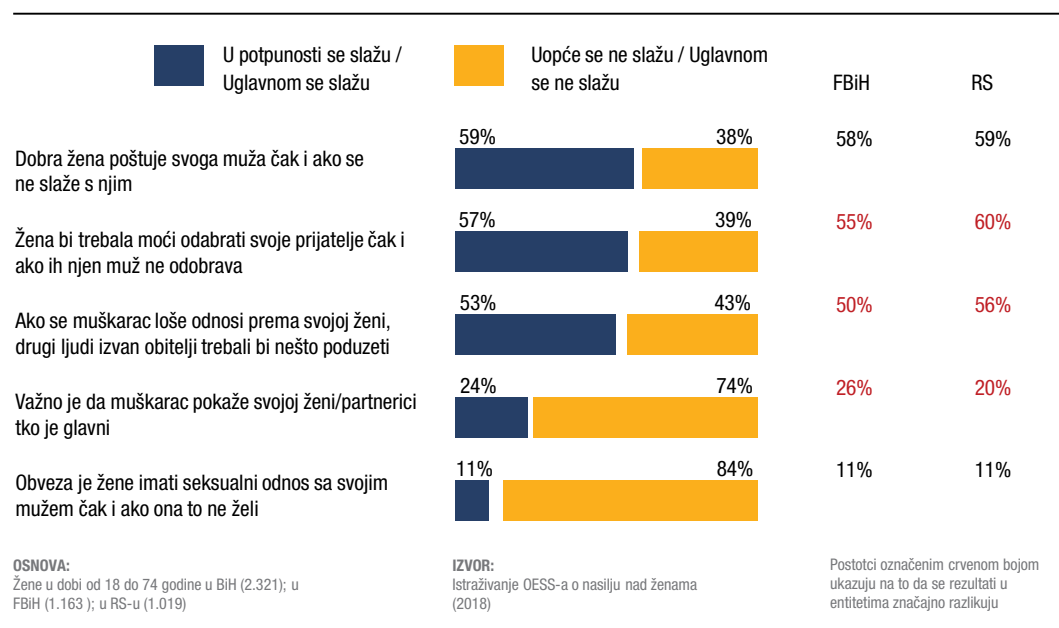
Žena, u dobi od 18 do 37 godina, izbjeglica/povratnica, ruralna sredina, FBiH

“Da, [ženina] je dužnost i obveza spavati sa svojim mužem kad god on poželi.”

Žena, u dobi od 38 i više, interno raseljena, RS

Mišljenja o ovoj temi različita su u različitim demografskim skupinama. Žene dobi 18–29 godina, visoke razine obrazovanja, u plaćenom radnom odnosu ili studentice, žene koje udobno žive sa svojim prihodima, ili žene koje žive u urbanoj sredini, sve su sklonije reći da bi njihovo društveno okruženje bilo suglasno sa slobodom samoizražavanja unutar veze. S druge strane, žene starije od 60 godina, pogođene sukobom, žene koje imaju (ili su imale) djecu, sa završenom osnovnom školom, one koje obavljaju kućanske poslove ili su u mirovini, one koje teško ili vrlo teško žive s raspoloživim prihodima, one koje žive u ruralnoj sredini ili žene povratnice/raseljene osobe, sklonije su vjerovati u podčinjenost žene mužu.

Slika 3.1: Percepcija o društvenim normama i prihvatljivom ponašanju



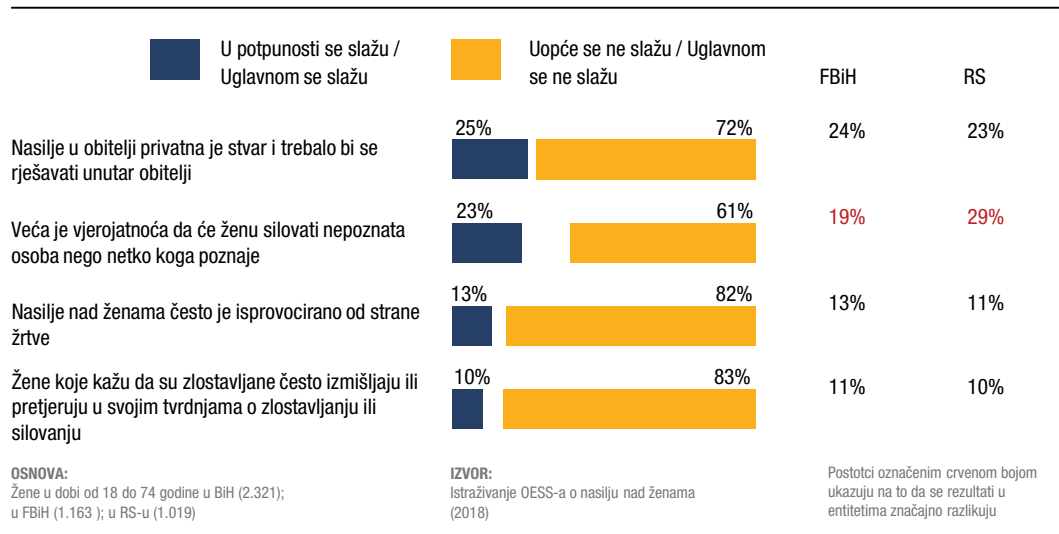
Ispitanicama je ponuđen niz različitih scenarija te im je postavljeno pitanje bi li seksualni odnos bez pristanka bio opravdan u nekom od ponuđenih scenarija – kao što je seksualni odnos unutar braka ili partnerstva, ako su žena ili napadač prethodno pili alkohol ili ako žena nosi izazovnu odjeću. Najmanje sedam od deset ili više žena izrazilo je snažno neslaganje s tvrdnjom da je seksualni odnos opravdan u bilo kojoj od navedenih situacija. Ipak, njihovi stavovi nisu jednoglasni. Manji postotak vjeruje da je seksualni odnos bez pristanka opravdan u braku ili između partnera koji žive zajedno (7%), a jedna od dvadeset ispitanica smatra da je takvo što opravdano u situaciji kada žena nije jasno iskazala svoje protivljenje (6%) ili u situaciji kada je odnosu prethodio flert (5%).

Stavovi prilično dosljedno izražavaju neslaganje među pripadnicama različitih demografskih skupina. Žene dobi 18–29 godina, međutim, manje su sklone u usporedbi sa ženama starijim od 60 godina izraziti suglasnost s tvrdnjom da je seksualni odnos u vezi opravdan i bez pristanka (4% nasuprot 9%), dok su žene dobi 30–39 godina bile nešto spremnije suglasiti se s tvrdnjom da nošenje izazovne odjeće (6%) ili ponašanje pod utjecajem alkohola ili droge (6%) može opravdati seksualni odnos bez pristanka, no uočene razlike su male, u usporedbi s prevladajućim stavom da je pristanak nužna pretpostavka seksualnog odnosa, bez obzira na okolnosti. Žene pripadnice nacionalnih manjina uočljivo su sklonije reći da je seksualni odnos bez pristanka opravdan u vezi (17%) ako žena nosi izazovnu odjeću (8%), ako je pod djelovanjem alkohola ili droge (12%) ili ako je odnosu prethodio flert (9%).

Kada je u pitanju nasilje nad ženama, većina žena u BiH ne gaji stav kojim se za nasilje krivi žrtva. Kao što to pokazuje Slika 3.2., otprilike jedna od osam žena smatra da je nasilje često izazvala sama žena (13% ukupno – FBiH 13%, RS 11%), a jedna od deset žena smatra da žene koje tvrde da su bile zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju svoje tvrdnje o zlostavljanju ili silovanju (10% ukupno – FBiH 11%, RS 10%). Prema nalazima Posebnog barometra 449 Europske komisije o rodno uvjetovanom nasilju, taj je broj niži od prosjeka u EU-u, koji iznosi 15% žena koje smatraju da je nasilje često izazvala sama žrtva, gdje se raspon kreće od 6% u Holandiji do 58% Latviji te 19% žena u EU-u (u rasponu od 7% u Švedskoj do 43% na Malti) koje smatraju da su tvrdnje žena o zlostavljanju ili silovanju preuveličane.⁴²

Slika 3.2: Osnovni stavovi o nasilju nad ženama

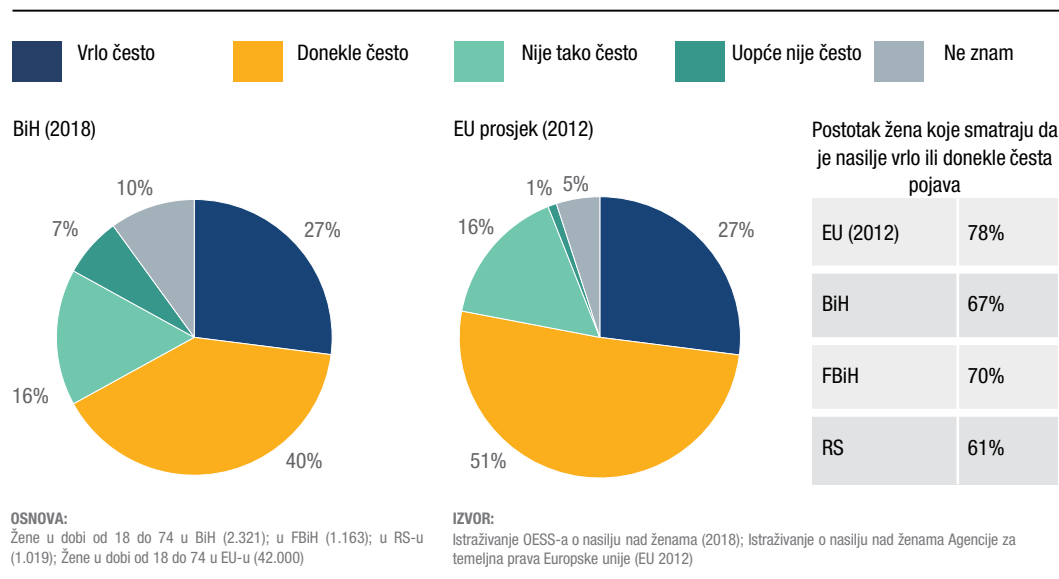
Molim recite do koje mjere se slažete ili ne slažete sa sljedećim izjavama:



Četvrtina žena smatra da je nasilje u obitelji privatni problem koji treba rješavati unutar obitelji (25% ukupno – FBiH 24%, RS 23%). Taj je broj gotovo dvostruko veći u odnosu na stav o istom pitanju u EU-u, gdje je u prosjeku 14% osoba suglasno s tom tvrdnjom.⁴³ Međutim, rasprostranjenost ovakvog stava među ispitanicama usporediva je sa situacijom u susjednoj Hrvatskoj, gdje oko četvrtine žena ima isti stav. Raspon mišljenja o ovoj temi u EU-u kreće se od 2% u Švedskoj do 31% u Rumunjskoj, što upućuje na zaključak da u državama s dužom tradicijom podizanja svijesti o rodnoj ravnopravnosti također ima više spremnosti za razgovor o nasilju. Zapravo, većina žena u BiH vjeruje da kada dođe do nasilja u obitelji (čak i ako se to ne dešava veoma često), netko ipak sazna za to, u većini slučajeva član obitelji (FBiH 77%, RS 84%), zdravstveni radnik (FBiH 71%, RS 75%) ili policijski službenik (FBiH 68%, RS 74%). Dvije petine ispitanica vjeruje da bi o tome bio obaviješten vjerski vođa (FBiH 39%, RS 45%). Ovakvo uvjerenje pokazalo se kao suviše optimistično, uzme li se u obzir činjenica da veliki broj preživjelih žrtava nasilja svoje iskustvo čuva u tajnosti, kao i činjenica da mali broj svoja iskustva prijavljuje nadležnim tijelima za provedbu zakona (pogledati 6. poglavlje).

Slika 3.3: Percepcija o rasprostranjenosti nasilja nad ženama

Koliko je, po Vama, nasilje nad ženama od strane partnera, poznanika i nepoznatih osoba često u BiH?



Kvantitativno istraživanje ukazalo je na činjenicu da većina žena smatra da je nasilje nad ženama u BiH uobičajena pojava (Slika 3.3.). Dvije trećine od ukupnog broja ispitanica smatra da se radi o uobičajenoj pojavi (67%) – nešto više u FBiH (70%) nego u RS-u (61%). Udio žena koje smatraju da je nasilje nad ženama uobičajena pojava niži je u BiH u odnosu na EU, gdje u prosjeku 78% žena (raspon se kreće između 54% i 93%) dijeli ovo mišljenje. Žene na cijelom teritoriju Europe uglavnom smatraju da je nasilje nad ženama uobičajena pojava.

Socio-demografske razlike o kojima je prethodno bilo riječi uočene su i u ovoj oblasti. Analize ukazuju na to da je stav da je nasilje nad ženama uobičajeno rjeđe prisutan među ženama koje imaju izraženiju sklonost vjerovati da žene trebaju biti podčinjene muževima te onima koje smatraju da je za nasilje kriva žrtva.

Tek nešto više od polovine žena (57%) smatra se barem djelomice upoznatima s koracima koje trebaju poduzeti ako dožive nasilje (Slika 6.1.). Jedna od osam žena (13%) u BiH izjavljuje da 'ne bi znala ništa o koracima koje treba poduzeti'. Žene dobi 18–29 godina, s tercijarnom razinom obrazovanja, u plaćenome radnom odnosu, studentice, one koje su zadovoljne sadašnjim iznosom prihoda ili koje žive u urbanoj sredini u većoj su mjeri sklone izjaviti da se smatraju informiranima, dok su žene starije od 60 godina, sa završenom osnovnom školom, koje obavljaju kućanske poslove ili koje su u mirovini, koje teško preživljavaju sa sadašnjim iznosom prihoda ili koje žive u ruralnoj sredini u manjoj mjeri tomu sklone. Ukupno promatrano, uočena je zanemariva razlika između entiteta (58% smatra se barem djelomice informiranim u FBiH, a 56% u RS-u).

Dvije trećine žena smatra da je nasilje nad ženama uobičajeno u BiH

Gotovo trećina žena (32%) sjeća se da je u nedavnoj prošlosti vidjela ili čula za kampanju posvećenu borbi protiv nasilja nad ženama, što je ispod prosjeka u EU-u, koji iznosi 50%. Uočena je mala razlika među entitetima (31% žena sjeća se takve kampanje u FBiH, a 33% u RS), no postoje razlike između pojedinih regija unutar entiteta: manji broj žena iz Hercegovačko-neretvanske županije sjeća se da je vidjelo ili čulo za takve kampanje (19%), sličan je slučaj i sa ženama iz Zeničko-dobojskog kantona (20%) te Kantona Središnja Bosna (4%), dok su žene iz Tuzlanskog kantona (40%), Kantona Sarajevo (također 40%), Županije 10 (85%)⁴⁴ i istočne Republike Srpske (42%) sklonije reći da se sjećaju takvih kampanja.

44 Ove podatke treba čitati s oprezom zbog niske osnove (n = 31).



Jedna od deset žena, u dobi od 18 do 74 godine, koje su nekada imale partnera, rekle su da su doživjele fizičko i/ili seksualno nasilje od strane partnera s kojim su bile u intimnoj vezi, u razdoblju od svoje petnaeste godine ili kasnije (FBiH 10%, RS 12%).



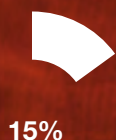
Psihičko nasilje od strane partnera pogodilo je više od trećine žena koje su nekada imale partnera tijekom života (isti postotak u FBiH i RS).



Nešto više od četvrtine žena u dobi od 18 do 74 godine izjavilo je da je doživjelo seksualno uznemiravanje u dobi od 15 godina ili kasnije (FBiH 26%, RS 31%).



Jedna od dvanaest žena u dobi od 18 do 74 godine navodi iskustvo fizičkog i/ili seksualnog nasilja od strane nepartnera u dobi od 15 godina ili kasnije (isti postotak u FBiH i RS).



Petnaest posto žena u dobi od 18 do 74 godine koje su nekada imale partnera rekle su da su doživjele fizičko i/ili seksualno nasilje od strane intimnog partnera ili nepartnera u razdoblju od svoje petnaeste godine ili kasnije (FBiH 14%, RS 16%).

4. Nasilje nad ženama u BiH

4.1. Fizičko i seksualno nasilje od strane partnera u intimnoj vezi (intimnog partnera)

U ovom kvalitativnom istraživanju, pokazalo se da je nasilje od strane intimnih partnera široko rasprostranjeno te predstavlja najčešći oblik nasilja nad ženama. Kada je riječ o fizičkom nasilju,⁴⁵ žene su navele šamaranje, povlačenje za kosu, bacanje predmeta na njih te udaranje kao oblike nasilja koji se mogu doživjeti od strane intimnog partnera. Objasnile su da se neki oblici fizičkog nasilja smatraju normalnim dijelom veze, kao što je šamaranje – koje se smatra toliko minornim da se ne smatra nužno nasiljem. S druge strane, ispitanice smatraju da su teški oblici fizičkog nasilja, kao što je premlaćivanje, neprihvatljivi u društvu.

“Kada muž ošamari ženu, to se ne smatra važnim. Ošamario ju je, ali joj nije uradio nešto užasno, nije ju pretukao.”

Žena, u dobi od 18 do 37 godina, izbjeglica/povratnica, ruralna sredina, FBiH

Seksualno se nasilje smatra ozbiljnim pitanjem i ispitanice vjeruju da se spolni odnos još uvijek smatra bračnom obvezom jednog para.

“Ako sam udata i ne želim imati seks, to nije važno. Ako on želi, to je to.”

Žena, u dobi od 38 do 55 godina, pogođena sukobom, urbana sredina, RS

Više od trećine žena koje ili imaju ili su nekada imale partnera kažu da su doživjele neki oblik partnerskog nasilja (ukupno 35% – u FBiH 36%, u RS 37%) (Slika 4.1.). Većinom je ovo nasilje bilo psihičko (35% ispitanica reklo je da je doživjelo ovo nasilje, bez obzira na entitet u kojem žive, što je niže od prosjeka EU-a od 43%). Jedna od deset žena iskusi fizičko nasilje od sadašnjeg ili bivšeg partnera (10%), a 4% ispitanica je doživjelo seksualno nasilje⁴⁶ – u oba slučaja, slične razmjere bilježe se u oba entiteta. Ovaj je postotak niži od prosjeka EU-a, gdje je u prosjeku 20% žena (u rasponu od 12% do 31%) prijavilo da je doživjelo fizičko nasilje, a 7% seksualno nasilje od strane intimnog partnera (u rasponu od 3% do 11%).

45 O fizičkom nasilju, ispitanicama su postavljana sljedeća pitanja: je li Vas netko/sadašnji partner/bivši partner ikada: 1) gurnuo? 2) ošamario? 3) bacio teški predmet na Vas? 4) zgrabio Vas ili povukao za kosu? 5) udario Vas šakom, teškim predmetom ili šutao nogama? 6) opekao? 7) pokušao Vas udaviti ili ugušiti? 8) porezao Vas, ubo ili pucao na Vas? 9) udario Vašom glavom o nešto? U ovom izvješću, učestalost fizičkog nasilja temelji se na odgovorima ispitanica koje su izjavile da su barem jednom doživjele barem jedan od ovih oblika nasilja. Stope učestalosti fizičkog nasilja dane su posebno za sadašnjeg partnera, bivše partnere, bilo kojeg intimnog partnera (sadašnjeg ili bivšeg) i nepartnere. Referentno razdoblje za nasilje od strane nepartnera je od 15 godina / tijekom posljednjih 12 mjeseci prije provedbe istraživanja, a za nasilje od strane partnera u bilo kojem trenutku tijekom odnosa i tijekom 12 mjeseci prije provedbe istraživanja.

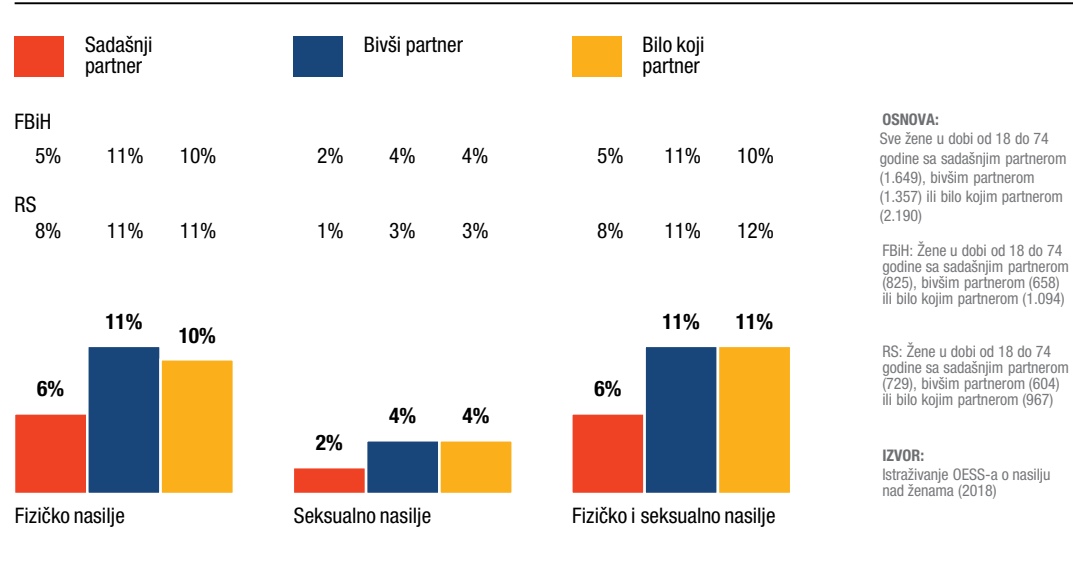
46 U pogledu seksualnog nasilja, ispitanicama je postavljeno sljedeće pitanje: Otkako ste napunili 15 godina pa do danas, te u proteklih 12 mjeseci, koliko često Vam je netko učinio nešto od sljedećeg: 1) prisilio Vas na spolni odnos fizički Vas sputavajući ili Vam nanoseći bol na neki način? 2) Neovisno o ovom prije, koliko često Vas je netko pokušao prisiliti na spolni odnos fizički Vas sputavajući ili Vam nanoseći bol na neki način? 3) Neovisno o ovom prije, koliko često Vas je netko natjerao da sudjelujete u bilo kakvoj vrsti seksualne aktivnosti kada Vi to niste željeli ili niste bili u mogućnosti odbiti? 4) Jeste li pristali na seksualnu aktivnost jer ste se bojali onog što bi se moglo dogoditi ako odbijete? U ovom izvješću, učestalost seksualnog nasilja temelji se na odgovorima ispitanica koje su izjavile da su barem jednom doživjele barem jedan od ovih oblika nasilja. Stope učestalosti seksualnog nasilja dane su posebno za sadašnjeg partnera, bivše partnere, bilo kojeg intimnog partnera (sadašnjeg ili bivšeg) i nepartnere. Referentna razdoblja su ista kao gore.

Razlika u stopama učestalosti po zemljama

Važno je napomenuti da zemlje sa dužom tradicijom politika rodne ravnopravnosti i kampanja za podizanje svijesti (nordijske i zapadnoeuropske zemlje) također imaju veće stope žena koje prijavljuju iskustva nasilja.

Na primjer, prema istraživanju FRA koje se provodilo diljem EU-a, tri zemlje u kojima su žene najčešće prijavljivale da su doživjele fizičko i/ili seksualno nasilje od strane partnera ili nepartnera od svoje petnaeste godine i kasnije su Danska (52%), Finska (47%) i Švedska (36%). Navedena stopa učestalosti najniža je u Hrvatskoj (21%), Austriji (20%) i Poljskoj (19%).

Slika 4.1: Učestalost fizičkog i seksualnog nasilja od strane intimnog partnera



Najčešći prijavljeni oblici fizičkog nasilja od strane sadašnjih i prethodnih partnera jesu šamaranje i guranje (Slika 4.1.) – sa sličnim stopama u FBiH i u RS-u. Ovo je usporedivo s rezultatima u EU-u, gdje su, u prosjeku, ove vrste fizičkog nasilja također najrasprostranjenije (ali su i češće prijavljivane).

Okvirno govoreći, žene koje žive u kućanstvima koja teško (14%) ili veoma teško (29%) izdržavaju sa svojim prihodima s većom vjerojatnošću prijavljuju ovakva iskustva fizičkog nasilja od strane intimnog partnera.

Više od trećine žena koje ili imaju ili su imale partnera kažu da su doživjele neki oblik nasilja od strane intimnog partnera

Tablica 4.1: Oblici fizičkog nasilja od strane partnera

	Sadašnji partner % nekad se desilo	Bivši partner % nekad se desilo
Ošamario Vas?	4	9
Gurnuo Vas?	4	9
Zgrabio Vas ili povukao za kosu?	2	5
Tukao Vas šakama, teškim predmetom ili udario nogom?	1	5
Bacio težak predmet na Vas?	1	2
Udario Vašom glavom o nešto?	1	2
Pokušao Vas udaviti ili ugušiti?	1	2
Opekao Vas?	0.2	0.3
Porezao Vas, ubo ili pucao u Vas?	0.1	0.4

OSNOVE: Sve žene u dobi od 18 do 74 godine sa sadašnjim partnerom (1649) ili bivšim partnerom (1357)

IZVOR: Istraživanje OEES-a o nasilju nad ženama (2018)

Seksualno nasilje, koje je prijavilo 4% žena koje su nekada imale partnera (i to 2% od strane sadašnjih i 4% od strane bivših partnera), pojavljivalo se u više oblika (Tablica 4.2.).

Tablica 4.2: Oblici seksualnog nasilja od strane partnera

Koliko Vam je često Vaš sadašnji/bivši partner učinio nešto od navedenog?

	Sadašnji partner % nekad se desilo	Bivši partner % nekad se desilo
Pristali ste na seksualnu aktivnost jer ste se bojali onog što bi Vam sadašnji partner mogao učiniti ako odbijete?	2	3
Osim ovoga, je li Vas sadašnji partner natjerao da sudjelujete u bilo kakvoj vrsti seksualne aktivnosti kada Vi to niste željeli ili niste bili u mogućnosti odbiti?	2	2
Prisilio Vas na spolni odnos fizički Vas sputavajući ili Vam nanoseći bol na neki način?	1	2
Osim ovoga, pokušao Vas prisiliti na spolni odnos fizički Vas sputavajući ili Vam nanoseći bol na neki način?	1	2

OSNOVE: Sve žene u dobi od 18 do 74 godine sa sadašnjim partnerom (1649) ili bivšim partnerom (1357)

IZVOR: Istraživanje OEES-a o nasilju nad ženama (2018)

Obrasci nasilja od strane intimnog partnera⁴⁷

Podatci ukazuju na to da se nasilje nad ženama od strane partnera s kojima su u intimnoj vezi dešava u kontinuitetu. Ovdje se ne radi o izoliranom incidentu, nego se nasilje često ponavlja tijekom dužeg vremenskog razdoblja. Na primjer, od ukupnog broja žena koje su tvrdile da su doživjele prvi incident fizičkog i/ili seksualnog nasilja pet ili više godina prije provedbe istraživanja, od strane sadašnjeg partnera, 21% je posljednje iskustvo nasilja imalo tijekom 12 mjeseci prije istraživanja, a dodatnih 9% ispitanica izjavilo je da se posljednji incident nasilja desio u razdoblju od jedne do četiri godine prije provedbe istraživanja.

Gotovo devet od deset sadašnjih partnera (88%, u usporedbi s 82% u EU-u) te gotovo tri četvrtine prethodnih partnera (72%, u usporedbi sa 62% u EU-u) živjelo je sa ženama za vrijeme prvog incidenta nasilja (ili prijetnje da će počinuti nasilje).

Među ispitanicama koje su bile trudne tijekom odnosa sa sadašnjim partnerom i koje su iskusile fizičko ili seksualno nasilje (ili prijetnje da će počinuti nasilje) tijekom tog odnosa, gotovo svaka peta ispitanica (19%) navodi iskustva takvog nasilja tijekom trudnoće (prosjeck EU-a je 20%), dok je 36% prijavilo takve slučajeve od strane bivšeg partnera (u usporedbi s prosjekom EU-a od 42%). Značajan dio žena s djecom koje su preživjele nasilje ukazuje na to da su djeca bila svjesna nasilja od strane sadašnjeg partnera (33%) ili prethodnog partnera (43%).

Od ukupnog broja žena koje su doživjele nasilje od strane intimnog partnera, oblici pretrpljenog nasilja su uglavnom slični, bez obzira jesu li počinjeni od strane sadašnjih ili bivših partnera. Međutim, u gotovo svim slučajevima, naznačena je učestalost svake vrste nasilja veća kada su počinitelji bivši partneri, kako u odnosu na sve slučajeve nasilja, tako i na oblike nasilja koji su se desili tijekom najozbiljnijeg incidenta nasilja, uključujući i incidente koji se mogu smatrati ekstremnijim ili brutalnijim.

Najčešći oblik nasilja u svezi s "najozbiljnijim" incidentima na koji su ispitanice ukazale bio je šamaranje (koje je najčešće navedeno i u EU-u) – oblik za koji su ispitanice tijekom kvalitativnog istraživanja smatrale da se čak uvijek ni ne priznaje kao nasilje. Međutim, u jednom broju slučajeva najozbiljniji incident bio je seksualno nasilje, pri čemu je, na primjer, 13% najozbiljnijih incidenata nasilja od strane bivšeg partnera podrazumijevalo prisiljavanje na spolni odnos (u usporedbi s 10% u EU-u).

U polovini prijavljenih incidenata, navodi se da je sadašnji partner (51% – FBiH: 61%; RS: 37%) i bivši partner (53% – FBiH: 53%; RS: 51%) bio pijan u vrijeme najozbiljnijeg incidenta nasilja.

47 Iako spomenute stope prijavljivanja/učestalosti fizičkog i seksualnog nasilja ne uključuju prijetnje takvim nasiljem, druga pitanja koja se odnose na to kada se takvo nasilje dogodilo te na detalje o najozbiljnijem slučaju uključuju i prijetnje nasiljem.

Tablica 4.3: Oblici najozbiljnijeg fizičkog ili seksualnog nasilja od strane intimnog partnera – učestalost

Sada bih željela da razmislite o najozbiljnijem incidentu nasilja od strane Vašeg [sadašnjeg ili bivšeg] partnera. Što Vam se od sljedećih situacija s ove kartice tada dogodilo? Pod "najozbiljnijim incidentom" mislimo na događaj ili situaciju koja Vas je najviše pogodila, bilo u fizičkom ili psihičkom smislu.

	Sadašnji partner %	Bivši partner %
Ošamario Vas	34	43
Prijetio Vam da će Vas fizički povrijediti	21	40
Gurnuo Vas	18	27
Tukao Vas šakama, teškim predmetom ili udario nogom	13	25
Zgrabio Vas ili povukao za kosu	10	18
Natjerao Vas da sudjelujete u bilo kakvoj vrsti seksualne aktivnosti kada Vi to niste željeli ili niste bili u mogućnosti odbiti	8	4
Prisilio Vas na spolni odnos fizički Vas sputavajući ili Vam nanoseći bol na neki način	7	13
Pristali ste na seksualnu aktivnost jer ste se bojali onog što bi se moglo dogoditi ako odbijete	6	4
Pokušao Vas prisiliti na spolni odnos fizički Vas sputavajući ili Vam nanoseći bol na neki način	4	6
Bacio težak predmet na Vas	4	9
Pokušao Vas udaviti ili ugušiti	2	5
Prijetio Vam aktima seksualnog nasilja na način koji Vas je stvarno zastrašio	1	2
Udario Vašom glavom o nešto	1	7
Porezao Vas, ubo ili pucao na Vas	0.4	1
Opekao Vas	0	1

OSNOVE: Sve žene u dobi od 18 do 74 godine koje su nekad doživjele nasilje od sadašnjeg partnera (113) ili bivšeg partnera (153)
 IZVOR: Istraživanje OESS-a o nasilju nad ženama (2018)

Fizičko i seksualno nasilje u razdoblju od 12 mjeseci prije provedbe istraživanja

Sveukupno, 3% žena koje su nekada imale partnera kažu da su iskusile fizičko i/ili seksualno nasilje od strane intimnog partnera tijekom 12 mjeseci prije istraživanja (učestalost je ista u oba entiteta). Vrste nasilja s kojima su se žene susrele tijekom prethodnih 12 mjeseci od strane intimnih partnera slične su onima koje su doživjele tijekom života, s tim da najčešće navode guranje i šamaranje u odnosu i na sadašnje i na bivše partnere.

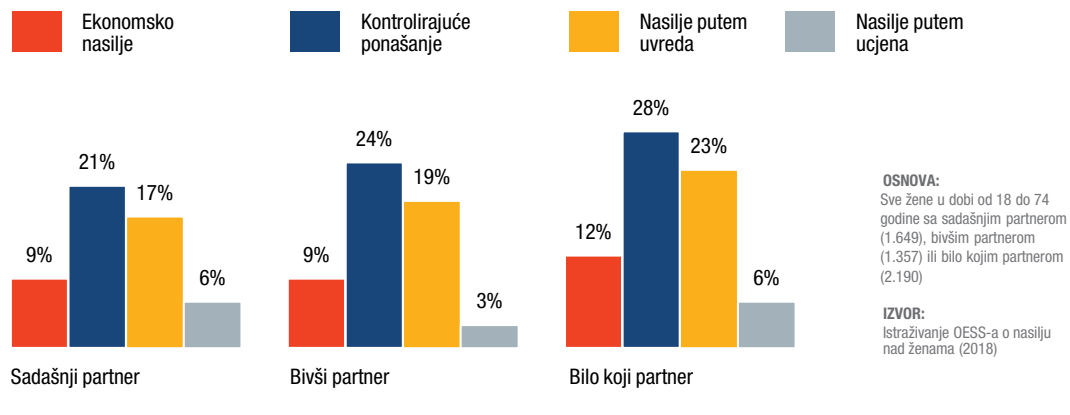
4.1.1: Psihičko nasilje od strane intimnog partnera

Tijekom kvalitativnog istraživanja, žene su smatrale da je psihičko nasilje vrlo uobičajeno u vezama u BiH. Omalovažavanje, ljubomora te dominirajuća ponašanja navode se kao uobičajeni oblici psihičkog nasilja koje doživljavaju žene u BiH.

Rezultati kvantitativnog istraživanja pokazuju da oko trećine žena koje su nekada imale partnera navodi da su doživjele psihičko nasilje od svog sadašnjeg ili prethodnog partnera (36%, isto u oba entiteta). To je niže od prosjeka zabilježenog u EU-u (43%, u rasponu od 31% u Irskoj do 60% u Danskoj i Latviji).

Slika 4.2: Učestalost različitih oblika psihičkog nasilja od strane intimnog partnera

Različiti oblici psihičkog nasilja raspoređeni su u četiri šire kategorije, kako slijedi:⁴⁸



Ekonomsko nasilje, koje podrazumijeva da vas je netko spriječio u donošenju odluka o obiteljskim financijama i u samostalnoj kupovini te vam zabranio rad van kuće.

Kontrolirajuća ponašanja, koja uključuju situacije u kojima partner pokušava spriječiti ženu da vidi svoje prijateljice, ograničava joj korištenje internet stranica društvenih medija (kao što su *Facebook*, *Twitter* itd.), pokušava joj ograničiti kontakt s obitelji u kojoj je rođena ili rođacima, inzistira na tome da zna gdje je ona na način koji nadilazi opću zabrinutost, ljuti se ako razgovara s drugim muškarcem, sumnja da je bila nevjerna, *zabranjuje joj korištenje kontracepcije ili na drugi način ograničava njezine odluke o planiranju obitelji, sprječava ju da završi školu ili započne novi stupanj obrazovanja, želi odlučiti koju odjeću može nositi ili očekuje da bude pitan za dozvolu kako bi mogla posjetiti ljekara.*

"Zlostavljačko ponašanje", koje uključuje situacije u kojima partner zabranjuje ženi da uopće napusti kuću ili *joj zabrani da napusti kuću bez pratnje rođaka*, oduzima joj ključeve automobila ili ju zaključava, omalovažava ju ili ju ponižava pred drugim ljudima ili nasamo, namjerno ju plaši ili zastrašuje (npr. vikanjem ili razbijanjem stvari), tjera ju da gleda pornografski materijal protiv njezine volje, prijeti da će povrijediti ili ubiti nekoga do koga joj je stalo (pored njezine djece), prijeti da će ju fizički povrijediti, *prijeti joj nasilnim seksualnim radnjama (kao što je silovanje, prisilna trudnoća itd.) i povrijedi ju ili prijeti da će ju povrijediti prilikom posjeta, preuzimanja ili vraćanja djece (samo kod bivših partnera).*

Koristi djecu da bi ju ucijenio ili zlostavlja djecu, što uključuje prijetnju da će odvesti djecu, da će povrijediti djecu, nanošenje povreda djeci ili prijetnje vezano za starateljstvo nad djecom (samo kod bivših partnera).

48 Oblici psihičkog nasilja u kurzivu nisu bili dio FRA istraživanja.

Dva najčešća oblika psihičkog nasilja slučajevi su da se partner naljuti ako žena razgovara s drugim muškarcem te omalovažavanje kad su nasamo

Žene koje su bile u vezi pitane su je li se nešto od ovih situacija dešavalo ponekad, često ili cijelo vrijeme ili se nikada nije dogodilo, dok su žene koje su imale prethodne veze pitane je li bilo koji od njihovih bivših partnera ikada učinio bilo koju od navedenih stvari njima.⁴⁹

Trećina žena koje ili imaju ili su imale partnera kažu da su doživjele kontrolirajuća ponašanja (FBiH: 28%; RS: 27%). Trećina žena koje ili imaju ili su imale partnera kažu da su doživjele zlostavljačka ponašanja (ukupno 23%; FBiH: 22%; RS: 27%), dok je 12% iskusi ekonomsko nasilje (FBiH: 13%; RS: 11%). Među ženama koje su imale partnera i koje imaju djecu, 6% kaže da je njihov partner koristio djecu kao vid ucjene, ili ih je zlostavljao (FBiH: 6%; RS: 6%).

Dva najčešće spominjana oblika psihičkog nasilja slučajevi su da se partner naljuti ako žena razgovara s drugim muškarcem te omalovažavanje kad su nasamo.

Žene koje su doživjele ovo nasilje kažu da je nasilje počelo kao psihičko, ali ga one nisu prepoznale ili su ga ignorirale sve dok nije postalo fizičko. Tada su počele preispitivati svoja prethodna iskustva i shvatile da je nasilje počelo mnogo ranije.

“Najteže je prepoznati psihičko nasilje. Bila sam u braku petnaest godina i nisam prepoznala psihičko nasilje dok se nije dogodilo fizičko [nasilje]. U zadnjih 7–8 godina braka stalno sam bila izložena psihičkom mučenju. Zbog toga nisam mogla imati prijatelje. Nisam mogla imati nikakve kontakte s rodbinom osim s roditeljima.”

Žena, u dobi od 38 do 55, interno raseljena osoba, FBiH

Također su spomenule i ekonomsko nasilje kao uobičajeni oblik psihičkog nasilja, kao što je, na primjer, kada suprug zabrani supruzi da radi van kuće, ili kada joj ne pruža dovoljno novca za osnovne potrebe, a istovremeno očekuje da se brine o domu. Jedna je žena opisala iskustvo kada joj je suprug prijetio sjekirom nakon što joj je tražio plaću koju je zaradila.

49 O prijetnjama fizičkim ili seksualnim nasiljem, žene su pitane koliko puta su im njihovi sadašnji i/ili bivši partneri prijetili na ovaj način, te koliko često tijekom 12 mjeseci prije provedbe istraživanja.

Žene koje su doživjele ovo nasilje kažu da je nasilje počelo kao psihičko, ali ga one nisu prepoznale ili su ga ignorirale sve dok nije postalo fizičko

“Žena živi u kući. Ona ne radi. On zarađuje ili dobiva plaću, negdje ju troši, a vama daje dvadeset [konvertibilnih maraka] za sedam dana i želi da je svaki dan ručak na stolu. To je ekonomsko nasilje.”

Žena, u dobi 56+, pogođena sukobom, RS

4.2: Uhođenje

Jedna od dvadeset žena (5%) u oba entiteta kaže da ih je nekada od njihove petnaeste godine netko uhodio.⁵⁰ Ovaj je broj znatno niži od prosjeka EU-a od 18% te je niži i od najniže stope unutar EU-a, zabilježene u Rumunjskoj i Litvi (8% u obje zemlje, dok je najveća 33%, i to u Švedskoj). U BiH, mlađe žene češće izjavljuju da su doživjele uhođenje od petnaeste godine života nadalje (8% ispitanica u dobi od 18 do 39 godina), kao i žene s terciarnim obrazovanjem (9%). Navedena učestalost uhođenja u prethodnih 12 mjeseci je 1%, opet ista u oba entiteta.

Najčešći su oblici uhođenja zaprimanje uvredljivih, prijetećih ili telefonskih poziva za vrijeme kojih bi osoba koja uhodi šutjela, zaprimanje elektroničke pošte (e-mail), SMS ili chat poruka koje su bile uvredljive ili prijeteće (oba slučaja pojavljuju se kod 2% ispitanica).

Žene koje su doživjele uhođenje najvjerojatnije će reći da im je počinitelj bio poznat (39% ukupno – FBiH: 37%, RS: 39%) ili da je bio njihov bivši partner (34% ukupno – FBiH: 37%, RS: 28%).

Kod 37% najozbiljnijih incidenata, uhođenje je završeno nakon nekoliko dana, a u 52% slučajeva za manje od tri mjeseca. Ponekad uhođenje zna potrajati i veoma dugo. U 15% incidenata, trajalo je duže od dvije godine, a u 12% incidenata duže od pet godina. To se može usporediti s prosjekom EU-a, gdje je u 10% incidenata uhođenje trajalo od dvije do pet godina, a u 11% incidenata više od pet godina.

U većini slučajeva, nakon najozbiljnijeg incidenta žena se osjećala ljutom (43%) ili uznemirenom (40% slučajeva), ali kod više od trećine incidenata (34%) ispitanice su se osjećale uplašanim, a 20% žena je osjećalo sram. Dugoročnije psihičke posljedice uključuju poteškoće pri spavanju (25% žena kod najozbiljnijeg incidenta) i osjećaj ugroženosti (23%).

50 Ponašanja uhođenja uključuju: ‘Slali Vam elektroničku poštu (e-mail), SMS ili chat poruke koje su bile uvredljive ili prijeteće’, ‘Slali Vam pisma ili razglednice koje su bile uvredljive ili prijeteće’, ‘Upućivali Vam uvredljive, prijeteće ili telefonske pozive za vrijeme kojih bi šutjeli’, ‘Objavljivali uvredljive komentare o Vama na internetu’, ‘Putem interneta ili mobitela dijelili Vaše intimne fotografije ili snimke’, ‘Zadržavali se ili Vas čekali ispred doma, radnog mjesta ili škole/fakulteta bez valjanog razloga’, ‘Namjerno Vas slijedili ukolo’, ‘Namjerno dirali Vaše vlasništvo ili ga oštetili’.

Policija je saznala o 22% najozbiljnijih incidenata, gdje su u 16% incidenata žene same prijavile nasilje (slično u oba entiteta). Glavni razlog zašto nisu kontaktirale policiju bio je u tome što je žrtva sama riješila problem, ili je uključila prijatelja ili člana obitelji (40%), ili je smatrala da incident nije dovoljno ozbiljan da bi se prijavio (29%).

Gotovo tri petine žrtava (59% ispitanica) o slučajevima nasilja razgovaralo je s prijateljima ili obitelji. U Europskoj uniji, većina žena također je razgovarala s prijateljima (77%). Više od dvije petine (42%) žrtava uhođenja u BiH suočilo se s počiniteljem, a 30% je prijetilo počinitelju da će kontaktirati policiju, a još 30% da će poduzeti zakonske mjere, ili promijenilo svoj broj telefona/e-mail adresu. U Europskoj uniji, 43% žrtava uhođenja suočilo se s počiniteljem, a 32% je prijetilo počinitelju policijskim ili sudskim djelovanjem.

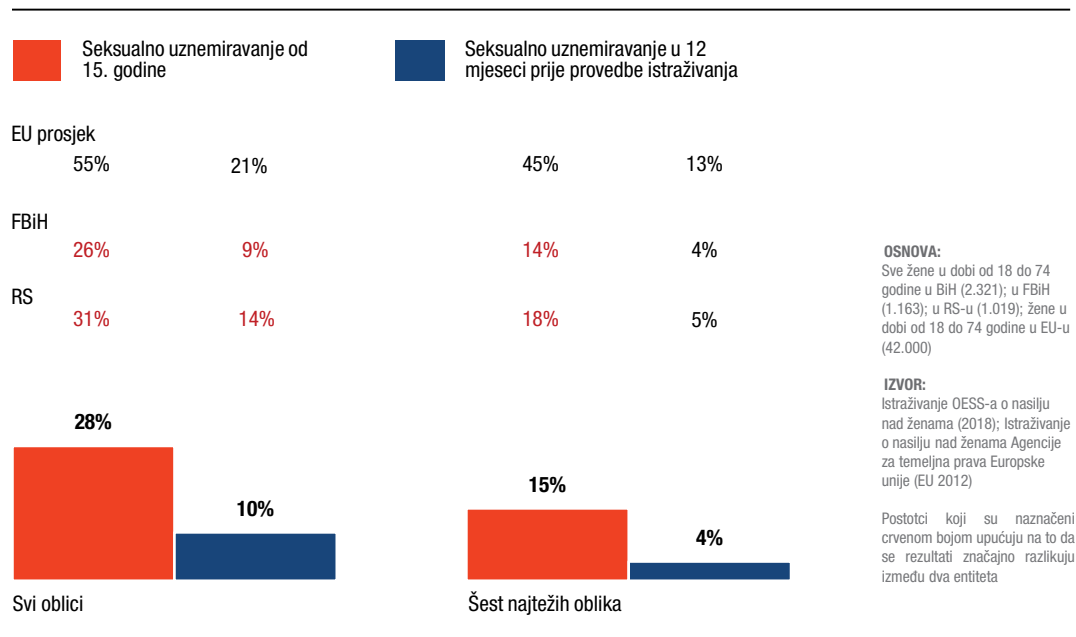
4.3: Seksualno uznemiravanje

Gotovo tri od deset žena (28%) kažu da su doživjele barem jedan oblik seksualnog uznemiravanja⁵¹ (kao što je prikazano na Slici 4.4.) od svoje petnaeste godine (Slika 4.3.) – nešto su češća takva iskustva u RS-u nego u FBiH (31% prema 26%). Jedna od deset žena izjavila je da je doživjela seksualno uznemiravanje tijekom 12 mjeseci prije provedbe istraživanja (10%), ponovno s većim postotkom u RS-u nego u FBiH (14% prema 9%).

Jedna od sedam žena (15%) suočila se s ozbiljnijim seksualnim uznemiravanjem (4% u posljednjih 12 mjeseci). Postotak žena koje su navele seksualno uznemiravanje u Europskoj uniji skoro je dvostruko veći (55%) i kreće se od 24% u Bugarskoj do 81% u Švedskoj, dok je susjedna Hrvatska na 41%. Zanimljivo je da zemlje s dužom tradicijom politika rodne ravnopravnosti i kampanjama za podizanje svijesti (nordijske i zapadnoeuropske zemlje) također imaju veće stope žena koje otvoreno dijele svoja iskustva seksualnog uznemiravanja.

51 U svezi sa seksualnim uznemiravanjem, žene uključene u istraživanje pitane su: Koliko ste često, otkako ste napunili 15 godina pa do sada / u proteklih 12 mjeseci, doživjele bilo što od sljedećeg: 1) Neželjeno dodirivanje, grljenje ili ljubljenje? 2) Komentare ili šale sa seksualnim sadržajem koje su Vas uvrijedile? 3) Neprikladne pozive za izlazak? 4) Nametljiva pitanja o Vašem privatnom životu koja su Vas uvrijedila? 5) Nametljive komentare o Vašem fizičkom izgledu koji su Vas uvrijedili? 6) Neprikladno buljenje ili promatranje koje Vas je plašilo? 7) Netko Vam je slao ili pokazivao slike, fotografije ili poklone s eksplicitnim seksualnim sadržajem koji Vas je uvrijedio? 8) Je li Vam netko nepristojno pokazivao intimne dijelove svoga tijela? 9) Prisilio Vas na gledanje pornografskog sadržaja protiv Vaše volje? 10) Neželjenu elektroničku poštu (e-mail) ili SMS poruke s eksplicitnim seksualnim sadržajem koji Vas je uvrijedio? 11) Neprimjereni pokušaji zbližavanja na društvenim mrežama kao što je Facebook ili na internet chatu, koji su Vas uvrijedili? Što se tiče pojedinačnih oblika seksualnog uznemiravanja, žene su mogle navesti da su nasilje doživjele "nikada", "jednom", "2-5 puta" ili "6 ili više puta". Stopa učestalosti seksualnog uznemiravanja temelji se na podacima ispitanica koje su izjavile da su barem jednom doživjele jedan od navedenih oblika nasilja. Šest oblika seksualnog uznemiravanja odabrano je zbog ozbiljnosti, i oni se u ovom izvješću nazivaju "najozbiljnijim oblicima" seksualnog uznemiravanja.

Slika 4.3: Učestalost seksualnog uznemiravanja



U Bosni i Hercegovini, seksualno uznemiravanje od svoje petnaeste godine do danas najčešće navode žene u dobi od 18 do 29 godina (37%) i od 30 do 39 godina (36%), žene bez djece (38%), one koje imaju tercijarnu razinu obrazovanja (41%), zaposlene žene (38%) i studentice (40% – sve ispitanice od 18 do 29 godina) te žene koje žive u urbanim sredinama (34%).

U seksualno uznemiravanje ubraja se širok raspon iskustava. Najčešći oblik koji su prijavile žene (17% žena) da im se desio od petnaeste godine nadalje jeste zastrašivanje buljenjem ili promatranjem, nakon čega slijede uvredljiva pitanja o privatnom životu (12%). U Europskoj uniji, najčešći tip seksualnog uznemiravanja bio je također neprimjereno buljenje ili promatranje (30%), nakon toga neželjeno dodirivanje, grljenje ili ljubljenje, koje u prosjeku spominje 29% ispitanica u EU-u, u odnosu na mnogo nižu stopu od 7% u BiH.

Skoro tri od deset žena kažu da su iskusile barem jedan oblik seksualnog uznemiravanja od svoje petnaeste godine

Tablica 4.4: Učestalost seksualnog uznemiravanja

Ponekad ste mogli doživjeti da se ljudi prema Vama ponašaju na neželjen i uvredljiv način. Koliko ste često, otkako ste napunili 15 godina pa do sada, doživjeli bilo što od sljedećeg?

	Nikad %	Jednom %	2–5 puta %	6+ puta %
Neželjeno dodirivanje, grljenje ili ljubljenje	91	2	3	2
Neprikladno buljenje ili promatranje koje Vas je plašilo	81	4	8	5
Komentare ili šale sa seksualnim sadržajem koje su Vas uvrijedile	89	3	4	2
Netko Vam je slao ili pokazivao slike, fotografije ili poklone s eksplicitnim seksualnim sadržajem koji Vas je uvrijedio	98	1	1	0.4
Neprikladne pozive za izlazak	92	3	3	2
Nametljiva pitanja o Vašem privatnom životu koja su Vas uvrijedila	86	2	6	4
Nametljive komentare o Vašem fizičkom izgledu koji su Vas uvrijedili	90	2	5	2
Neželjenu elektroničku poštu (e-mail) ili SMS poruke s eksplicitnim seksualnim sadržajem koji Vas je uvrijedio	88	1	1	1
Neprijemljeni pokušaji zblizavanja na društvenim mrežama kao što je Facebook ili na internet chatu, koji su Vas uvrijedili	78	2	3	2
Netko Vam je nepristojno pokazivao intimne dijelove svoga tijela	97	1	0.4	1
Netko Vas je prisilio da gledate pornografski sadržaj	98	0.3	0.1	0.1

OSNOVA: Žene u dobi od 18 do 74 godine u BiH (2021)

IZVOR: OSCE Istraživanje o nasilju nad ženama (2018)

Žene koje su iskusile seksualno uznemiravanje najčešće su kazale da im je počinitelj bio nepoznat (62%). Počinitelji koje je žrtva poznavala često su bili prijatelji ili poznanici (29%) ili netko drugi koga su poznavale, ali ta osoba nije stavljena dalje u dostupne kategorije (23%). U Europskoj uniji, 68% žrtava seksualnog uznemiravanja kaže da im je počinitelj bio nepoznat, dok je 31% identificiralo prijatelja, poznanika ili susjeda kao počinitelja, a 35% drugu osobu koju su poznavale. Osoba iz radnoga okruženja također se češće spominje u EU-u – 32% u odnosu na postotak u BiH od 17%, što se može objasniti većim udjelom žena u plaćenom radnom odnosu u EU-u (49%, u usporedbi s 24% u BiH).

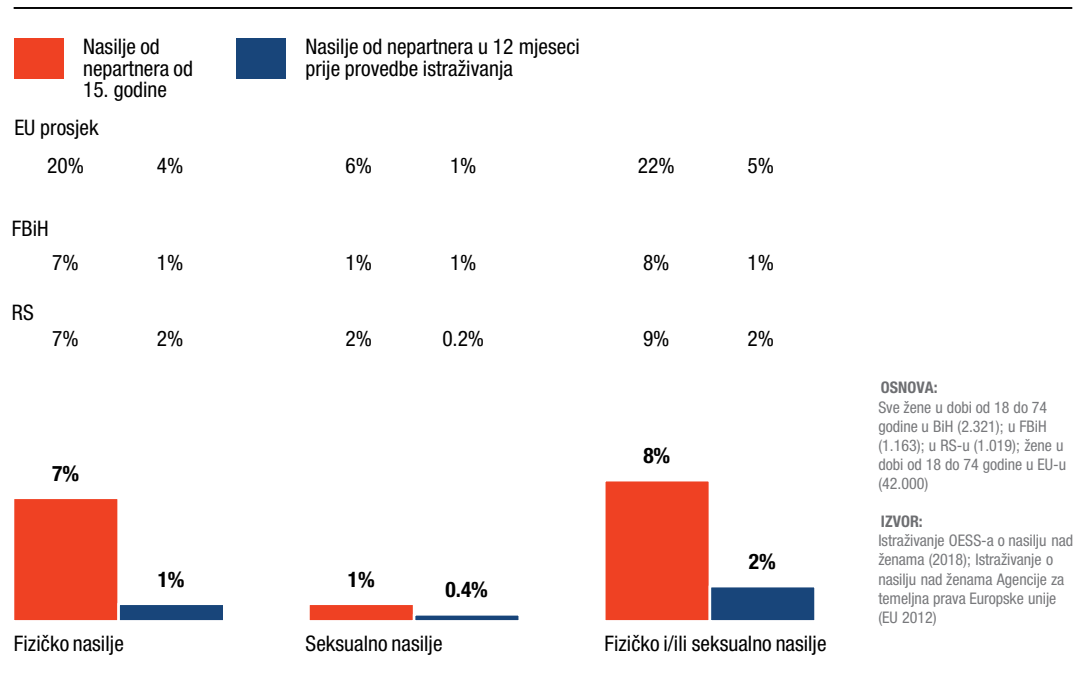
Iako su počinitelji seksualnog uznemiravanja obično muškarci, to nije uvijek slučaj. 53% žena koje kažu da su doživjele seksualno uznemiravanje navelo je muškarca kao počinitelja nasilja. Žene su navedene kao počiniteljice od strane samo 4% ispitanica, dok 34% kaže da su i muškarci i žene bili uključeni.

Oko petina najozbiljnijih incidenata uključivala je više od jedne osobe (18%).

4.4: Fizičko i seksualno nasilje od strane nepartnera

Tijekom kvantitativnog istraživanja, 7% žena (isti postotak u oba entiteta) kaže da su doživjele jedan ili više oblika fizičkog nasilja⁵² od strane nepartnera od svoje petnaeste godine pa nadalje (1% u posljednjih 12 mjeseci), dok 1% žena (slično u oba entiteta) kaže da su bile izložene jednom ili više oblika seksualnog nasilja od strane nepartnera⁵³ (0,4% slučajeva u posljednjih 12 mjeseci) (Slika 4.4.). Ovi su rezultati mnogo niži od onih u EU-u, gdje je u prosjeku 20% izjavilo da su iskusile fizičko nasilje od strane nepartnera (od 10% u Austriji, Grčkoj, Poljskoj i Portugalu, do 36% u Danskoj, dok se u Hrvatskoj javlja kod 11% ispitanica). Seksualno nasilje od strane nepartnera prijavilo je 6% žena u EU-u, a ova se brojka kreće od 1% u Portugalu i Grčkoj do 12% u Švedskoj i Nizozemskoj, dok Hrvatska ima 3% ispitanica koje su doživjele ovakvo nasilje.

Slika 4.4: Učestalost fizičkog i/ili seksualnog nasilja od strane nepartnera



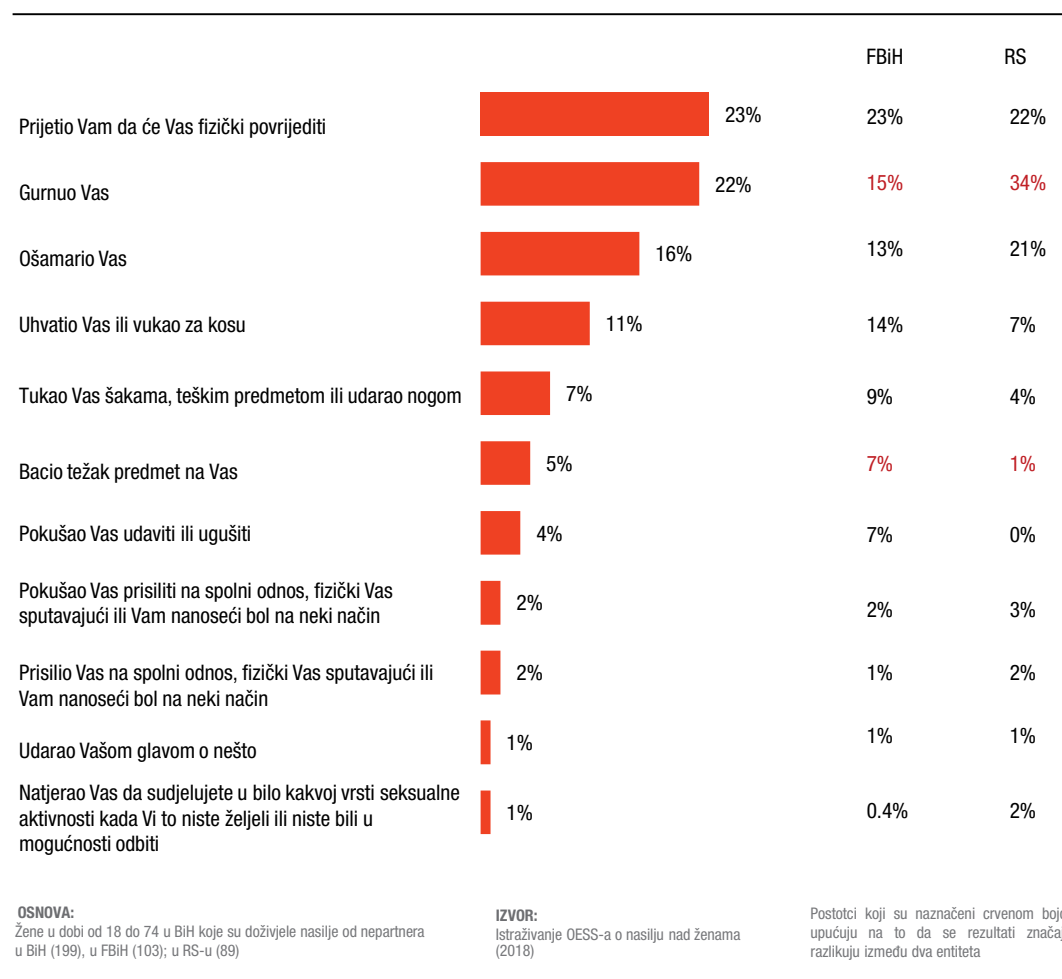
52 Učestalost fizičkog nasilja izračunava se na osnovi odgovora gdje žene navode da su doživjele barem jedan od ovih oblika nasilja u posljednjih 12 mjeseci, a od svoje petnaeste godine: guranje, šamaranje, bacanje teškog predmeta na njih, hvatanje ili povlačenje za kosu, udaranje šakama, šutiranje ili udaranje teškim predmetom, spaljivanje, gušenje ili davljenje, rezanje, ubadanje ili pucanje, udaranje glavom žrtve o nešto.

53 Učestalost seksualnog nasilja izračunava se na osnovi broja žena koje kažu da su doživjele barem jedan od sljedećih oblika nasilja od svoje petnaeste godine, ili u proteklih 12 mjeseci: prisiljavanje na spolni odnos tako što ih je netko fizički sputavao ili im nanio bol na neki način, pokušaj prisiljavanja na spolni odnos tako što ih je netko fizički sputavao ili im nanio bol na neki način, prisiljavanje da sudjeluju u bilo kakvoj vrsti seksualne aktivnosti kada one to nisu željele ili nisu bile u mogućnosti odbiti, obveza pristanka na seksualnu aktivnost jer su se bojale što bi se moglo dogoditi kad bi odbile.

Najčešći je oblik fizičkog nasilja koji navode žene od strane nepartnera u dobi od petnaeste godine nadalje guranje, koje spominje 4% žena (sličan postotak u oba entiteta), nakon čega slijedi šamaranje (3%). Guranje je i najčešći oblik fizičkog nasilja od strane nepartnera prijavljen u EU-u. Kao što je već spomenuto, žene u zemljama s dužom tradicijom podizanja svijesti o rodnoj ravnopravnosti i nultoj toleranciji prema nasilju nad ženama češće prijavljuju nasilje, jer su otvorenije da progovore o svojim iskustvima. Niže stope u BiH ukazuju na manju stopu priznatosti fizičkog i seksualnog nasilja i/ili veće zapreke u iznošenju ovih iskustava ženskoj osobi koja ih intervjuira.

Najozbiljniji incident – onaj koji su preživjele žene smatrale da je najviše utjecao na njih (uključujući i prijetnje nasiljem) – obično je fizičke, a ne seksualne prirode (Slika 4.5.). Prijetnje fizičkim povredama (23% – sličan postotak u oba entiteta) i guranjem (ukupno 22% – FBiH: 15%, RS: 34%)⁵⁴ najčešće se spominju da su se desile tijekom najozbiljnijeg incidenta. Drugi oblici nasilja koji se najčešće spominju kao oni koji su uključeni u najozbiljnije incidente jesu šamaranje ili slučajevi da ih je netko zgrabio ili povukao za kosu.

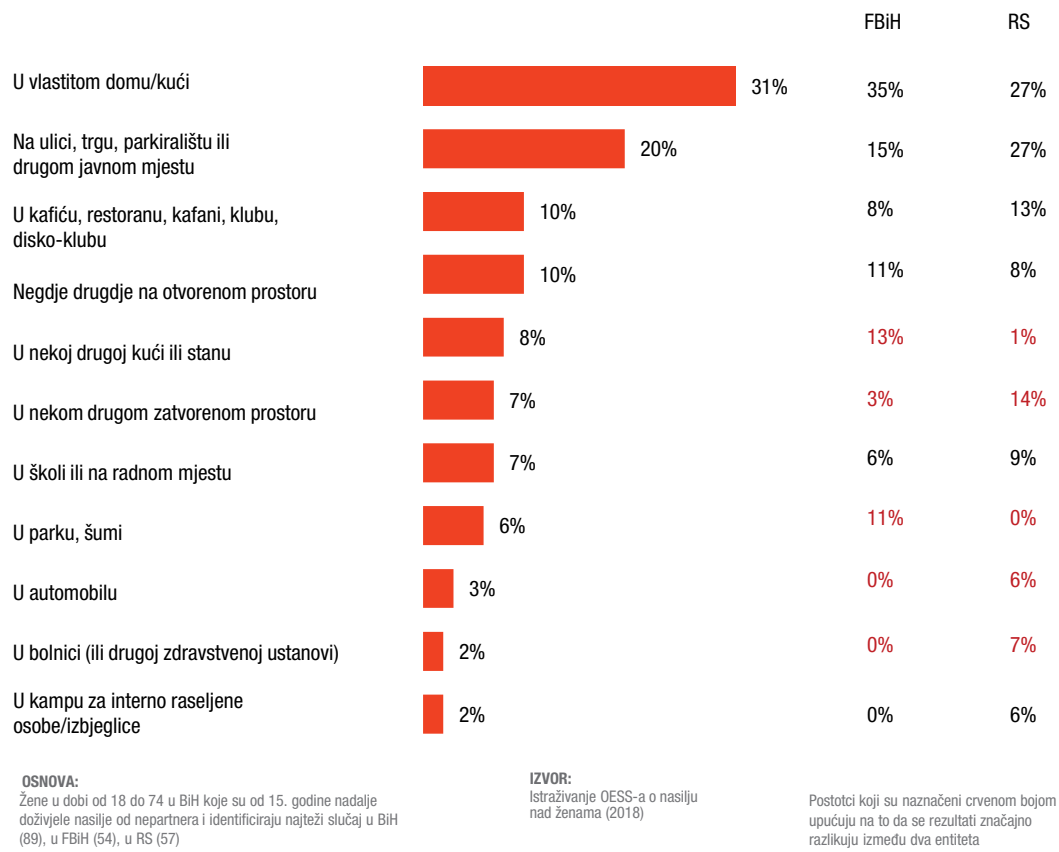
Slika 4.5: Određivanje najozbiljnijeg incidenta nasilja od strane nepartnera



Oko trećine najozbiljnijih incidenata dogodilo se u obiteljskom domu preživjelih (31%), što je nešto više od prosjeka EU-a (27%). Sličan postotak žena u BiH i u EU-u kaže da se najozbiljniji incident nasilja dogodio na ulici, trgu ili drugom javnom mjestu (20% u BiH, 18% u EU-u).

Slika 4.6: Određivanje najozbiljnijeg slučaja nasilja od strane nepartnera

Kada govorimo o najozbiljnijim slučajevima nasilja koje ste pretrpjeli od nepartnera, gdje su se desili?



4.6: Počinitelji

Većina žena koje su preživjele fizičko nasilje od strane nepartnera prepoznala je svoje počinitelje kao nekoga koga su poznavale. Kod svih ispitanica koje navode da su bile izložene fizičkom nasilju od strane nepartnera, najčešći je počinitelj bio neki srodnik (ukupno 18% – FBiH: 23%, RS: 7%) ili prijatelj, poznanik ili susjed (ukupno 18% – FBiH: 19%, RS: 16%). Kolegu iz škole ili sa studija prijavilo je 8% žena (FBiH: 8%, RS: 8%), a 7% navodi nekoga od rodbine svoga partnera (FBiH: 8%, RS: 5%) ili osobu s kojom su izašle na sastanak ili nekog koga su tek upoznale (FBiH: 10%, RS: 4%). Otprilike jedna od šest ispitanica (ukupno 17% – FBiH: 17%, RS: 17%) kaže da je počinitelj bila druga njima poznata osoba, ali bez daljnjeg preciziranja. Šesnaest posto ispitanica kaže da im počinitelj nije bio poznat, a takvi napadi, koje su počinili potpuni stranci, bili su češći u RS-u (FBiH: 10%, RS: 29%). U Europskoj uniji, žene koje su doživjele fizičko nasilje od strane nepartnera najčešće su kao počinitelja navodile srodnika (31%) ili nekoga koga ranije nisu poznavale (31%).

Naša analiza počinitelja seksualnog nasilja ograničena je zbog malog broja žena koje su izjavile da imaju takvo iskustvo (n = 32), ali među tim ispitanicama, 21% je izjavilo da je počinitelj prijatelj, poznanik ili susjed, a 13% da je to netko drugi koga su poznavale, ali koga nisu dalje precizirale. Jedna od pet (22%) odbila je reći tko je počinitelj i još 16% ispitanica je odgovorilo da ne zna tko je bio počinitelj.

64% žena koje su iskusile fizičko nasilje od strane nepartnera navode muškarce kao počinitelje tog nasilja, a 50% preživjelih spominje samo muškarca, dok 15% kaže da su i muškarci i žene bili uključeni. 27% žena navodi da su žene bile počiniteljice (a 13% ispitanica spominje samo žene kao počiniteljice). Ostatak ispitanica (23%) nije znao ili nije želio navesti spol počinitelja. Šest od deset ispitanica koje su preživjele seksualno nasilje kaže da je počinitelj bio muškarac (60%), a 3% da je to bila žena, dok ostatak nije znao ili nije želio reći.⁵⁵

U četiri od pet najtežih incidenata, počinitelji su djelovali sami (79% ukupno; FBiH: 77%; RS: 81%). Petinu 'najozbiljnijih' incidenata izvršio je netko tko je bio pijan (ukupno 20% – FBiH: 14%, RS: 27%)⁵⁶ i/ili pod utjecajem droge (4% – FBiH: 5%, RS: 1%).⁵⁷

U kvalitativnom istraživanju, sve žene koje su doživjele nasilje od strane nepartnera navele su primjere nasilja koje je počinila suprugova obitelj. Jedna se žena prisjetila incidenta u kojem je njezin suprug, koji je bio psihički nasilan prema njoj, doveo svoju majku u njihovu kuću. Nakon što ju je pozvala unutra, ženu je svekrva gurnula na pod i više puta udarala nogom. Druga je žena objasnila da su je često vrijeđali ili ponižavali članovi obitelji njezina supruga.

4.5: Iskustva nasilja u djetinjstvu

Jedna od dvanaest žena (8% ukupno – FBiH: 5%, RS: 11%) izjavila je da je doživjela neki od oblika fizičkog nasilja (navedenih na Slici 4.7.) od strane odrasle osobe prije nego što je napunila 15 godina (kao što je navedeno na Slici 3.11.), što je znatno niže od prosjeka EU-a, koji je 27%.

Jedna od dvadeset žena (5% ukupno – FBiH: 4%, RS: 9%) doživjela je šamaranje ili joj je netko vukao kosu da je zabolj (učestalost manja od prosjeka EU-a od 22%), a sličan postotak ispitanica (4% ukupno – FBiH: 3%, RS: 5%) doživio je da ih je netko snažno tukao štapom, šibom ili remenom (Slika 4.11.). Glavni počinitelji ovakvog nasilja u djetinjstvu bili su roditelji.

⁵⁵ S obzirom na nisku osnovu (n = 30), pri tumačenju ovih rezultata nalaza treba biti oprezan.

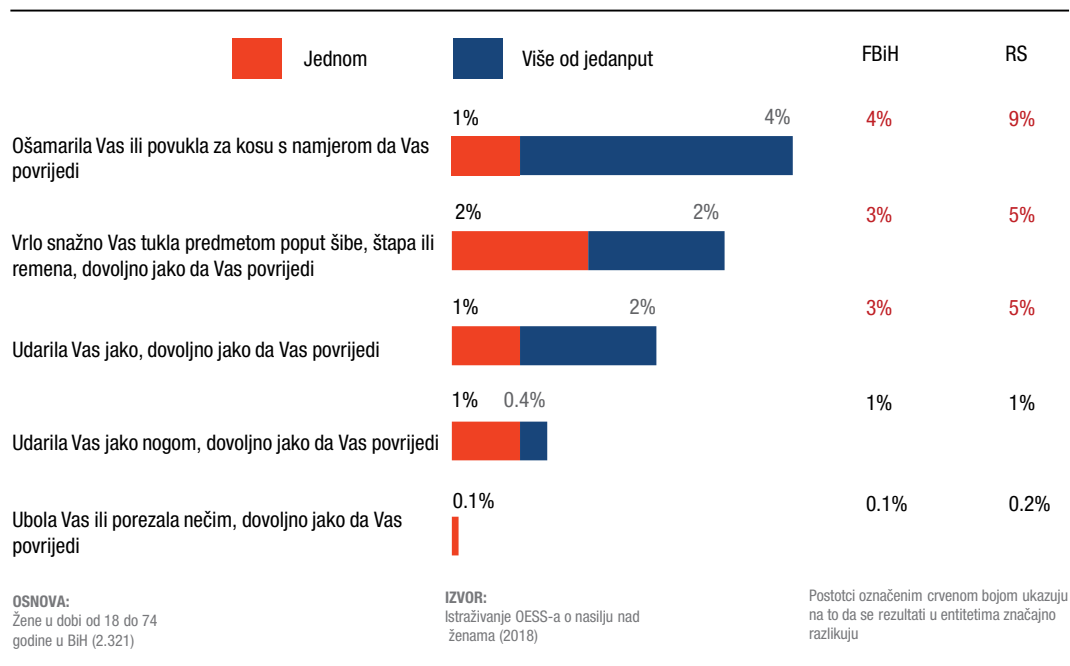
⁵⁶ Niske osnove: n = 55 u FBiH i n = 63 u RS-u.

⁵⁷ Ibid.

Trideset i pet posto žena koje su doživjele nasilje u djetinjstvu doživjelo je u odrasloj dobi nasilje od strane intimnog partnera

Slika 4.7: Iskustvo fizičkog nasilja prije petnaeste godine

Prije petnaeste godine, koliko često Vam je neka punoljetna osoba uradila nešto od sljedećeg?



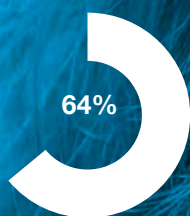
Oko 4% žena navodi da je doživjelo psihičko nasilje u djetinjstvu, a još manji broj (1%) izjavio je da su doživjele seksualno nasilje⁵⁸ (stope učestalosti konzistentne su u oba entiteta).

58 Učestalost seksualnog nasilja u djetinjstvu izračunava se na temelju broja žena koje kažu da su doživjele barem jedan od sljedećih oblika nasilja prije petnaeste godine: netko im je "pokazivao svoje genitalije protiv njihove volje", "tjerao ih da poziraju gole ispred neke druge osobe, pred fotoaparatom, kamerom ili web kamerom protiv njihove volje", "dirao njihove genitalije ili grudi protiv njihove volje", "tjerao ih da diraju njihove genitalije ili grudi protiv njihove volje", "prisilio ih na spolni odnos protiv njihove volje".

Može se očekivati da ispitanice neka od iskustava seksualnog nasilja nisu podijelile s ispitivačicama, to jest, moramo pretpostaviti određenu razinu želje za prikrivanjem vezano za takve oblike nasilja, u djetinjstvu i poslije. U Europskoj uniji, gdje je u nekoliko zemalja seksualno zlostavljanje žena postalo dio javnog diskursa, tako što se počinitelji, a ne žrtve, stigmatiziraju, 12% žena prijavilo je seksualno nasilje u djetinjstvu, u rasponu od 1% u Rumunjskoj do 20% u Francuskoj i Nizozemskoj. Hrvatska ima prijavljenu stopu od 2%.

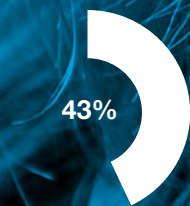
Žene koje su doživjele nasilje u djetinjstvu mnogo su češće doživljavale nasilje u odrasloj dobi. Doista, među onima koje su doživjele nasilje u djetinjstvu, 35% je doživjelo fizičko i/ili seksualno nasilje od strane intimnog partnera u odrasloj dobi, u usporedbi s 8% onih koje nisu doživjele nasilje u djetinjstvu. Sličan se obrazac vidi i u odnosu na nasilje od strane nepartnera: među onima koje su doživjele nasilje u djetinjstvu, 47% je doživjelo fizičko i/ili seksualno nasilje od strane nepartnera, u usporedbi s 12% onih koje nisu doživjele nasilje u djetinjstvu.

Više od dvije od pet žena koje su preživjele sukob bile su prisiljene napustiti svoje domove, od čega se dvije trećine nisu vratile u svoj rodni grad (FBiH: 44%; RS: 40%).



64%

Gotovo dvije trećine žena u BiH može se opisati kao pogođene sukobom (FBiH: 67%, RS: 59%).⁵⁹



43%

Više od dvije od pet žena koje su živjele u vrijeme sukoba bile su primorane napustiti svoje domove – od čega se dvije trećine nisu vratile u svoj rodni grad (FBiH: 44%, RS: 40%).

5. Sukob i nasilje

5.1: Iskustva vezana uz sukob

U ovom se poglavlju razmatra kako su žene u Bosni i Hercegovini doživjele sukob i kako je to utjecalo na razine nasilja koje su doživjele.

Gotovo dvije trećine žena može se opisati kao osobe pogođene sukobom u BiH (FBiH: 67%; RS: 59%), što se definira kao osobe koje su živjele u vrijeme sukoba i koje su doživjele barem jedno iskustvo vezano uz sukob opisano u nastavku teksta. Istraživanje se temelji na iskustvima nasilja tijekom sukoba na osnovi sadašnjeg stambenog statusa, dok su se iskustva nasilja mogla dogoditi i u drugim dijelovima BiH ili drugdje.

Gotovo sedam od deset žena iz BiH (69%) živjelo je u situaciji u kojoj je postojao aktivan oružani sukob u razdoblju od najmanje tjedan dana, od kojih gotovo sve kažu da se radilo o oružanom sukobu u BiH u razdoblju 1992.–1995. godine. Žene koje danas žive u FBiH (71%) imaju veću vjerojatnoću nego žene u RS-u (62%) da u anketi navedu da su živjele u vrijeme oružanog sukoba.

Među ispitanicama koje su živjele tijekom sukoba najmanje tjedan dana, većina je doživjela barem jedno iskustvo vezano uz sukob na popisu ponuđenom u anketi kako bi se potvrdilo je li izravno i osobno pogođena sukobom. Gotovo devet od deset ovih žena čule su pucnjeve te zvuk bombardiranja ili granatiranja na lokalnom području u kojem su živjele (86% ukupno – FBiH: 87%, RS: 82%), a dvije trećine ih je živjelo tamo gdje su naoružani ljudi (redovne vojne snage ili druge naoružane skupine) bili stacionirani ili se kretali u većem broju i najmanje tjedan dana (65% žena koje sada žive u BiH – FBiH: 62%, RS: 71%). Oko dvije petine žena vidjelo je borbe iz prve ruke tamo gdje su živjele u to vrijeme (43% u BiH; 48% žena koje trenutačno žive u FBiH, 33% u RS-u i 47% u Distriktu Brčko).

To je imalo utjecaja na mnoge aspekte njihova života. Više od dvije od pet žena koje su doživjele sukob pretrpjele su ozbiljna oštećenja ili uništenja imovine (46% ukupno u BiH – FBiH: 49%, RS: 39%), a jednoj trećini (u oba entiteta) imovinu su oduzele naoružane osobe. Dvije trećine žena (64%) imale su suprugu ili člana obitelji koji je sudjelovao u borbama (slično u oba entiteta). Za gotovo polovinu ispitanica (48%) nije bilo moguće naći posao (FBiH: 49%, RS: 44%). Više od dvije od pet žena moralo je napustiti svoj dom (43% ukupno – 44% u FBiH i 40% u RS-u). Iako se većina kasnije vratila domovima, 24% onih koje su pobjegle od sukoba u BiH nisu bile u mogućnosti vratiti se. Među ženama koje su izjavile da su živjele u vrijeme sukoba, 18% njih su stalno raseljene u FBiH, a 35% su trajno raseljene u RS-u.

59 Osoba pogođena sukobom definira se kao osoba koja je živjela u okruženju u kojem se odvijao aktivan oružani sukob u razdoblju od najmanje tjedan dana, i koja je odgovorila potvrdno na barem jedno od sljedećih pitanja: 'Jeste li čuli pucnjeve, zvukove granatiranja ili bombardiranja u lokalnom području u kojem ste živjeli u vrijeme sukoba?', 'Jeste li u trajanju od najmanje tjedan dana živjeli u području gdje su naoružane osobe (redovna vojska ili naoružane skupine) bile stacionirane ili su se kretale u većem broju? Ovo može uključivati i lokalno stanovništvo koje je sudjelovalo u sukobu.', 'Jeste li svjedočili borbama u lokalnom području u kojem ste živjeli u vrijeme sukoba?', 'Je li imovina (npr. Vaša kuća, automobil, stoka) Vaše bliže obitelji uništena ili teško oštećena uslijed oružanog sukoba?', 'Je li imovina (npr. Vaša kuća, automobil, stoka) Vaše bliže obitelji oduzeta od strane naoružane skupine ljudi?', 'Je li bilo nemoguće naći posao u lokalnom području zbog sukoba? (uredi/tvornice su bile zatvorene ili uništene, bilo je previše opasno)' 'Je li član uže obitelji ili Vaš suprug ili partner sudjelovao u sukobu ili u borbama kao član naoružane skupine?', 'Jeste li Vi aktivno sudjelovali u borbama tijekom sukoba?', 'Jesu li civili iz lokalnog područja u kojem ste živjeli bili zarobljeni ili zatvoreni?', 'Jesu li civili u lokalnom području u kojem ste živjeli umrli zbog sukoba?', 'Jeste li Vi osobno bili fizički napadnuti ili povrijeđeni uslijed sukoba?', 'Jeste li morali bježati iz svog doma tijekom (bilo kojeg) sukoba koji ste doživjeli?'

Sveukupno, 64% žena (u FBiH 68%, u RS 59%) može se smatrati izravno pogođenim sukobom, dakle, živjele su u vrijeme sukoba i imale barem jedno od navedenih iskustava vezano uz sukob.

Žene koje su definirane kao izravno pogođene sukobom također su pitane i o drugim posljedicama života tijekom sukoba, od dostupnosti javnih usluga do gubitka članova obitelji i iskustava nasilja. Gotovo tri od četiri ispitanice (74%) imale su barem jedno od iskustava navedenih u Tablici 5.1. Žene povratnice (93%) ili izbjeglice/raseljene osobe (87%) češće prijavljuju da su imale neko od ovih iskustava.

Tablica 5.1: Iskustva žena izravno pogođenih sukobom

Recite mi jeste li doživjeli bilo što od sljedećeg tijekom oružanog sukoba/oružanih sukoba koji/e ste doživjeli.

	Da %
Muškarci u vašoj obitelji (muževi, očevi, braća) bili su odsutni od doma i obitelji (jer su morali bježati, borili su se u sukobu, zatvoreni su, nestali su)	63
Zdravstvene usluge (uključujući zdravstvene usluge za žene) koje ste ranije koristili bile su nedostupne ili nepristupačne na duže vremensko razdoblje	36
Tijela koja provode zakone (policija ili druga organizacija za održavanje zakona i reda) nisu bila prisutna u Vašem mjestu duže vrijeme	30
Član bliže obitelji ili Vaš supružnik ili partner bio je povrijeđen ili je poginuo uslijed borbi/nasilja	30
Žene u Vašoj obitelji morale su ići na potencijalno opasna mjesta (tj. prelaziti prvu liniju/granicu ili blizu eksploziva poput mina) zbog posla ili kako bi nabavile osnovne potrepštine za kućanstvo (drvo za ogrjev, hranu, pitku vodu, gorivo itd.)	28
Naoružane skupine su se namjerno koristile prijetnjama, glasinama ili stvarnim nasiljem protiv žena kako bi preplašili lokalno stanovništvo u području u kojem ste živjeli	15
Članovi naoružanih skupina uznemiravali su lokalne žene u području u kojem ste živjeli	14
Članovi naoružanih skupina provodili su duboko ponižavajuće prakse protiv lokalnih žena u području u kojem ste živjeli, poput tjeranja žena da se skinu do gola u javnosti, sakaćenja njihovih tijela, pretraživanja tjelesnih šupljina bez razloga itd.	9
Okolnosti su natjerale žene da nude seksualne usluge za osnovne potrepštine ili kako bi osigurale sigurnost svojih obitelji u području u kojem ste živjeli	6

OSNOVA: Žene u dobi od 18 do 74 godine pogođene oružanim sukobima u BiH (1499); u FBiH (811); u RS (604)
IZVOR: Istraživanje OEES-a o nasilju nad ženama (2018)

Tijekom kvalitativnog istraživanja, žene u svim regijama BiH složile su se da je sukob u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995. godine imao značajan utjecaj na nasilje nad ženama, kako za vrijeme tako i nakon sukoba. Smatrale su da je fizičko i seksualno nasilje bilo uobičajeno tijekom sukoba – posebno u vojnim logorima – i izrazile vjerovanje da je posebice silovanje korišteno kao vojna strategija zaraćenih strana. Smatra se da su počinitelji nasilja tijekom sukoba bili vojnici i drugo naoružano osoblje.

“Vjerujem da je u toku ... rata postojao potpuno drugačiji oblik nasilja. Nije bilo nasilja u obitelji, ali ga je bilo van kuće – silovanje u logorima, fizičko nasilje od strane naoružanih pojedinaca, provala u kuće, premlaćivanje, zastrašivanje...”

Žena, u dobi od 38 do 55 godina, pogođena sukobom, urbana sredina, RS

“Mislim da je u ratu nasilje bilo seksualne prirode. Ne od strane supružnika, već od strane agresorske vojske nad ženama u logorima, a to je bilo često.”

Žena, u dobi od 18 do 37 godina, izbjeglica/povratnica, ruralna sredina, FBiH

Žene koje su sudjelovale u kvalitativnom istraživanju također su smatrale da se nasilje nad ženama nastavilo i nakon sukoba, ali ovaj put od strane intimnih partnera, a ne vojnika i paravojnih formacija. Objasnile su da je jedan od razloga za to psihička trauma koju su muškarci doživjeli tijekom sukoba. Doista, prema rezultatima istraživanja, gotovo trećina žena čiji se sadašnji partner borio u oružanom sukobu smatra da je sukob imao dugoročan psihički utjecaj na njihova partnera (32%). Drugi razlog koji su žene u fokus-skupinama navele za ovaj porast nasilja od strane intimnog partnera politički je i ekonomski pad s kojim se zemlja suočavala. Stopa je nezaposlenosti bila veoma visoka i ispitanice su smatrale da je to dovelo do tenzija u obiteljima. Jedna od posljedica rata koju su spomenule bila je da su žene postale manje financijski neovisne, jer mnoge od njih nisu uspjele pronaći posao nakon rata ili nisu imale pravo na mirovinu jer nisu imale dovoljno godina radnog staža zbog sukoba.

“Mi smo svi bili zaposleni [prije rata]. Svi smo bili zaposleni, svi smo imali poslove i život je bio drugačiji, ljudi su općenito bili sretniji. Također mislim... da je i nasilja bilo manje. Onda se dogodio rat i sve se raspalo ... sada, nakon rata, iako je prošlo mnogo godina, još nismo dostigli razinu koju smo imali prije rata – nema posla, ljudi su sve siromašniji, ekonomska stabilnost [ne postoji] i to vodi nasilju.”

Žena, u dobi od 38 do 55 godina, interno raseljena, RS

5.2: Sukob i nasilje nad ženama

Žene koje su prepoznate kao pogođene sukobom bile su pitane je li bilo koje od njihovih iskustava nasilja bilo povezano s oružanim sukobom. Među ispitanicama izravno pogođenim sukobom, koje su prijavile fizičko nasilje počinjeno od strane nepartnera, 25% je reklo da je nasilje bilo povezano s oružanim sukobom, s tim da se taj postotak povećao na 40% u odgovorima na pitanje o najozbiljnijem incidentu nasilja od strane nepartnera (što uključuje i prijetnje fizičkim i seksualnim nasiljem). 34% žena pogođenih sukobom koje su doživjele fizičko i/ili seksualno nasilje od strane sadašnjeg partnera povezalo je svoje iskustvo nasilja s oružanim sukobom. Opet, ovaj se broj povećava na 54% kod pitanja o najozbiljnijem incidentu. Jedna od pet žena izravno pogođenih sukobom koje su doživjele fizičko i/ili seksualno nasilje od strane bivšeg partnera povezuje ta iskustva nasilja sa sukobom (2%), dok čak 35% kaže da je najozbiljniji incident bio povezan sa sukobom koji su doživjele.

Za uhođenje, usporedne cifre su 9% i 20%.⁶¹ Ovaj je broj mnogo manji za seksualno uznemiravanje, pri čemu 10% ispitanica povezuje najozbiljniji incident s oružanim sukobom. Nijedna žena ne pripisuje oružanom sukobu iskustvo nasilja iz djetinjstva.

Nakon najozbiljnijeg incidenta nepartnerskog nasilja, žene koje su pogođene sukobom u većem broju tvrde da su imale dugoročne psihičke reakcije (67%, u usporedbi s 37% ispitanica koje nisu pogođene sukobom). Svaki od ponuđenih psihičkih utjecaja češće navode ispitanice izravno pogođene sukobom.

Nadalje, veća je vjerojatnoća da će žene pogođene sukobom pretrpjeti povrede: 37% ispitanica navodi modrice ili ogrebotine nakon najozbiljnijeg incidenta nasilja od strane nepartnera, u usporedbi sa 7% ispitanica koje nisu pogođene sukobom.

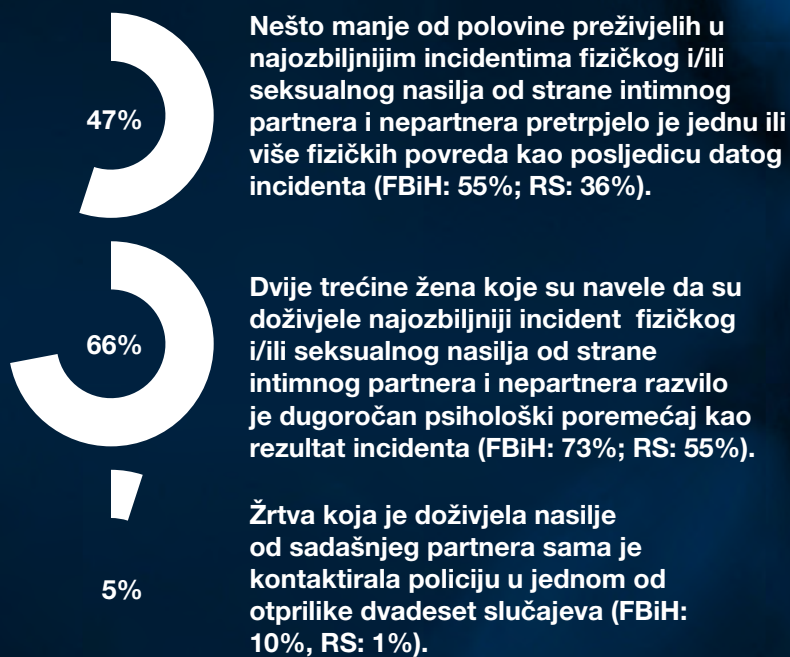
Isto tako, nakon najozbiljnijeg incidenta nasilja od strane bivšeg partnera, ispitanice koje su pogođene sukobom s većom su vjerojatnoćom govorile da je najozbiljniji incident rezultirao određenim brojem psihičkih posljedica, uključujući osjećaj ugroženosti (51%, naspram 15% ispitanica koje nisu bile pogođene sukobom), gubitak samopouzdanja (50%, naspram 28%), poteškoće pri spavanju (45%, naspram 18%), anksioznost (36%, naspram 9%), poteškoće u vezama (24%, naspram 8%) i poteškoće u koncentraciji (20% naspram 1%). Žene koje su pogođene sukobom također mnogo češće navode da su pretrpjele modrice i ogrebotine nakon najozbiljnijeg incidenta nasilja od strane bivšeg partnera.

Ove razlike nisu uočene u odnosu na sadašnje partnersko nasilje.

Danas, od svih žena koje su doživjele oružani sukob i koje su pretrpjele dugotrajnu bolest ili invaliditet, gotovo svaka peta žena (18%) to pripisuje sukobu. Brojke su veće među ženama obrazovanim do razine osnovne škole (27%), umirovljenicama (26%), ženama koje se veoma teško nose sa sadašnjim prihodima (30%), izbjeglicama/raseljenim osobama (42%) te povratnicama (33%). Međutim, ne postoji značajna razlika između različitih regija ili između dva entiteta.

Dva posto ispitanica kaže da im se prijetilo ili su napadnute vatrenim oružjem od petnaeste godine. Radi se o ukupno 55 ispitanica, a većina njih (68%) tvrdi da počinitelj ovih djela nije bio njihov partner, nego druga osoba. Među ženama koje su iskusile partnersko ili nepartnersko nasilje, ova se brojka povećava na 6% žena koje kažu da su bile napadnute ili im je priječeno vatrenim oružjem (ukupno 19 ispitanica).

61 Ove podatke treba čitati s oprezom zbog malih osnova (n = 60 i n = 46).



6. Utjecaj nasilja na život žena i zapreke u traženju potpore

Ovo poglavlje daje pregled utjecaja nasilja na zdravlje žena. Žene su pitane o utjecaju najozbiljnijeg incidenta fizičkog ili seksualnog nasilja na njih, što može podrazumijevati i prijetnje ovim oblicima nasilja. Najozbiljniji incident je onaj koji je žena koja je preživjela nasilje sama odredila kao onaj koji je imao najveći utjecaj na nju, bilo psihički ili fizički.

6.1. Psihičke reakcije i tjelesne povrede

Gotovo sve žene koje su doživjele fizičko ili seksualno nasilje nakon najozbiljnijeg incidenta doživjele su barem jedno od osjećanja navedena na Slici 6.1. Bez obzira na odnos s počiniteljem, najuobičajenija je emocionalna reakcija strah, koji je osjetilo oko polovine žena koje su preživjele nasilje od svojih sadašnjih partnera (55%), gotovo dvije trećine žena koje su preživjele nasilje od nepartnera (64%), a sedam od deset koje su preživjele nasilje od bivših partnera (70%). Pored straha, bijes, šok i nelagoda ostale su uobičajene reakcije koje su, u većem razmjeru, iskusile osobe koje su doživjele nasilje od bivšeg partnera. U Europskoj uniji bijes i strah najuobičajenije su emocionalne reakcije.

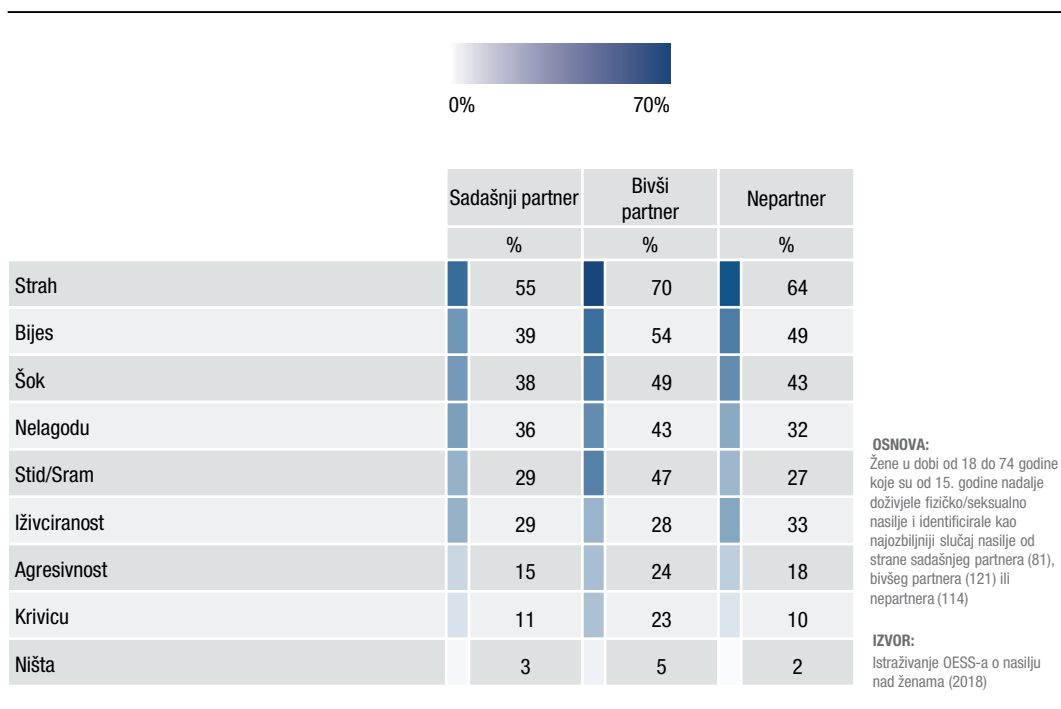
U kvalitativnom istraživanju, jedna žena koja je doživjela ponovljeno fizičko nasilje od svog partnera objasnila je da je, iako više nije s njim, izgubila povjerenje u ljude i da ne može biti u vezi. Tvrdi da joj više odgovara biti sama i bilo bi ju strah biti s nekim drugim.

“Još uvijek nisam spremna [biti u vezi]. Nakon svega što sam doživjela, ne vjerujem nikome. To je to, izgubila sam povjerenje u ljude. Nekako, volim biti sama.”

Žena, u dobi od 38 do 55, interno raseljena osoba, RS

Tablica 6.1: Emocionalne reakcije na fizičko i/ili seksualno nasilje (najozbiljniji incident)

Razmišljajući o najozbiljnijem incidentu/tom incidentu, jeste li zbog toga osjećali išta od navedenog?



Vrijedi ponovno spomenuti da su sve žene koje su doživjele seksualno uznemiravanje osjetile barem jednu od emocija navedenih na Slici 6.1. u odnosu na najozbiljniji incident. Dok se strah rjeđe javljao kao reakcija na najozbiljniji incident (28%), najuobičajenija je reakcija bila nelagoda, koju je osjetila otprilike polovina žena koje su kao najozbiljniji incident navele oblik seksualnog uznemiravanja (46%), što može biti posljedica osjećaja da odgovornost za seksualno uznemiravanje ili zlostavljanje snosi žrtva.

Većina ispitanica koje su doživjele fizičko i/ili seksualno nasilje od strane sadašnjih ili bivših partnera osjetila je utjecaj barem jedne od dugotrajnih psihičkih reakcija navedenih na Slici 5.2. kao posljedicu najozbiljnijeg incidenta nasilja. Kod osoba koje su preživjele nasilje od strane bivšeg partnera postoji veća vjerojatnoća da su pretrpjele bilo koju od reakcija ponuđenih u pitanju, ali su manjak samopouzdanja (44%), osjećaj ranjivosti (41% u usporedbi s 24% u EU-u) i depresija (40% u usporedbi s 27% u EU-u) najčešći.

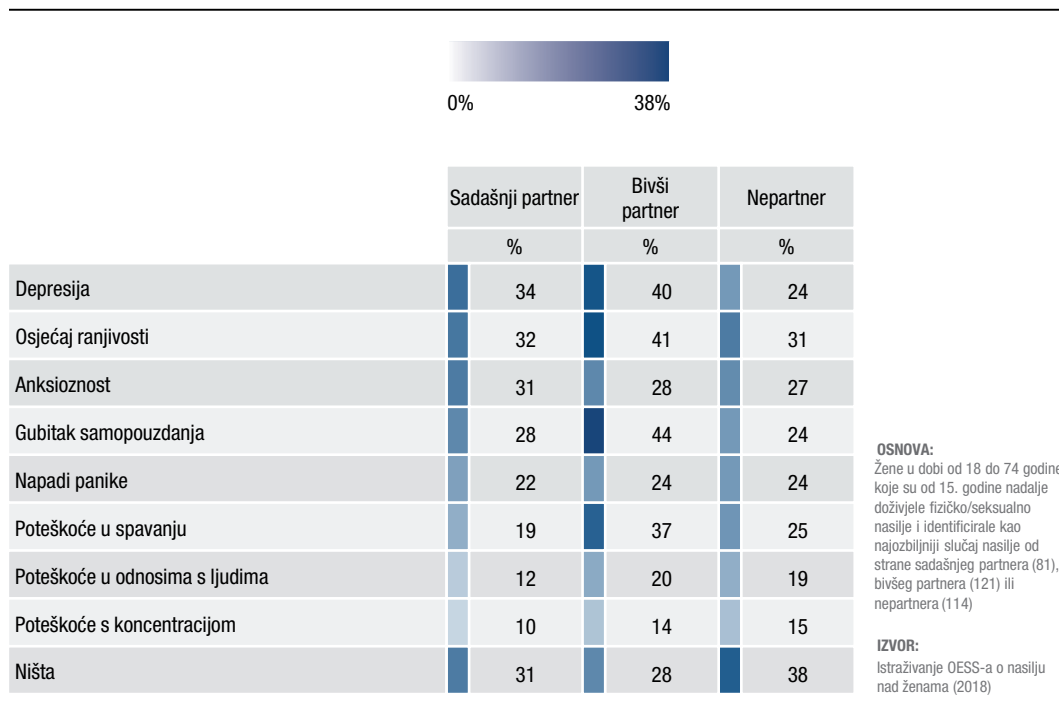
Nakon najozbiljnijeg incidenta, depresija je najčešća reakcija kod osoba koje su preživjele nasilje od strane sadašnjih partnera (34%), dok su se one koje su preživjele nasilje od strane nepartnera najčešće osjećale ranjivim (31%). Otprilike tri od deset osoba koje su preživjele nasilje od strane sadašnjih partnera također su se osjećale ranjivim, patile su od anksioznosti i gubitka samopouzdanja, dok je četvrtina onih koje su preživjele nasilje od strane nepartnera osjećala anksioznost, poteškoće sa spavanjem, depresiju, gubitak samopouzdanja i napade panike. Žene koje žive u RS-u imaju tendenciju rjeđe navoditi psihičke posljedice od onih koje žive u FBiH kada je riječ o svim oblicima nasilja (najizraženije za nasilje od strane nepartnera, gdje 43% žena u RS-u ukazuje na psihičke posljedice u odnosu na 62% u FBiH, ali je vidljivo i za nasilje od strane intimnog partnera, na što ukazuje 62% žena u RS-u, i 78% u FBiH). Anksioznost, depresija i osjećaj ranjivosti najčešće su reakcije u Europskoj uniji.

6. Utjecaj nasilja na život žena i zapreke u traženju potpore

Kao što je navedeno u 4. poglavlju, psihičke reakcije na nasilje od strane nepartnera i bivših partnera naglašene su kod žena koje su doživjele oružani sukob.

Tablica 6.2: Psihičke posljedice fizičkog i/ili seksualnog nasilja (najozbiljniji incident)

Kao posljedica toga, jeste li patili od bilo čega navedenog [od najozbiljnijeg incidenta koji ste doživjeli]?

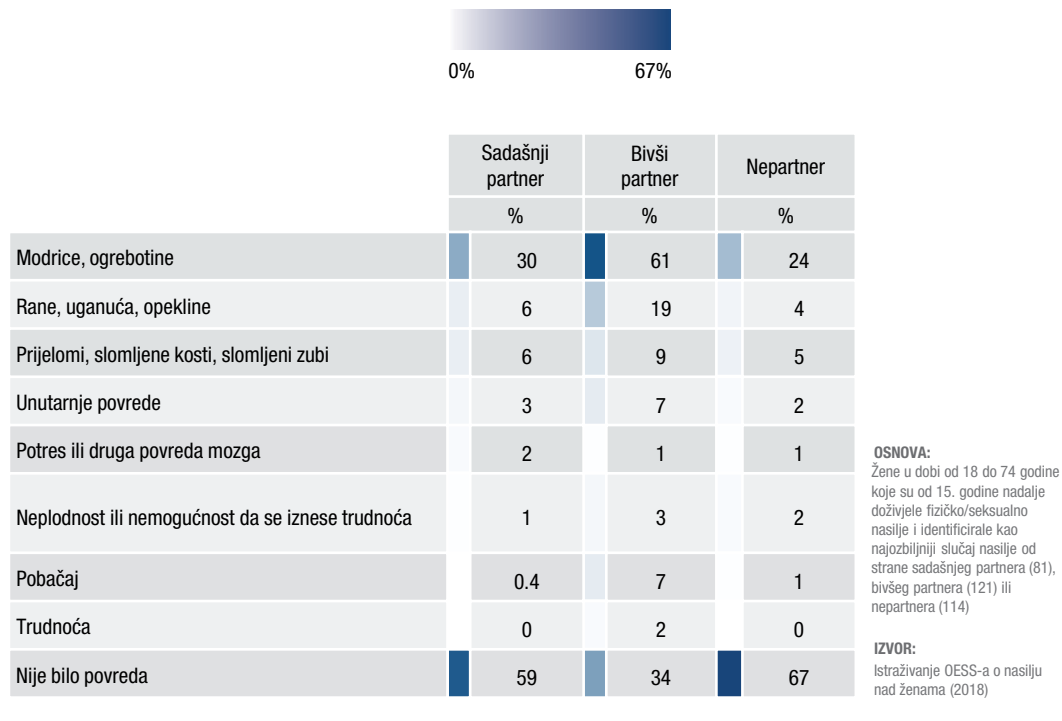


Dok četiri od deset žena koje su doživjele seksualno uznemiravanje (38%) navode da nemaju dugotrajnijih posljedica uslijed najozbiljnijeg incidenta, jedna od šest osjeća se ranjivom (16%), a nešto više od jedne od deset osjeća anksioznost (13%), doživjela je gubitak samopouzdanja (također 13%), imala je poteškoće sa spavanjem (12%) i pati od depresije (11%). U Europskoj uniji, jedna od šest patila je od anksioznosti (14%), a jedna od pet ispitanica osjećala se ranjivom (20%) nakon najozbiljnijeg slučaja seksualnog uznemiravanja.

Dok je manji broj žena naveo tjelesnu povredu ili druge fizičke posljedice u usporedbi s emocionalnim ili psihičkim posljedicama najozbiljnijeg slučaja nasilja, ipak ih je mnogo iskusilo ovakve posljedice. Više od šest od deset žena koje su preživjele nasilje od strane bivšeg partnera (61%), 30% žena koje su preživjele nasilje od strane sadašnjeg partnera i 24% žena koje su preživjele nasilje od strane nepartnera imale su modrice ili ogrebotine kao posljedicu najozbiljnijeg incidenta. Rane, uganuća ili opekline navelo je 19% onih koje su doživjele nasilje od strane bivšeg partnera (u odnosu na najozbiljniji incident), a frakture, slomljene kosti ili slomljeni zubi navedeni su kod 9% ispitanica. Sedam posto žrtava nasilja od strane bivšeg partnera doživjelo je pobačaj kao rezultat ovog iskustva. U Europskoj uniji najuobičajeniji oblici tjelesnih povreda također su modrice, ogrebotine (kod 42% onih koje su identificirale najozbiljniji slučaj nasilja od strane intimnog partnera i 33% onih koje su identificirale najozbiljniji slučaj nasilja od strane nepartnera) te rane, uganuća, opekline (11% u odnosu na nasilje od strane partnera i 8% u odnosu na nasilje od strane nepartnera).

Tablica 6.3: Tjelesne povrede nastale zbog fizičkog i/ili seksualnog nasilja (najozbiljniji incident)

Kao posljedica najozbiljnijeg incidenta koji ste doživjeli, jeste li imali fizičke povrede zbog doživljenog fizičkog i/ili seksualnog nasilja?



Trećina žena koje su navele da su doživjele najozbiljniji incident od strane sadašnjeg partnera zbog toga je bolovala od depresije

Žrtve nasilja od strane bivšeg partnera češće kažu da su iskusile teže oblike nasilja od strane počinitelja u usporedbi s iskustvom od strane sadašnjeg partnera ili nepartnera. Na primjer, za prvu skupinu veća je vjerojatnoća da su doživjele udaranje nogom, šakom ili da je na njih bačen težak predmet (Slika 3.2.). Ovo također potvrđuje i veći broj preživjelih koje su dobile dugotrajne psihičke simptome nakon napada koji su izvršili njihovi bivši partneri, u odnosu na druge počinitelje (Slika 6.2.).

Kao i u slučaju psihičkih posljedica, žene koje žive u RS-u rjeđe su navodile tjelesne posljedice u odnosu na žene koje žive u FBiH (36% žena u RS kaže da su pretrpjele tjelesne povrede, u odnosu na 55% ispitanica u FBiH).

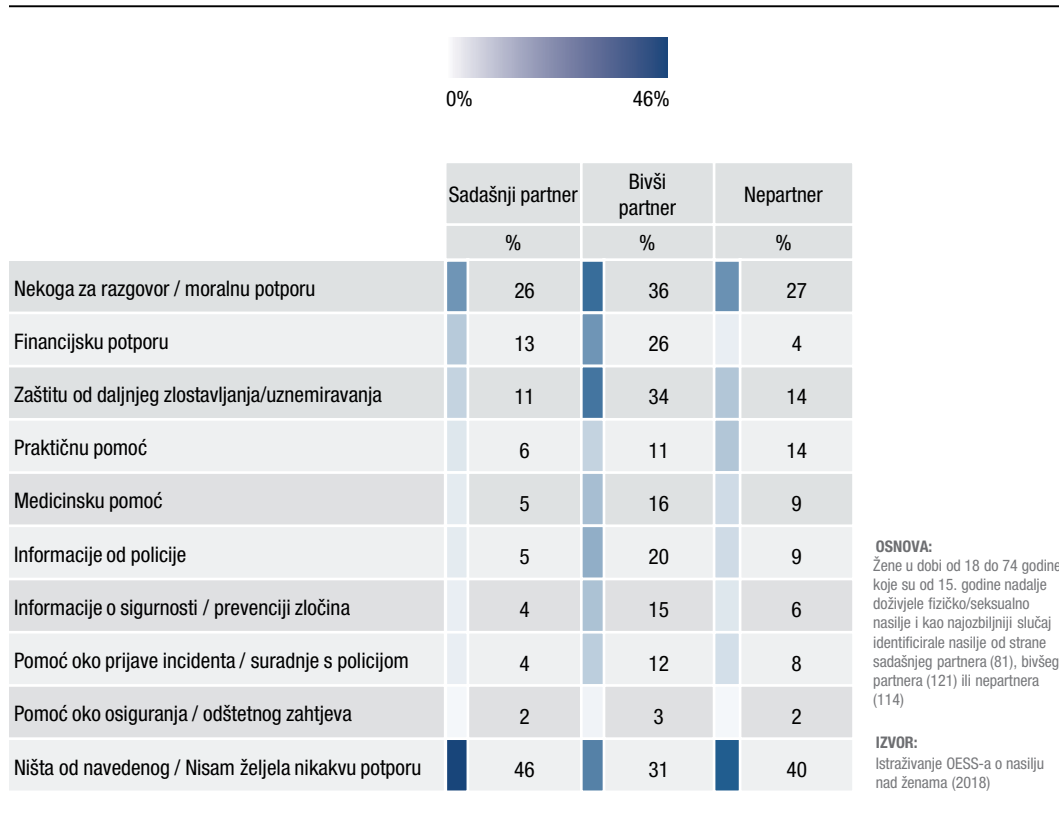
6.2: Kakvu potporu žele žrtve nasilja?

Sve ispitanice koje su doživjele fizičko ili seksualno nasilje pitane su je li im bila potrebna neka vrsta pomoći nakon najozbiljnijeg incidenta koji su preživjele.

Preživjele su pitane koje su to vrste informacija, savjeta ili potpore koje su željele nakon najozbiljnijeg incidenta nasilja koji su pretrpjele. Žene i u BiH i u EU-u najviše su spominjale da su, nakon najozbiljnijeg slučaja fizičkog i/ili seksualnog nasilja od partnera, željele imati nekoga s kime bi mogle razgovarati radi moralne potpore. Zaštita od daljnjeg osjećaja da su žrtve iskazana je kao potreba žena koje su preživjele nasilje od strane bivšeg partnera i spomenuta je kod 34%, što je gotovo jednako često koliko i potreba da se s nekim razgovara, i mnogo češće se javlja nego kod žena koje su preživjele nasilje od strane sadašnjeg partnera ili nepartnera. Žene koje su preživjele nasilje od strane bivšeg partnera također su češće spominjale određeni broj drugih oblika potpore kao što je financijska potpora i informacije od policije (Tablica 6.4.).

Tablica 6.4: Vrste informacija, savjeta i potpore koje su žrtve željele nakon najozbiljnijeg incidenta

Kakvu ste vrstu informacija, savjeta ili potpore željeli dobiti nakon incidenta?



U kvalitativnom istraživanju, spomenut je nedostatak komunikacije i suradnje između različitih službi za potporu. Jedna ispitanica iz RS-a koja je doživjela nasilje objasnila je kako joj je žao što joj, kada je razgovarala s policijom o slučaju nasilja (2015. godine), nisu predložili niti jednu nevladinu organizaciju koju bi mogla kontaktirati kao izvor potpore, niti su informirali centar za socijalnu skrb o njezinom iskustvu. Ovo su spomenule i Romkinje u FBiH.

“Policija samo zapiše [vašu prijavu], ali ništa ne preporučuje tim ženama, [kao] ni sigurnu kuću niti bilo što drugo.“

Žena, u dobi od 18 do 36 godina, Romkinja, urbana sredina, FBiH

Još jedna nezadovoljena potreba koju su žene spomenule u kvalitativnom istraživanju bila je financijska potpora. Žene su objasnile da žrtve nasilja u obitelji često financijski ovise o svom partneru (ponekad zato što su spriječene da rade), tako da ne bi mogle živjeti samostalno. Rekle su da postoji nedostatak financijske potpore ili potpore koju financira država kako bi postale ekonomski neovisne. Time bi im se pomoglo da pobjegnu od takvih nasilnih odnosa.

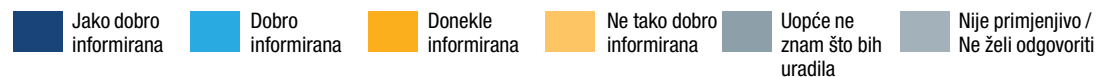
“Samo sam htjela posao. Ne treba nitko da mi daje novac. Tražila sam samo da mi nađu posao. Iz centra za socijalnu skrb su mi rekli da to nije u [opisu njihovog posla].“

Žena, detaljan intervju, u dobi od 38 do 55 godina, RS

Žene su tijekom istraživanja pitane koliko su dobro informirane o tome što trebaju raditi ako dožive nasilje. Oko četvrtine žena (24%) smatra da su ili vrlo dobro informirane ili dobro informirane, dok trećina (33%) kaže da su unekoliko informirane. Sličan postotak žena (30%) kaže da nisu dobro informirane, a 13% ukazuje na to da uopće ne znaju što uraditi ako dožive nasilje (Slika 6.1.).

Slika 6.1: Svijest o tome što treba raditi nakon iskustva nasilja

Osjećate li da ste dovoljno informirani o tome što trebate uraditi ako doživite nasilje?



OSNOVA:
Žene u dobi između 18 i 74 godine u BiH (2.321)

IZVOR:
Istraživanje OESS-a o nasilju nad ženama (2018)

Znatno je manja vjerojatnoća da će se starije žene smatrati informiranim o tome što učiniti u slučaju nasilja. Doista, više od polovine žena od 60 ili više godina (58%) kaže da se ili ne smatraju dobro informiranim ili uopće ne znaju što raditi u slučajevima nasilja, u usporedbi s gotovo trećinom žena u dobi od 15 do 29 godina (31%). Ovo važi i za žene s osnovnim obrazovanjem (80%, u usporedbi s 26% žena s tercijskim obrazovanjem) i žene koje se bore da opstanu sa svojim prihodima (71% onih kojima je teško nositi se sa svojim prihodima, u usporedbi s 31% onih koje žive udobno).

Žene su također pitane jesu li ikada čule za lokalne specijalizirane organizacije (po tri u FBiH i u RS-u). Sveukupno, skoro dvije trećine žena (64%) čule su barem za jednu od organizacija o kojima su bile pitane, a razina poznavanja ovih organizacija usporediva je između dva entiteta.

U FBiH, većina je žena (56%) čula za SOS liniju za žrtve nasilja u obitelji. Svijest o postojanju nevladinih organizacija kao što su Medica Zenica i Zaklada lokalne demokratije (Sarajevo) manje je izražena, s 32% za prvu i 16% za drugu organizaciju.

U RS-u, nešto je manje žena upoznato sa SOS telefonskom linijom (49%), dok nešto više od trećine (35%) navodi da su čule za Udružene žene Banja Luka, a oko četvrtina za udrugu Lara Bijeljina (26%).

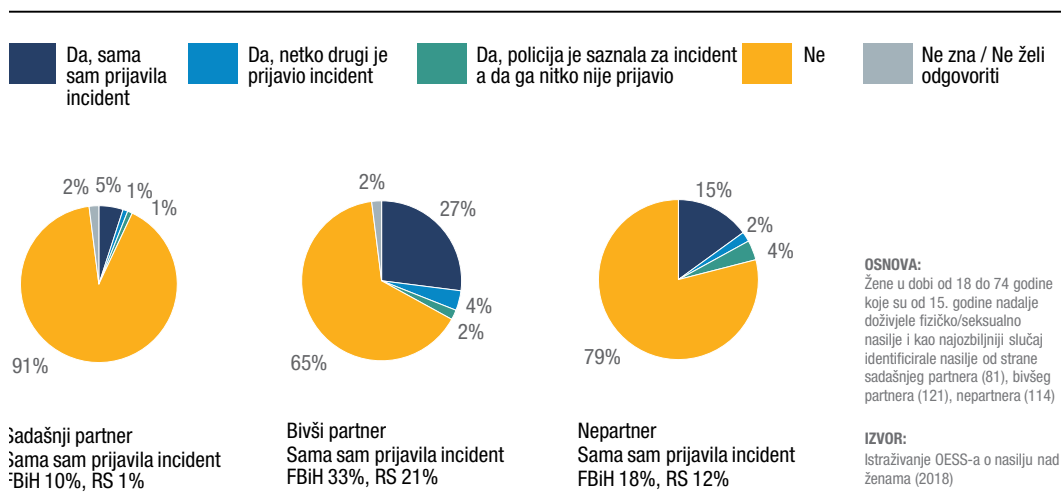
6.3: Prijavljivanje pretrpljenog nasilja i uznemiravanja

Žene su u anketi pitane jesu li policija ili druge organizacije imale saznanja o najozbiljnijem incidentu fizičkog ili seksualnog nasilja.

Čak i nakon najozbiljnijeg incidenta fizičkog i/ili seksualnog nasilja, u većini slučajeva policija nije o tome ništa znala (Slika 6.2.). Ipak, omjer žena koje su prijavile najozbiljniji incident policiji dosta varira u odnosu na to tko je počinitelj. Preživjele češće prijavljuju najozbiljniji incident ako je počinitelj bivši partner (od koga su se naposljetku razvele) ili nepartner, nego što to rade u slučaju kada je počinitelj sadašnji partner.

Slika 6.2: Prijavljivanje nasilja policiji nakon najozbiljnijeg slučaja nasilja


Je li policija došla do saznanja o [najozbiljnijem slučaju] nasilja?



Kod žena koje su navele da im se desio najozbiljniji incident također je manje vjerojatno da će prijaviti taj slučaj nekoj drugoj službi osim policiji (Slika 6.5.). Ovo je posebice istinito u odnosu na nasilje od strane sadašnjeg partnera, gdje jasna većina žena (84%) nije kontaktirala niti policiju niti neku drugu organizaciju.

Tablica 6.5: Kontakti nakon najozbiljnijeg slučaja fizičkog i/ili seksualnog nasilja

Da li ste kontaktirali bilo koju od slijedećih službi kao rezultat najozbiljnijeg incidenta?



	Sadašnji partner %			Bivši partner %			Nepartner %		
	BiH	FBiH*	RS*	BiH	FBiH*	RS*	BiH	FBiH*	RS*
Policiju (samostalna prijava)	5	10	1	27	33	21	15	18	12
Liječnika, dom zdravlja ili neku drugu zdravstvenu instituciju	3	4	2	21	22	19	7	6	7
Bolnicu	2	3	1	25	31	17	4	3	6
Crkvu / vjersku organizaciju	1	0	3	1	1	0	0	0	0
Socijalnu službu	1	0	2	20	24	14	4	4	3
Pravnu službu / odvjetnika	0	0	0	13	14	11	5	4	5
Sigurnu kuću za žene	0	0	0	5	5	5	2	1	2
Organizaciju za pomoć žrtvama	0	0	0	3	3	1	2	4	0
Drugu službu / organizaciju za potporu	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Nije kontaktirana niti organizacija niti policija	84	85	82	53	48	61	76	76	76

OSNOVA:

Žene u dobi od 18 do 74 godine koje su od 15. godine nadalje doživjele fizičko/seksualno nasilje i identificirale kao najozbiljniji slučaj nasilje od strane sadašnjeg partnera (BiH: 81; FBiH: 34; RS: 45), bivšeg partnera (BiH: 121; FBiH: 60; RS: 57) ili od strane nepartnera (BiH: 114; FBiH: 54; RS: 57)

* Oprez: male veličine osnova

IZVOR:

Istraživanje OEES-a o nasilju nad ženama (2018)

Najčešći razlog neprijavlivanja policiji najozbiljnijeg incidenta nasilja koji su preživjele od strane nepartnera ili bivšeg partnera jeste taj što im je više odgovaralo da se s tim slučajem nose same, možda uz pomoć prijatelja ili člana obitelji (28% u prvom i 26% u drugom slučaju). Žene koje su preživjele nasilje od strane sadašnjeg partnera kao najvjerojatniji će razlog navesti da nisu prijavile slučaj jer su smatrale da je suviše beznačajan (38%) ili zato što smatraju da je to obiteljska stvar (33%). Strah od partnera ili počinitelja također je naveden u odnosu na sve tri vrste počinitelja, ali je posebice uobičajen u slučajevima nasilja od strane intimnog partnera (27% kod sadašnjih i 20% kod bivših partnera). Želja da se slučaj čuva tajnim i sram također su ključni razlozi zašto preživjele nasilja od strane sadašnjeg ili bivšeg partnera ne odlaze u policiju.

Slični razlozi su dani za nestupanje u kontakt s ostalim organizacijama za potporu, iako je vjerojatnije da žene kažu kako im u ovakvim slučajevima više odgovara same se nositi s problemom, što je slučaj kod sve tri vrste počinitelja.

Tablica 6.6: Razlozi zašto žene nisu kontaktirale policiju

Zašto niste kontaktirali policiju?



	Sadašnji partner %			Bivši partner %			Nepartner %		
	BiH	FBiH*	RS*	BiH	FBiH*	RS*	BiH	FBiH*	RS*
To nije bila značajna/ozbiljna stvar / Nije mi palo na pamet	38	17	57	17	10	27	23	11	42
Mogla sam to riješiti sama / Uključila sam prijatelja/icu / člana obitelji	33	31	35	26	27	25	28	29	29
Strah od partnera/počinitelja	27	36	17	20	18	25	11	15	5
Sram, nelagoda	18	27	9	14	12	16	4	4	5
Nisam htjela da itko sazna / Zadržala sam to za sebe	16	13	20	19	17	21	9	7	9
Mislila sam da policija neće htjeti ništa poduzeti	11	20	2	11	10	12	4	0	4
Nitko mi ne bi vjerovao	8	15	0	1	0	2	4	4	2
Partner mi nije dopustio	7	15	0	4	5	2	-	-	-
Nisam vjerovala da bi mi netko mogao pomoći	5	9	0	9	7	12	2	8	0
Bojala sam se da ću izgubiti djecu	5	7	1	4	0	8	-	-	-
Nisam željela da moj partner/počinitelj bude uhapšen ili da ima problema s policijom	5	6	2	3	0	7	3	4	1
Bila sam suviše emocionalno uznemirena da bih zvala policiju	4	9	0	2	2	3	2	3	1
Nisam željela da se veza završi	4	8	0	0	0	0	-	-	-
Mislila sam da je to moja krivica	3	6	0	2	1	3	2	1	3
Strah od odmazde od nekoga drugoga, a ne partnera	1	0	1	0	0	0	4	5	3
Otišla sam na neko drugo mjesto po pomoć	0	0	0	4	0	10	0	0	0
Netko drugi me zaustavio ili obeshrabrio	0	0	0	3	4	0	2	0	4
Nisam se mogla obratiti policiji zbog sukoba	0	0	0	0	0	0	3	2	5
Netko je drugi prijavio / Policija je samostalno saznala za događaj	0	0	0	0	0	0	2	4	0
Otišla sam izravno na sud kako bih prijavila incident	0	0	0	0	1	0	0	0	0

OSNOVA:

Žene u dobi od 18 do 74 godine koje su identificirale najozbiljniji slučaj a nisu ga prijavile policiji – Sadašnji partner: BiH:76; FBiH: 30; RS: 44; Bivši partner: BiH: 91; FBiH: 42; RS: 45; Nepartner: BiH: 96; FBiH: 45; RS: 48).

IZVOR:

Istraživanje OESS-a o nasilju nad ženama (2018)

U ovom se istraživanju ispitivala svijest o tri posebne organizacije i službe za potporu u FBiH, od kojih je najpoznatija BiH SOS linija za žrtve nasilja u obitelji, 1265, za koju je čulo 56% ispitanica. Svijest o postojanju ove organizacije osobito je izražena kod ispitanica koje žive u Kantonu Sarajevo (80%). Svijest o postojanju nevladinih organizacija Medica Zenica i Zaklada lokalne demokracije (Sarajevo) manje je izražena, s 32% za prvu i 16% za drugu organizaciju. Žene koje žive u Zeničko-dobojskom (66%) i Kantonu Središnja Bosna (45%) pokazuju najizraženiju svijest o postojanju nevladine organizacije Medica Zenica, dok one koje žive u Hercegovačko-neretvanskoj županiji (36%) i Kantonu Sarajevo (26%) najviše poznaju nevladinu organizaciju Zaklada lokalne demokracije (Sarajevo).

U Republici Srpskoj, 62% svijest o postojanju RS-ove SOS linije za žrtve nasilja u obitelji, 1264, najizraženija je, s 49%, a razine svijesti konzistentne su diljem regija. Više od trećine žena čulo je za nevladinu organizaciju Udružene žene Banja Luka (35%), a više od četvrtine (26%) za nevladinu organizaciju Lara Bijeljina. Što se tiče nevladine organizacije Udružene žene Banja Luka, svijest je najizraženija kod žena koje žive u regiji Sjever. Naspram tome, svijest o postojanju nevladine organizacije Lara Bijeljina najizraženija je među onima koje žive u regiji Istok (36%), a najmanje izražena kod onih koje žive u regiji Sjever (19%).

Diljem oba entiteta, razine su svijesti niže među ženama koje su starije od 60 godina, imaju osnovno obrazovanje i žive u ruralnim sredinama.

Međutim, veoma mali broj žena kontaktirao je ove organizacije za potporu nakon što su doživjele slučajeve nasilja ili seksualnog uznemiravanja, bez obzira na počinitelja (Slika 6.2.).

U kvalitativnom istraživanju, žene koje su preživjele nasilje najvjerojatnije su ispričale svoja iskustva prijatelju ili članu obitelji (na primjer, sestri). Neke su objasnile da im je bila potrebna stručna pomoć kako bi podijelile svoju priču i kako bi ih netko saslušao, na primjer psihijatar. Jedna žena, koja je dobila potporu od nevladine organizacije, objasnila je da joj je pristup povjerljivom obliku potpore pomogao nositi se sa svojim iskustvima.

“Nakon što sam otišla od kuće, jednostavno sam imala potrebu podijeliti to s nekim. [Razgovarala sam] s psihologinjom. Mogla sam nekome ispričati sve a da se ne bojim da će se ta priča širiti okolo. Mogla sam [joj] sve reći, znajući da će sve ostati među četiri zida. Nekako sam joj vjerovala. Ona mi je pokazala da imam pravo živjeti, misliti. Otvorila mi je oči i doista me ohrabrila.“

Žena, u dobi od 38 do 55 godina, RS

Diljem BiH, žene su bile upoznate s centrima za socijalnu skrb i znale su da mogu pozvati policiju; međutim, općenito su izrazile veliko nepovjerenje u obje ove institucije i doživljavale ih beskorisnim. Općenita percepcija žena bila je da će te institucije reagirati kao da je žrtva kriva i da će stati na stranu počinitelja. Također je postojao osjećaj da će policija zadržati počinitelja na kratko vremensko razdoblje, što znači da ženama neće biti pruženo mnogo zaštite.

“Kada [žena] ode u policiju, prvo je pitaju za osobnu kartu, a zatim pitaju pitanja, kako, zašto, što ...”

“Na samom početku se ponašaju kao da je ona odgovorna za to što joj se desilo.”

Žena, u dobi od 38 do 55 godina, pogođena sukobom, urbana sredina, RS

62 Žene u Brčko distriktu mogu kontaktirati SOS brojeve RS-a i FBiH. Isto tako, u slučaju potrebe za odlaskom u sklonište, mogu kontaktirati skloništa u oba entiteta.

“Policija će doći samo u slučajevima fizičkog nasilja. Policija pruža fizičku zaštitu, prvo daju upozorenje, a ako se ponovo desi, zatvorit će [počinitelja] ... Centar za socijalnu skrb, barem ovaj ovdje, ništa ne radi. Užasni su. Trebali bi pomoći i biti na strani žene, dati joj neku vrst pomoći, naći joj posao, nabaviti zabranu prilaska. Oni to mogu. Ali oni nisu ni od kakve koristi nego su samo posrednici u slučaju razvoda.”

Žena, u dobi od 18 do 37 godina, izbjeglica/povratnica, ruralna sredina, FBiH

U kvalitativnom istraživanju, žene su navele kako su bile manje upoznate sa SOS linijom za pomoć te kako vjeruju da žene općenito nisu svjesne mogućnosti koje nevladine organizacije imaju u pružanju potpore. Ipak, neke su smatrale da su nevladine organizacije, kada se koriste, najbolji izvor potpore. Međutim, objasnile su da razine svijesti o nevladinim organizacijama, SOS liniji za pomoć i sigurnim kućama nisu izražene. Nadalje, neke su žene objasnile da nisu znale jesu li ove usluge besplatne, što ih je odvratilo od kontaktiranja. Žene u ruralnim sredinama manje su svjesne postojanja organizacija za potporu, a smatra se da postoji rizik da Romkinje, migrantice i pripadnice etničkih manjina budu diskriminirane.

“Mislim da su nevladine organizacije veoma važne, ali ljudi ne znaju mnogo o njima, što znači da nisu toliko promicane.”

Žena, u dobi od 18 do 37 godina, izbjeglica/povratnica, ruralna sredina, FBiH

Iskustva žena koje su preživjele nasilje odgovaraju ovim mišljenjima. Jedna je preživjela objasnila da su joj, nakon što je policiji i centru za socijalnu skrb prijavila da je iskusila ponovljeno fizičko nasilje od strane partnera, rekli da može ostati u sigurnoj kući tjedan dana, ali su joj preporučili da se vrati mužu i pokuša problem riješiti izravno s njim.

“[Ljudi iz centra za socijalnu skrb i policije] rekli su mi da mogu ostati tjedan dana u sigurnoj kući, ali da to nije rješenje. ‘Najbolje bi bilo otići kući i razgovarati.’ To su mi savjetovali.”

Žena, detaljan intervju, u dobi od 38 do 55 godina, RS

Još jedna žena koja je preživjela nasilje – a ima invaliditet – opisala je iskustvo prijavljivanja slučaja policiji i centru za socijalnu skrb, nakon što ju je muž izložio teškom psihičkom nasilju i agresivnom ponašanju, na primjer, tako što je vikao i bacao predmete po kući. Navodi da su joj u centru za socijalnu skrb rekli kako ne mogu ništa učiniti dok ne podnese zahtjev za razvod. Policija je zauzvrat njezina muža samo usmeno opomenula i rekla mu da se ne ponaša tako. Ova je žena također osjetila da se centar za socijalnu skrb nije odnosio prema njoj s poštovanjem zbog njezina invaliditeta.

“Kad god sam pozvala policiju i rekla im što on radi, policija bi ga samo usmeno opomenula: ‘Nemoj više to raditi.’ On bi odgovorio: ‘Nisam to ja uradio. Bog zna tko je udarao nogom o vrata sinoć.’

Bila sam u žestokom sukobu s jednom te istom zaposlenicom centra za socijalnu skrb. To je trajalo čitavu godinu i po dok je tekao postupak razvoda. Ne mogu vjerovati da me omalovažavala jer sam slijepa i tražila od mene da odustanem od djece jer nemam novca.“

Žena, detaljan intervju, u dobi od 18 do 37 godina, RS

Studija slučaja: Iskustvo prijavljivanja nasilja

- G. je rođena 1957. godine i imala je mirno djetinjstvo u blizini Sarajeva. Udala se 1992. godine, kada je izbio rat. Tijekom rata, njezin je muž bio u vojsci, a ona je radila u jednoj zdravstvenoj ustanovi.
- Nakon što je ostao bez posla u vojsci, muž ju je počeo izlagati psihičkom nasilju.
- Razveli su se, a onda se ponovo vratili jedno drugom, i psihičko nasilje se nastavilo.
- Jednoga dana muž ju je toliko jako udario nogom da je pretrpjela tešku povredu glave i morala je hitno na operaciju, nakon koje je provela mjesec dana oporavljajući se u bolnici.
- Kada se vratila kući, potražila je pomoć od nevladine organizacije, ali joj je rečeno da mora prijaviti slučaj policiji kako bi dobila pravnu pomoć od nevladine organizacije.
- Kada je otišla u policiju prijaviti slučaj, rečeno joj je da je prekasno i da je trebala doći odmah nakon što se desio incident.

”Otišla sam u policiju. Policijski inspektor mi je rekao da se po zakonu ništa ne može prihvatiti jer sam morala doći u trenutku kada se nasilje desilo. Kako sam mogla prijaviti nasilje kad mi je život bio ugrožen? Inzistirala sam, ali se ništa nije desilo.“

Žena, detaljan intervju, u dobi 56+, interno raseljena osoba

- G. je nakon još jednog incidenta prijavila muža policiji, ali je kasnije shvatila da druga prijava nije ni podnesena jer je njezin muž podmitio policijskog službenika. G. je više puta išla u policijsku stanicu, ali joj je sustavno govoreno da je policijski službenik van stanice na dužnosti, iako ona misli da ju je izbjegavao.
- G. je također otišla u centar za socijalnu skrb, ali su joj oni rekli da ne mogu ništa učiniti.

Kao što je dolje navedeno, zapreke pri prijavljivanju nasilja detaljnije su istražene tijekom kvalitativnog istraživanja.

Okvir 6.1. Zapreke pri prijavljivanju nasilja koje su identificirane tijekom kvalitativnog istraživanja:

1. Stid/Sram
2. Strah od odmazde od strane počinitelja
3. Nepovjerenje u institucije
4. Želja da se obitelj održi na okupu
5. Ekonomska ovisnost
6. Nedostatak informacija

Žene koje su sudjelovale u kvalitativnom istraživanju smatraju da je stid/sram važna zapreka prijavljivanju slučaja. Žrtve su se brinule što će o njima misliti njihove zajednice, a u nekim slučajevima što bi njihove obitelji mogle misliti o njima. Osim ovoga razloga, žene smatraju da se žrtve nasilja od strane intimnog partnera mogu bojati odmazde od strane svojih partnera, što se potkrepljuje tvrdnjom da policija primjenjuje minimalne sankcije nad počiniteljima nasilja u obitelji i ne pruža sigurnost žrtvama. Kao rezultat ove percepcije da policija ne osigurava sigurnost ženama, postoji i nepovjerenje u ovu instituciju. Međutim, žene također ne vjeruju ni centrima za socijalnu skrb, za koje smatraju da ne pružaju učinkovitu potporu. Nakon što je jedna žena odbila dati svoju plaću suprugu, on joj je prijetio sjekirom. Potom je zatražila pomoć od policije, ali je bila jako razočarana njihovim odgovorom. Shvatila je da je njezin muž prijatelj sa svim policijskim službenicima, a sumnjala je u to da se on namjerno sprijatelji s njima kako bi izbjegao probleme nastale maltretiranjem supruge.

“Kada sam odlučila [da zovnem policiju] shvatila sam da se ništa ne bi desilo i da sam ga ranije prijavila. Nisam naišla ni na kakvo razumijevanje kod njih. Prva stvar koju je inspektor uradio jeste da je pozvao mog muža i rekao mu: ‘Zdravo, stari prijatelju, što si to opet uradio?’“

Žena, detaljan intervju, u dobi od 38 do 55 godina, RS

Još jedna značajna zapreka pri prijavljivanju slučaja jeste ta da žene žele održati obitelj na okupu, osobito kada imaju malu djecu. Žene koje su sudjelovale u kvalitativnom istraživanju smatraju da bi većina žrtava radije šutjela o nasilju, nego se razdvajala od partnera koji ih zlostavlja, jer bi im time djeca odrastala bez oca i bez financijske sigurnosti koju on pruža.

“[Prijateljica žene koja je doživjela nasilje od intimnog partnera] možda bi joj rekla da se treba paziti i misliti na djecu. Mislim da bi [žena koja doživljava nasilje od strane intimnog partnera] najprije pokušala popraviti situaciju razgovorom. [Neke žene] će povući svoju izjavu [policiji], jer im nema tko prehraniti djecu.”

Žena u dobi od 38 do 55 godina, urbano područje, FBiH

Na kraju, ekonomska se ovisnost smatra značajnom zaprekom za prijavljivanje nasilja, jer žene često nisu u mogućnosti financijski se same održavati i ne bi imale kamo otići kad bi se odvojile od partnera. U jednom detaljnom intervjuu, jedna je žrtva pojasnila da zna kako je obitelj u kojoj je rođena ne bi primila natrag kada bi napustila muža i da, kad bi ga ostavila, ne bi imala kamo otići, niti ima ušteđevinu od koje bi živjela. Ova zapreka ide zajedno s nedostatkom informacija, što mnoge žene smatraju problemom, a osobito se to odnosi na pitanje gdje treba tražiti potporu.

“Imala sam primjere žena koje nisu znale što raditi [s djecom], kamo ići i gdje će živjeti ako odu [od svog muža], i onda nastave šutjeti do određenog trenutka, dok ne odrastu ili ne znam što. Mislim da je u tome problem. Da žena radi, da ima svoj stan, da je u situaciji sama platiti vrtić ili nekoga da joj čuva dijete, mislim da nitko ne bi trpio [nasilje u obitelji].”

Žena, u dobi od 18 do 37 godina, izbjeglica/povratnica, ruralna sredina, FBiH

Gotovo trećina žena (32%) sjeća se da je u nedavnoj prošlosti vidjela ili čula za kampanju posvećenu borbi protiv nasilja nad ženama, što je ispod prosjeka u EU-u, koji iznosi 50%. Uočena je mala razlika među entitetima (31% žena sjeća se takve kampanje u FBiH, a 33% u RS-u), no postoje razlike između pojedinih regija unutar entiteta: manji broj žena iz Hercegovinačko-neretvanske županije sjeća se da su vidjele ili čule za takve kampanje (19%), a sličan je slučaj i sa ženama iz Zeničko-dobojskog kantona (20%) te Kantona Središnja Bosna (4%), dok su žene iz Tuzlanskog kantona (40%), Kantona Sarajevo (također 40%), Županije 10 (85%)⁶³ i istočne Republike Srpske (42%) sklonije reći da se sjećaju takvih kampanja.

Tek se nešto više od polovine žena (57%) smatra barem djelomice upoznatima s koracima koje trebaju poduzeti ako dožive nasilje. Jedna od osam žena (13%) u BiH izjavljuje da ‘ne zna ništa o koracima koje treba poduzeti’.

Uočena je mala razlika među entitetima (58% žena u FBiH unekoliko se smatra informiranim, a 56% u RS-u), no postoje razlike između pojedinih regija unutar entiteta: manji broj žena iz Kantona Središnja Bosna (36%) smatra se informiranim, dok će žene iz Županije Zapadnohercegovačke (83%) i Hercegovinačko-neretvanske županije (70%) češće reći da su informirane.

Žene dobi 18–29 godina, s terciarnom razinom obrazovanja, u plaćenom radnom odnosu, studentice, one koje sa sadašnjim iznosom prihoda žive lagodno ili koje žive u urbanoj sredini u većoj su mjeri sklone izjaviti da se smatraju informiranim, dok su žene starije od 60 godina, sa završenom osnovnom školom, koje obavljaju kućanske poslove ili koje su u mirovini, koje teško preživljavaju sa sadašnjim iznosom prihoda ili koje žive u ruralnoj sredini u manjoj mjeri tomu sklone.

Prijavljivanje seksualnog uznemiravanja

Polovina žena nije ni s kim razgovarala o seksualnom uznemiravanju koje je iskusila (51%). One koje nisu ni s kim podijelile svoje iskustvo rekle su da su se same mogle nositi s tim (61%) ili da je događaj bio beznačajan i da im možda nije palo na pamet prijaviti ga (36%). Međutim, kod manjeg broja žena ostali su čimbenici bili uključeni: neke su željele sačuvati privatnost (5%), neke su navele nelagodu ili sram (5%) ili su mislile da im prijavljivanje ne bi pomoglo (8%).

Za one koje *jesu* govorile o seksualnom uznemiravanju, najčešće su razgovarale s prijateljicom (27%), srođnikom ili članom obitelji (25%), a u manjem omjeru s dečkom ili partnerom (13%). Žene nisu prvo pomislile da bi svoje iskustvo trebale prijaviti službama, policiji ili posebnim organizacijama za potporu.

6.4. Razina zadovoljstva uslugama

Dok je malo žena izjavilo da su kontaktirale policiju ili druge organizacije i institucije u svezi s najozbiljnijim incidentom, uglavnom ih je većina zadovoljna s odgovorom koji su dobile.

Tijekom kvalitativnog istraživanja, žene koje su mogle pristupiti sigurnoj kući bile su dosljedne u izjavama da su zadovoljne uslugama koje su tu pružane. Jedna je preživjela objasnila da je imala potporu psihologa koji joj je svakog tjedna dolazio u posjet. Objasnila je da joj je to što je mogla podijeliti svoje iskustvo s psihologom bilo od velike pomoći kada je prolazila kroz teško razdoblje. Također je objasnila da je tijekom boravka u sigurnoj kući stekla mnogo prijatelja.

“Prvo i najvažnije [pomoć koju sam dobila u sigurnoj kući] jeste krov nad glavom. Htjela sam toliko puta otići, ali nisam mogla jer nisam imala kamo. Nisam imala posao niti krov nad glavom. Jednostavno, [nisam imala novca]. Još jedna dobra stvar je bila psihološka pomoć [koju sam tamo dobila]. Psiholog nas je posjećivao svakog tjedna i to nam je mnogo značilo. U to sam vrijeme sebi govorila da nisam sposobna ni za što, [da] nemam prijatelja, ništa, [da] sam glupa. Ali ako razgovarate s nekim i dobijete određene odgovore, shvatite da niste onakva kakvom ste se smatrali.“

Žena, detaljan intervju, u dobi od 38 do 55 godina, RS

Još jedna žena koja je tražila pomoć od nevladine organizacije rekla je da joj je potpora koju su joj pružili omogućila da napusti krug nasilja u kojem je bila zaglavljena. Objasnila je da su joj te nevladine organizacije pružile sigurnost u sigurnoj kući, pravnu pomoć u postupku razvoda i pomogle joj da dobije dio kuće, a kasnije i da nađe smještaj.



7. Iskustva nasilja određenih skupina žena

Istraživanjem se prikupio čitav niz detalja od ispitanica, kako bi se pružila dublja analiza o tome u kojoj mjeri različite skupine žena doživljavaju nasilje. Svrha je identificirati učestalost i rizik od doživljavanja nasilja za određene skupine. Uočene su razlike na državnoj i na razini entiteta. Međutim, neke od značajnih razlika koje se primjećuju na državnoj razini ne odražavaju se na razini entiteta, zbog manjih veličina uzoraka.

Dob

Kao što je objašnjeno u 2. poglavlju, dob je značajan razlikovni čimbenik za stavove prema ženama i nasilju. Postoje također razlike u učestalosti prijavljenog nasilja u različitim dobnim skupinama.

Prijavljena učestalost seksualnog uznemiravanja vrlo se jasno dijeli po dobnim linijama, pri čemu žene dobi **18–29 godina** (37%) i **30–39 godina** (36%) najviše prijavljuju da su doživjele nasilje od petnaeste godine života, u usporedbi s 18% žena **starijih od 60 godina**. Mlađe žene također češće dijele svoja iskustva seksualnog uznemiravanja u posljednjih 12 mjeseci; 17% žena dobi 18–29 godina i 14% žena dobi 30–39 godina, u usporedbi sa 7% žena u skupini 50–59 godina i 5% žena starijih od 60 godina. Isti se obrasci vide kod najtežih oblika seksualnog uznemiravanja i u FBiH i u RS-u. Nadalje, mlađa dobná skupina također češće navodi iskustvo uznemiravanja na internetu. Doista, ova dobná skupina dva puta češće (8%) od ukupnog prosjeka (3%) tvrdi da su primile neželjenu seksualno eksplisitnu e-poštu ili SMS poruku i neprikladna prilaženja na društvenim mrežama koja su ih uvrijedila (17% prema 7%).

Slična je slika i kod slučajeva uhođenja, gdje 8% ispitanica dobnih skupina **18–29 godina** i **30–39 godina** kažu da su doživjele uhođenje od svoje petnaeste godine, u usporedbi s 2% u skupini **40–49 godina** i **50–59 godina**. Opet, ovo je konzistentno u oba bh. entiteta.

U cijeloj Bosni i Hercegovini, vjerojatnije je da će ispitanice u dobi **18–29 godina** koje su nekada imale partnera prijaviti da su bile izložene fizičkom nasilju od strane sadašnjeg partnera, ili općenito (3% u odnosu na prosječno 6%) ili tijekom 12 mjeseci prije istraživanja (1% u odnosu na 3%). Ovaj je broj uvelike uvjetovan podacima iz RS-a, gdje 1% žena od 18 do 29 godina kaže da su nekada u životu iskusile nasilje od strane sadašnjeg partnera, u usporedbi s 8% ukupnog broja, a manje od 0,5% isto tvrdi u posljednjih 12 mjeseci, u odnosu na 3% u prosjeku. U FBiH, mlađe žene jednako govore da su iskusile nasilje od strane sadašnjeg partnera kao što je prosjek. Nema izvješća o seksualnom nasilju od strane sadašnjeg partnera iz dobné skupine 18–29 godina, što je dosljedno u oba entiteta.

Diljem BiH, za ispitanice od **40 do 49 godina** manja je vjerojatnoća da će prijaviti fizičko nasilje od strane nepartnera nekad u toku života (4%, naspram 7% ukupno), na što utječu rezultati iz FBiH (3%, naspram 7%). Ista razlika nije uočena u RS-u.

Kada je riječ o nasilju u djetinjstvu, žene od **30 do 39 godina** češće kažu da su doživjele fizičko nasilje (11%, naspram 8% ukupno).

Status veze

Podatci su analizirani prema tome ima li ispitanica sadašnjeg partnera (tj. nekoga s kim je u braku, živi zajedno van braka ili je u vezi ali ne žive zajedno), je li imala bivše partnere (ista definicija partnera kao gore) ili nikada nije imala partnera. Za žene s prethodnim partnerom veća je vjerojatnoća da će reći da su iskusile brojne oblike nasilja, što je dosljedno i u FBiH i u RS-u.

Žene koje su imale bivšeg partnera češće kažu da su iskusile seksualno uznemiravanje od petnaeste godine života nego žene koje nisu imale prethodnog partnera (35% naspram 19%). Isto važi i za seksualno uznemiravanje u proteklih 12 mjeseci prije izvođenja istraživanja (13% prema 6%) i za iskustva uhođenja od petnaeste godine (6% naspram 4%).

Veća je vjerojatnoća da **žene s prethodnim partnerom** kažu da su doživjele fizičko nasilje od strane nepartnera (9% nasuprot 4% žena bez bivšeg partnera) i seksualno nasilje od strane nepartnera (2% naspram 1% žena bez bivšeg partnera) od petnaeste godine života. Ova je skupina također češće doživljavala fizičko nasilje u djetinjstvu (10%, u odnosu na 5% žena bez bivšeg partnera). Isto važi za oba entiteta.

Status zaposlenja i zanimanje

Postoje neke razlike u prijavljenim iskustvima nasilja prema zapošljavanju i zanimanju ispitanica.

Žene koje ispunjavaju obveze u kućanstvu češće govore o doživljenom fizičkom nasilju od sadašnjega partnera u 12 mjeseci prije istraživanja (6%) u odnosu na žene u ukupnome poretku (3%) i u odnosu na žene koje rade plaćeni posao (1%). Također je dva puta vjerojatnije da će ta ista skupina prijaviti da su nekada doživjele seksualno nasilje od strane sadašnjega partnera nego sve žene ukupno (4%, naspram 2% ukupno). Međutim, za ovu skupinu manje je vjerojatno da će reći da su doživjele uhođenje od petnaeste godine nadalje (3%, u odnosu na 5% ukupno) ili seksualno uznemiravanje u 12 mjeseci prije istraživanja (6%, naspram 10% žena ukupno). Ove su brojke dosljedne u oba entiteta.

Navedene stope seksualnog uznemiravanja veće su od prosječnih kod **žena na plaćenom poslu** (38% nekad i 17% u posljednjih 12 mjeseci) i kod **studentica** (40% nekad i 20% u posljednjih 12 mjeseci), što će djelomice biti povezano s njihovom dobi, gdje će mlađe žene vjerojatnije reći da su doživjele seksualno uznemiravanje. Za zaposlene žene veća je vjerojatnoća da će navesti da su nekada doživjele fizičko nasilje od strane nepartnera (10%, u odnosu na ukupno 7%), iako se ovo očituje samo u FBiH.

Mnogo je razlika prema **zanimanju** ispitanica, iako su žene u BiH koje rade kao administrativne radnice češće navodile da su nekada doživjele fizičko nasilje od strane nepartnera (17%, naspram 7% ukupno). Naročito u RS-u, žene s osnovnim zanimanjima⁶⁴ rjeđe su od prosjeka prijavljivale ovakve oblike nasilja (1% naspram 7% ukupno u RS-u).

64 Osnovna zanimanja sastoje se od jednostavnih i rutinskih zadataka koji uglavnom zahtijevaju uporabu ručnih alata i često nešto fizičkoga napora.

Obrazovanje

Žene su pitane o najvišoj razini obrazovanja koje su završile – osnovno, srednje ili tercijarno obrazovanje. Postoje određene varijacije u vrstama nasilja koje se susreću prema dosegnutoj razini obrazovanja, pri čemu žene koje su obrazovane do razine osnovnog ili tercijarnog obrazovanja vjerojatnije govore da su iskusile različite oblike nasilja.

Žene sa samo **osnovnim obrazovanjem** češće kažu da su nekad iskusile fizičko nasilje od strane sadašnjeg partnera (13%, u odnosu na 6% žena ukupno) ili seksualno nasilje (6%, naspram 2% ukupno). Ova će skupina također vjerojatnije ukazati na iskustva seksualnog nasilja od strane sadašnjeg partnera u posljednjih 12 mjeseci (6% naspram 1%). Ovo se uočava u oba entiteta.

Žene s tercijarnim obrazovanjem češće od žena sa srednjim i onih s osnovnim obrazovanjem kažu da su doživjele seksualno uznemiravanje od svoje petnaeste godine (41%, naspram 29% i 15%) te tijekom posljednjih 12 mjeseci (20%, naspram 10% i 3%). Isti se obrasci vide i kod najtežih oblika seksualnog uznemiravanja. Žene s najvišom razinom obrazovanja mlađe su, što djelomice objašnjava veću učestalost (tj. veću vjerojatnoću da će mlađe žene doživjeti seksualno uznemiravanje), ali bi također moglo ukazivati i na činjenicu da žene s višim razinama obrazovanja mogu bolje prepoznati takva ponašanja i promjene stavova. Slične rezultate imamo i kod uhođenja, gdje 9% žena s tercijarnim obrazovanjem tvrdi kako im se uhođenje dešava od devete godine, u usporedbi s 5% žena koje su završile samo srednju školu i 1% koje su završile samo osnovnu školu. Ovo se uočava u oba entiteta.

Žene s tercijarnom razinom obrazovanja također češće tvrde da su doživjele fizičko nasilje (12%, naspram 8% ukupnog broja žena) i psihičko nasilje (6%, naspram 4% ukupnog broja žena) u djetinjstvu, iako su brojke izraženije u FBiH nego u RS-u. Ova skupina također češće govori o doživljenom fizičkom nasilju od strane nepartnera (15%, u odnosu na 7% ukupno), a ovakvi su rezultati dosljedni u oba entiteta.

Prihodi

Odgovori žena koje su sudjelovale u istraživanju analizirani su prema četiri skupine prihoda: one koje "žive udobno sa sadašnjim prihodima", koje "mogu izdržati", koje imaju "poteškoća" i one koje "veoma teško žive" sa sadašnjim prihodima. Žene koje se teško ili veoma teško izdržavaju od sadašnjih prihoda češće navode da su doživjele nasilje. Ovo je posebno slučaj sa ženama koje veoma teško žive od svojih prihoda. Rezultati su dosljedni i u FBiH i u RS-u.

Navedena učestalost doživljenog fizičkog ili seksualnog nasilja od strane sadašnjeg partnera veća je među ženama kojima je teško (10%) i veoma teško (20%) nositi se sa svojim sadašnjim prihodima, u usporedbi sa ženama koje udobno žive (3%). Isti se obrazac pojavljuje i u rezultatima fizičkog nasilja od strane sadašnjeg partnera u proteklih 12 mjeseci, što ukazuje i rezultat od 5% žena kojima je teško i 13% žena kojima je veoma teško, u odnosu na 1% žena koje udobno žive. Žene koje imaju poteškoća u životu sa sadašnjim prihodima češće prijavljuju iskustvo psihičkog nasilja od strane sadašnjeg partnera (40%) u usporedbi sa ženama koje žive udobno od svojih prihoda (25%).

Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera od petnaeste godine češće navode žene koje se teško nose sa svojim sadašnjim prihodima od ukupnog broja žena (13%, naspram 8%). Za razdoblje od proteklih 12 mjeseci, ova skupina žena češće tvrdi da su iskusile fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera, u usporedbi sa ženama koje žive udobno od svojih prihoda (5%, u odnosu na 1%).

I fizičko (18%, naspram 8% ukupno) i psihičko nasilje (10%, naspram 4% u prosjeku) u djetinjstvu češće su prijavljivale one koje se veoma teško nose sa svojim prihodima.

Manjinske skupine i interno raseljene osobe

Žene su pitane smatraju li se dijelom etničke manjine, imigrantske manjine, vjerske manjine, seksualne manjine, manjine u smislu invalidnosti, izbjeglicom/raseljenom osobom ili povratnicom (bivša IRL/izbjeglice) u mjestu gdje žive. U ukupnom uzorku od 2.321 žene, bilo je 438 osoba koje su se izjasnile kao pripadnice jedne od ovih manjinskih skupina. Konkretno, 113 se identificira kao dio etničke manjine, 142 kao izbjeglice ili raseljene osobe, 134 kao povratnice (bivša IRL/izbjeglice) i 39 kao pripadnice vjerske manjine.

Žene iz etničke manjine (47%) ili one koje su sada ili su bile **izbjeglice/raseljene osobe** (oboje s 47%) češće od prosjeka (u BiH, prosjek je 35%) dijele iskustva psihičkog nasilja od bilo kojeg intimnog partnera. Veća je vjerojatnoća da **žene povratnice** kažu da su doživjele fizičko nasilje od nepartnera od petnaeste godine života (13%, naspram 7% ukupno). Niske veličine osnova ne dozvoljavaju usporedbu unutar entiteta.

Žene s djecom

Navedena učestalost različitih vrsta nasilja razlikuje se ovisno o tome imaju li žene ili su imale djecu.

Veća je vjerojatnoća da **žene koje imaju ili su imale djecu** navedu da su se nekad suočile s fizičkim nasiljem od strane sadašnjeg partnera (7% u odnosu na 3% žena bez djece). Ovo je izraženije među ženama koje žive u RS-u. Isto tako, žene koje imaju ili su imale djecu imaju veću vjerojatnoću da kažu da su doživjele fizičko nasilje od prethodnog partnera (12% naspram 8% onih koje nemaju djecu).

Nasuprot tome, **žene bez djece** imaju dvostruko veću šansu da kažu da ih je netko uhođio, kako od petnaeste godine života (8%, naspram 4%) tako i u proteklih 12 mjeseci (2% naspram 1%). One također češće govore o doživljenom seksualnom uznemiravanju nekad u toku života (38%, u usporedbi s 25% žena s djecom), u proteklih 12 mjeseci (18%, naspram 8%), kao i o njegovim najozbiljnijim oblicima. Ovi su nalazi dosljedni u oba entiteta i mogu se povezati s dobi, s obzirom na veću prijavljenu učestalost seksualnog uznemiravanja i uhođenja među mlađim ženama koje su također manje sklone da imaju djecu. Žene bez djece vjerojatnije će ukazati na doživljeno fizičko nasilje od strane nepartnera od petnaeste godine života (9%, u usporedbi sa 7% onih koje imaju djecu), kao i u posljednjih 12 mjeseci (2%, nasuprot 1%), iako je to još izraženije u FBiH.

Karakteristike sadašnjeg partnera

Prikupljene su osnovne informacije o dobi, obrazovanju, zapošljavanju i određenim iskustvima i ponašanjima partnera ispitanica.

Žene čiji je sadašnji partner nezaposlen, tj. nema **plaćeni posao**, imaju veću vjerojatnoću da navedu fizičko nasilje od strane sadašnjeg partnera, kako nekad u životu (13%, naspram 4%) tako i u 12 mjeseci prije provedbe istraživanja (11% u odnosu na 2%). Isti se obrazac primjećuje i sa seksualnim nasiljem, pri čemu 4% žena čiji je partner nezaposlen kaže da se to desilo nekad, i tijekom 12 mjeseci prije provedbe istraživanja, u usporedbi s 1% žena s partnerom u plaćenom radnom odnosu u oba slučaja. Ove se razlike mogu uočiti u oba entiteta, iako su one izraženije u FBiH.

Navedena učestalost fizičkog nasilja od strane sadašnjeg partnera veća je među ženama čiji se sadašnji partner borio u oružanom sukobu (8%, u odnosu na 5% žena **čiji se sadašnji partner nije borio u oružanom sukobu**).

Žene od 18 do 29 godina sa sadašnjim partnerom rjeđe od prosjeka kažu da su nekad doživjele fizičko nasilje (1%, naspram 6% ukupno), što odražava manju učestalost ovog oblika nasilja u ovoj dobnoj skupini ispitanica.

Nalazi ukazuju na to da **veza s partnerom koji pije barem jednom tjedno** dovodi do većeg rizika od nasilja. Skoro polovina žena s takvim partnerom kaže da je nekad iskusila psihičko nasilje od tog partnera (45%, u usporedbi s 29% žena čiji sadašnji partner pije ili rjeđe ili nikada). Naznačena učestalost fizičkog nasilja tijekom života također je veća među onim ženama čiji partneri piju najmanje jednom tjedno (29%) nego među onima čiji partneri piju manje od jednom mjesečno ili nikada (5%). Slično tomu, seksualno nasilje od strane sadašnjeg partnera koji redovito pije također je značajno više zastupljeno nego od strane partnera koji pije rjeđe ili nikad, i nekad u toku života žrtve i u posljednjih 12 mjeseci (13% naspram 1% u oba vremenska razdoblja).

Lokacija

Sve u svemu, postoji relativno malo razlika u navedenoj učestalosti nasilja nad ženama između dva entiteta. Po nekim pokazateljima, žene koje žive u RS-u češće kažu da su iskusile neke oblike nasilja od žena u FBiH:

- Na fizičko nasilje nekad u životu od strane sadašnjeg partnera češće ukazuju žene koje žive u RS-u (8%) nego one koje žive u FBiH (5%), što nije slučaj kada se razmatra razdoblje od 12 mjeseci prije provedbe istraživanja.
- Seksualno uznemiravanje: 31% žena u RS-u izjavilo je da su se susrele s ovim oblikom nasilja nekada od petnaeste godine života, u usporedbi s 26% u FBiH, dok je 18% ispitanica u RS-u pretrpjelo teže oblike uznemiravanja, u usporedbi s 14% u FBiH. Navedena učestalost seksualnog uznemiravanja također je veća u 12 mjeseci prije istraživanja u RS-u (14%, u odnosu na 9% u FBiH).
- Fizičko nasilje u djetinjstvu doživjelo je 11% žena u RS-u, u usporedbi s 5% u FBiH.

Na fizičko i/ili seksualno nasilje od strane bivšeg partnera u razdoblju od 12 mjeseci prije provedbe istraživanja češće ukazuju žene koje žive u FBiH (3%) nego one koje žive u RS-u (1%). Seksualno nasilje od strane partnera ili bivšeg partnera također je učestalije u FBiH nego u RS-u, kako od petnaeste godine života (4%, naspram 3%) tako i u proteklih 12 mjeseci (2% naspram 0%).

Tablica 7.1. Učestalost nasilja u dobi od 15 godina nadalje – podjela po entitetima

	FBiH %	RS %
Seksualno uznemiravanje	26	31
Fizičko nasilje od strane nepartnera	7	7
Seksualno nasilje od strane nepartnera	1	2
Uhođenje	5	5
Psihičko nasilje od strane sadašnjeg partnera	29	31
Fizičko nasilje od strane sadašnjeg partnera	5	8
Seksualno nasilje od strane sadašnjeg partnera	2	1
Psihičko nasilje od strane bivšeg partnera	31	27
Fizičko nasilje od strane bivšeg partnera	11	11
Seksualno nasilje od strane bivšeg partnera	4	3
Koliko često Vam je u vrijeme dok ste bili mlađi od 15 godina bilo koja odrasla osoba učinila nešto od sljedećeg (% nekada)		
Nasilje u djetinjstvu	5	11

OSNOVA: Sve žene u dobi od 18 do 74 godine (FBiH: 1163; RS: 1019) sa sadašnjim partnerom (FBiH: 825; RS: 729) ili bivšim partnerom (FBiH: 658; RS: 604)

IZVOR: Istraživanje OEES-a o nasilju nad ženama (2018)

Postotci u crvenoj boji ukazuju da se rezultati značajno razlikuju između dva entiteta

Žene koje žive u **urbanim područjima** češće nego žene iz **ruralnih područja** kažu da su doživjele nekoliko oblika nasilja:

- Fizičko nasilje od strane bivšeg partnera u posljednjih 12 mjeseci (3%, u odnosu na 1% žena koje žive u ruralnim područjima)
- Fizičko nasilje od strane nepartnera od petnaeste godine života (9%, naspram 6% žena u ruralnim područjima)
- Uhođenje od petnaeste godine života (6%, naspram 3%)
- Seksualno uznemiravanje od petnaeste godine života (34%, naspram 23%) i u posljednjih 12 mjeseci prije provedbe istraživanja (13% naspram 8%). Isti se obrazac ponavlja i za najozbiljnije oblike seksualnih napada
- Zabilježeni su i fizički (11%, naspram 5%) i psihički (5%, naspram 3%) oblici nasilja u djetinjstvu.

Ovaj je obrazac obrnut kod rezultata o učestalosti seksualnog nasilja od strane sadašnjeg partnera, kako nekad u životu (i to u 3% iz ruralnih, u odnosu na 1% žena iz urbanih područja) tako i tijekom proteklih 12 mjeseci (2%, u odnosu na 0%).



8. Glavni zaključci i preporuke

Na osnovi studije i kvalitativnog istraživanja mogu se izvući tri ključna zaključka o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini, i to:

1) Društvene se norme i stavovi mijenjaju, ali je broj prijave nasilja na niskoj razini

Žene u Bosni i Hercegovini smatraju nasilje nad ženama ozbiljnim problemom, a dvije trećine žena smatra da se radi o rasprostranjenoj pojavi (67%). Međutim, u usporedbi sa ženama u Europskoj uniji, znatno je manje žena koje su izjavile da su doživjele nasilje, pa je 35% žena doživjelo psihičko (EU 43%), 10% fizičko (EU 20%) i 4% seksualno nasilje od strane partnera (EU 7%). Percepcije koje žene imaju o rodnim ulogama i odnosima u BiH višeslojne su. Dok se neka mišljenja mijenjaju, ima i onih koja ostaju dosljedna tradiciji. Četvrtina žena vjeruje da je nasilje u obitelji privatna stvar, a tri od pet suglasne su s tvrdnjom da dobra žena treba slušati svoga muža. Međutim, žene u BiH rijetko su sklone kriviti žrtvu za nasilje te samo jedna od osam žena (13%) smatra da je čin nasilja često izazvala sama žrtva (u usporedbi s 15% u EU-u), a jedna od deset žena (10%) smatra da su tvrdnje žena o zlostavljanju i silovanju preuveličavane (19% u EU-u).

Zahvaljujući kvalitativnom istraživanju, detaljniji uvid ukazuje na to da su, iako se norme možda polako mijenjaju, neki oblici nasilja još uvijek široko prihvaćeni te se smatraju normalnom pojavom. Na primjer, većina žena (84%) smatra da se njihove prijateljice ne bi složile s tvrdnjom da je obveza žene upustiti se u seksualni odnos s mužem, čak i kada to ne želi, ali je kvalitativno istraživanje pokazalo da žene smatraju kako postoji osjećaj da društvo očekuje od žene da ima seksualne odnose s mužem jer je to njezina bračna dužnost.

Šamaranje je jedan od najrasprostranjenijih oblika fizičkog nasilja koje su doživjele žene u BiH, ali se ta pojava također smatra normalnom. Kao kontrast tomu, iz istraživanja je proistekao nalaz da je najrasprostranjenija psihička posljedica nasilja nad ženama strah, o čemu se izjasnilo 55% žena koje su preživjele nasilje aktualnog partnera, te 70% žena koje su preživjele nasilje bivšeg partnera. Unatoč tome, 84% žena ne prijavljuje nasilje policiji. Na pitanje o razlozima neprijavlivanja, 27% žena koje su preživjele nasilje od strane bivšeg partnera i 20% žena koje su preživjele nasilje od strane sadašnjeg partnera navele su strah kao razlog, ali više ih je izjavilo da je nasilni incident bio beznačajan (38%) te da smatraju kako se radi o stvari unutar obitelji (33%). Ove brojke upućuju na zaključak da se nasilje nad ženama još uvijek ne shvaća kao ozbiljan problem te da se barem neki oblici nasilja toleriraju ili smatraju intimnim problemom. Nadalje, žene su navele da nemaju povjerenja u institucije, što se posebice odnosi na policiju i centre za socijalnu skrb, za koje smatraju da bi okrivile njih ili stale na stranu počinitelja nasilja.

Što se tiče specifičnih oblika nasilja kojima je potrebno posvetiti osobitu pozornost, stručnjaci i stručnjakinje smatraju da treba **staviti naglasak na nasilje u obitelji te seksualno nasilje od strane intimnog partnera** jer se taj oblik nasilja često ne prepoznaje kao takav, zbog čega često ostaje zanemaren. Jedna je osoba istakla da ne postoje specijalizirane usluge namijenjene žrtvama seksualnog nasilja te namjenski krizni centri i centri za savjetovanje za žene žrtve silovanja, čije je uvođenje propisano kao obveza Istanbulsom konvencijom. Osim toga, stručnjaci i stručnjakinje ističu da ženama iz manjinskih zajednica (uključujući Romkinje), ženama s invaliditetom te ženama koje žive u ruralnim sredinama treba pružiti veći obujam potpore, jer one često ne raspolažu informacijama o dostupnim uslugama te su u najvećoj mjeri marginalizirane u društvu. Ovo je sukladno rezultatima istraživanja.

U svojim Zaključnim zapažanjima iz 2013. godine, CEDAW odbor uputio je preporuku Bosni i Hercegovini da ohrabri žene da prijavljuju nasilje u obitelji kroz destigmatizaciju žrtve i podizanje svijesti o tome da ovakvo nasilje predstavlja kazneno djelo. Preporučeno je i da se osigura da se slučajevi ovakvog nasilja istraže, a njihovi počinitelji kazne. U cilju mijenjanja rodni normi koje doprinose nasilju nad ženama i diskriminaciji žena, Odbor je preporučio provedbu sveobuhvatne strategije radi prevazilaženja patrijarhalnih i rodno utemeljenih stereotipa o ulozi i odgovornostima žena i muškaraca u obitelji i društvu. Prema preporukama Odbora, vlasti bi trebale iz udžbenika ukloniti sve rodne stereotipe. Iz nalaza istraživanja proisteklo je još nekoliko konkretnih preporuka.

2) Nema pravilne provedbe zakona

Stručnjaci i stručnjakinje koje smo intervjuirale za potrebe ovoga izvješća te žene koje su sudjelovale u kvalitativnom istraživanju izjavile su da, iako zakonski okvir uglavnom postoji (mada nije u cijelosti standardiziran jer postoje razlike među entitetskim zakonima: u RS-u se nasilje u obitelji tretira kao prekršaj i kao kazneno djelo, ovisno o težini kaznenog djela u konkretnom slučaju; dok se u FBiH ono smatra kaznenim djelom), zakoni se trenutačno ne provode adekvatno, osobito pri sankcioniranju počinitelja. Stručnjaci kažu da se nasilje u obitelji, u praksi u oba entiteta,⁶⁵ češće tretira kao prekršaj, a ne kao zločin, što ukazuje na percepciju policijskih službenika, tužitelja i sudova da nasilje nije ozbiljan problem. Ovome se treba suprotstaviti stalnim usavršavanjem stručnjaka. Stručnjakinje i stručnjaci istakli su da je tretman počinitelja područje u kojem je nužno strože provoditi važeće zakone. Trenutačno se, kako su istakli, ne posvećuje osobita pozornost kažnjavanju i rehabilitaciji počinitelja nasilja nad ženama. Smatraju da se **počiniteljima moraju izricati strože sankcije**, što bi rezultiralo podizanjem svijesti građana o nasilju nad ženama i poslalo jasnu poruku društvu da se takvo ponašanje neće tolerirati. Jedna osoba je objasnila da sudci u BiH sustavno izriču počiniteljima nasilja u obitelji i nasilja nad ženama najniže kazne predviđene zakonom, jer znaju da su muškarci odgovorni za izdržavanje obitelji. Uz strože zakonske sankcije, nekoliko stručnjaka i stručnjakinja preporučilo je da se počinitelji podvrgnu i obveznom psihosocijalnom tretmanu te da im se omogući pristup skupinama za potporu.

Stručnjaci i stručnjakinje smatraju da jedan od razloga za neučinkovitu provedbu zakona leži u nepostojanju **povezanosti i suradnje između različitih dionika**, npr. između organizacija građanskog društva, centara za socijalnu skrb, policije i sudova. Objasnili su da u ovoj oblasti djeluje veliki broj različitih dionika, ali da između njih ne postoji dostatna suradnja, što se negativno odražava na učinkovitost u borbi protiv nasilja nad ženama. Jedan element povezanosti, koji ovdje nedostaje, jeste koordinirana metodologija prikupljanja administrativnih podataka i izvješćivanja o rodno uvjetovanom nasilju, što je sukladno međunarodnim standardima te uporaba konsolidiranog načina prikupljanja podataka na cjelokupnom teritoriju Bosne i Hercegovine i između svih relevantnih dionika. Još jedno pitanje na koje su stručnjakinje i stručnjaci ukazali ogleda se u tome da iako u RS-u postoji zakonski okvir za pružanje potpore žrtvama nasilja nad ženama (Zakon o socijalnoj zaštiti i Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći), nadležne institucije taj zakonski okvir ne primjenjuju na odgovarajući način (tj. centri za socijalnu skrb i centri za besplatnu pravnu pomoć).

Na kraju, stručnjaci i stručnjakinje ukazali su i na **problem financiranja** te pojasnili da su raspoloživa proračunska sredstva trenutačno nedovoljna za pružanje odgovarajuće potpore ženama, npr. financiranjem rada sigurnih kuća, koje često ne raspolažu dovoljnim sredstvima, te otvaranjem sigurnih kuća i skloništa u sredinama gdje je takav oblik potpore potreban. U FBiH sigurne kuće još uvijek čekaju na financiranje i/ili dodatnu potporu kroz zakono-

65 Stručnjaci tvrde da u FBiH optužbe nisu podnesene sukladno zakonu o nasilju u obitelji, već da se ti slučajevi smatraju prekršajima, kao što je npr. remećenje javnoga reda i mira.

давне промјене. Жене које су судјеловале у квалитативном истраживању изјасниле су се да је, онда када су им добиле приступ, помоћ женских невладиних организација корисна и učinkovita. Међутим, само 32% жена (у упоредаби са 50% у ЕУ-у) у недавној прошлости видјела је или чула за кампању за борбу против насиља над женама.

У циљу рješаванја ових питања, CEDAW одбор препоручио је да се успоставе učinkoviti институционални механизми ради координације, праћења и процјене učinkovitosti стратегија, као и ради provedbe важећих закона. Осим тога, БиХ треба прикупљати одвојене податке, провести обvezну обуку судача/судкиња, одвјетника/одвјетница и припадника/припадница полиције на тему насиља у обitelji и родних стереотипа те пружити адекватну помоћ, заштиту и rehabilitацију женама жртвима свих облика насиља, између осталог, и jačanjem kapaciteta postojećih skloništa те jačanjem suradnje са NVO сектором и financiranjem његова рада.

3) Већина је жена изравно погођена sukobом

Двије трећине жена у БиХ могу се дефинирати као изравно погођене sukobом. Предмети насиља почињеног од стране непартнера које су жене преживјеле током рата, посебиче предмети сексуалног насиља почињеног за вријеме ратног sukoba, још увијек нису процесуирани, а није успостављен ни učinkovit модел репарације. Надаље, већа је вјеројатноћа да ће жене изравно погођене sukobом претрпјети повреде нанесене од стране интимног партнера (37% у упоредаби са 7% жена које нису погођене sukobом). Трdesет и два посто жена које су изравно погођене sukobом указују на то да је рат психички utjecao на њиховог партнера. Sukob је имао utjecaj и на прилике жена за запошљавање и ostvarenje економске неовисности, која би им омогућила да напусте насилног партнера. Један од стручњака сматра да постоји велики ризик да ће жене које су претрпјеле сексуално насиље током sukoba поновно доживјети сексуално насиље.

Preporuka је CEDAW одбора да се donesu измјене и dopune свих relevantних казnenih прописа, како би се у uporabu увела дефиниција сексуалног насиља за вријеме sukoba, суkladно међународним standardима, укључујући ту и конкретну дефиницију silovanja као облика ратног злочина и злочина против човјечности.

Preporuke

Na osnovi nalaza iz istraživanja, preciziranih u gornjem tekstu, dane su konkretne preporuke radi rješavanja problema nasilja nad ženama.

Obrazovanje, razmjena informacija i podizanje svijesti

1. Institucionalni mehanizmi za osiguranje rodne ravnopravnosti, relevantna ministarstva i institucije vlada FBiH, RS i Brčko distrikta BiH, nevladine organizacije i mediji trebaju provoditi redovite kampanje informiranja i podizanja svijesti, kako bi se suprotstavili shvaćanju tradicionalnih rodni uloga i stereotipa, podigli svijest o individualnim i društvenim posljedicama i štetnosti nasilja nad ženama i djevojčicama, promovirali dostupne službe za potporu žrtvama i kako bi povećali osjetljivost društva za sprječavanje nasilja, uključujući i razvijanje nulte tolerancije prema nasilju, kao i uključivanje muškaraca i dječaka da govore protiv nasilja nad ženama i djevojčicama.
2. Kampanje za podizanje svijesti trebaju biti osmišljene i provedene tako da budu usmjerene na žene svih dobi i socio-ekonomskog podrijetla i trebaju se koristiti poznate medijske platforme i moderne tehnologije kad god je to moguće. Programi informiranja trebaju biti usmjereni i na žene u nepovoljnom položaju, uključujući žene s invaliditetom, žene iz manjinskih skupina i one koje žive u seoskim područjima itd.
3. Aktivnosti podizanja svijesti trebale bi uključivati programe informiranja o psihičkom nasilju i njegovim posljedicama i dati konkretne primjere što je zapravo psihičko nasilje te kako je ono povezano s drugim oblicima nasilja.
4. Nadležna entitetska i kantonalna ministarstva obrazovanja trebala bi osigurati da programi prevencije rodni stereotipa koji se odnose na stavove, vjerovanja i ponašanja budu uključeni u osnovne i srednje škole i da školsko osoblje bude dobro obučeno da identificira i riješi ovo pitanje. Peer-to-peer obrazovni programi također bi trebali biti dio redovitih aktivnosti za sprječavanje nasilja nad ženama i djevojčicama u školama.
5. Institucije na svim razinama trebaju poduzeti odgovarajuće mjere za koordinaciju javnih informacija.

Višesektorski pristup, obuka i pružanje usluga potpore

6. Vlade FBiH, RS i Brčko distrikta BiH te kantonalne vlade trebale bi izdvojiti odgovarajuća sredstva za usluge potpore preživjelima nasilja, osigurati odgovarajuće financiranje postojećih sigurnih kuća i osigurati da one ispunjavaju standarde sukladno preporukama iz Istanbulske konvencije.
7. Nadležna ministarstva BiH, FBiH, RS i Brčko distrikta BiH, zajedno s institucionalnim mehanizmima za rodna pitanja, trebaju stvoriti sustav za prijavljivanje seksualnog uznemiravanja u svim sferama života i osiguravanje koordiniranog odgovora na uznemiravanje. Također trebaju osigurati primjenu Preporuke CM/Rec (2019)1 o sprječavanju i borbi protiv seksizma, koju je Odbor ministara Vijeća Europe usvojio 27. ožujka 2019. godine.
8. Nadležna ministarstva i institucije BiH, FBiH, RS i Brčko distrikta BiH, koje su uključene u sustav zaštite žrtava, u suradnji sa statističkim institucijama, trebale bi osigurati da se razvije zajednička metodologija za prikupljanje podataka i izvješćivanje o rodno uvjetovanom nasilju te usklađivanje postupaka prikupljanja podataka o nasilju nad ženama na razini BiH, kako bi se osiguralo pouzdano, učinkovito i usklađeno izvješćivanje.
9. Nadležna entitetska/distriktna/kantonalna ministarstva i kantonalne vlade, u suradnji s institucionalnim mehanizmima koji podržavaju jednakost spolova i organizacijama civilnog društva, trebaju unaprijediti sustav upućivanja za preživjele nasilja i poboljšati protokole za postupanje na lokalnoj razini. Također je nužno da žene

iz ugroženih skupina, uključujući žene s invaliditetom i etničke manjine (osobito romska populacija), imaju pristup tim uslugama.

10. Nadležna ministarstva i institucije BiH, FBiH, RS i Brčko distrikta BiH, u suradnji s institucionalnim mehanizmima za rodna pitanja i organizacijama civilnog društva, trebaju osigurati specijalizirane usluge za žrtve seksualnog nasilja.
11. Nadležna ministarstva i institucije BiH, FBiH, RS i Brčko distrikta BiH trebale bi osigurati da se počinitelji dosljedno kažnjavaju i podvrgavaju liječenju. Treba ojačati kapacitete odgovornih dionika za provedbu i praćenje provedbe obveznog i dobrovoljnog psihosocijalnog tretmana za počinitelje nasilja. Treba usvojiti jasne propise o financiranju psihosocijalnog tretmana počinitelja u FBiH, RS-u i Brčko distriktu BiH.
12. Stručnim radnicima i radnicama u nadležnim službama pružiti usmjereniju potporu i detaljno ih upoznati s pružanjem usluga i zaštitom žrtava. Svi bi pružatelji usluga trebali imati kontinuiranu obuku o pristupima usmjerenim ka žrtvama. Treba postojati jasno razumijevanje puteva upućivanja žrtava, nužnih za pružanje potpore ženama iz marginaliziranih skupina.

Pravda i zaštita žena žrtava nasilja vezanog uz sukobe

13. Trebaju se otkloniti zakonodavne zapreke kako bi se osiguralo da se sa žrtvama nasilja za vrijeme sukoba postupa na isti način, bez obzira na mjesto njihovog prebivališta.
14. Nevladine organizacije i institucionalni pružatelji potpore svjedocima trebaju nastaviti jačati svoju suradnju i razvijati pouzdane mehanizme upućivanja za žrtve seksualnog nasilja vezanog za sukob. Tužiteljstva u BiH trebala bi razviti politiku za istragu i procesuiranje seksualnog nasilja povezanog sa sukobom i osigurati da postoje posebni kapaciteti za ovaj zadatak. Sažetak ove politike treba biti javno dostupan, osobito preživjelima seksualnog nasilja vezanog za sukob.
15. Relevantni mehanizmi koji se bave tranzicijskom pravdom trebaju uključiti i prepoznati iskustva žena vezanog za sukob i trebaju osigurati da postoji svijest o tome kako tretirati posljedice sukoba i njegove veze s nasiljem nad ženama i djevojčicama.



Dodatci

Dodatak 1. Anketiranje i kvalitativni rad na terenu

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS) angažirala je tvrtku Ipsos da poduzme kvalitativno i kvantitativno istraživanje o nasilju nad ženama. Istraživanje je provedeno u sedam država učesnica OESS-a. Istraživanje je također provedeno na Kosovu. Ovo je prva komparativna studija ove vrste, koja treba poslužiti državnim i međunarodnim dionicima koji rade na kreiranju politika i provedbi programa u regiji kako bi u budućnosti kreirali bolje politike. Ovo izvješće predstavlja rezultate za Bosnu i Hercegovinu (BiH).

Ovo istraživanje sadržava sljedeće elemente:

- Upotrijebljen je višestupanjski stratificirani uzorak slučajne vjerojatnoće. Okvir uzorka tj. lista popisnih oblasti prema popisu stanovništva (Census Enumeration Areas – CEA), kao i broj stanovnika registriranih u Popisu iz 2013. godine, dobiven je od Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine. Popisne su oblasti često prilično male i ne dozvoljavaju da se odabere dovoljno adresa kako bi se postigao ciljani broj intervjua po jedinici primarnog uzorkovanja (Primary Sampling Unit – PSU). Prema tome, trebalo je stvoriti druge jedinice spajanjem, tamo gdje je to potrebno, dvije ili više susjednih popisnih oblasti u jednu novu jedinicu. Ove, novostvorene teritorijalne jedinice, s minimalnom veličinom od 40 kućanstava, upotrijebljene su kao jedinice primarnog uzorkovanja.
- Okvir uzorka pokriva sve teritorije u Bosni i Hercegovini, ali zbog praktičnosti terenskog rada isključena su sva naselja s manje od 40 kućanstava, jer se ona smatraju udaljenim i skrovitim. U ovim naseljima živi tri posto stanovništva. Time je studija imala ukupnu pokrivenost od 97%.
- Kombinacija regija i stupnja urbanosti područja upotrijebljena je kao varijabla stratifikacije za ovo istraživanje. Na samome početku, donesena je odluka o veličini uzorka u entitetima u Bosni i Hercegovini. Naime, uzorkom se planiralo provesti 1.000 intervjua u Federaciji Bosne i Hercegovine, 1.000 intervjua u Republici Srpskoj i 70 intervjua u Distriktu Brčko. Zatim su unutar svakog entiteta PSU jedinice raspoređene po razinama, na osnovi proporcija u populaciji istraživanja na tim razinama. Broj žena u dobi od 20 do 74 godine upotrijebljen je kao aproksimacija populacije istraživanja u Bosni i Hercegovini.
- Nekih 214 PSU jedinica odabrano je za glavnu fazu u Bosni i Hercegovini, raspoređeno prema tablicama PSU jedinica u nastavku teksta.
- U okviru svake razine, jedinice PSU odabrane su nasumice, s vjerojatnošću proporcionalnoj veličini. Ukupna populacija u PSU upotrijebljena je kao pokazatelj veličine pri ovom izboru.

Federacija Bosne i Hercegovine

Regija	Naseljeno područje		
	Urbano	Ruralno	Ukupno
Unsko-sanski kanton	4	8	12
Tuzlanski kanton	7	13	20
Zeničko-dobojski kanton	6	10	16
Kanton Središnja Bosna	4	7	11
Hercegovačko-neretvanska županija	4	5	9
Županija Zapadnohercegovačka	1	3	4
Kanton Sarajevo	17	3	20
Županija 10	1	3	4
Županija Posavska	1	1	2
Bosansko-podrinjski kanton Goražde	1	1	2
Ukupno	46	54	100

Republika Srpska

Regija	Naseljeno područje		
	Urbano	Ruralno	Ukupno
Sjeverna Republika Srpska	27	36	63
Istočna Republika Srpska	16	21	37
Ukupno	43	57	100

Brčko distrikt BiH

Regija	Naseljeno područje		
	Urbano	Ruralno	Ukupno
Brčko distrikt BiH	8	6	14
Ukupno	8	6	14

- Određeni broj adresa odabran je u okviru svake uzorkovane PSU, s ciljem postizanja deset intervjua u svakoj PSU u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj te u prosjeku pet intervjua po PSU u Distriktu Brčko. Adrese su odabrane u isto vrijeme kada i intervjuiranje, metodom slučajnog hoda. Kada je identificirano više od jednog kućanstva na odabranoj adresi, jedno je kućanstvo slučajno odabrano putem elektroničkog kontaktnog lista. U svakom kućanstvu iz uzorka, jedna je žena izabrana za intervju. Ispitanica je izabrana nasumice, s liste svih žena koje ispunjavaju uvjete u odabranom kućanstvu. Naime, sve žene u dobi od 18 do 74 godine u jednom kućanstvu popisane su prema dobi, od najstarije k najmlađoj, u elektroničkom kontaktnom listu. Zatim je kontaktni list slučajno odabrao jednu od njih, generatorom slučajnih brojeva.
- Intervjuiranje su provodile licem u lice ispitačice na terenu koje su prošle posebnu obuku (više informacija o obuci i protokolima vidjeti u Dodatku 2).
- Postignuta stopa odgovora bila je 45%, a prosječna je stvarna valjanost odgovora 83%.

- Za Bosnu i Hercegovinu izračunate su tri odvojene težine – jedna koja bi omogućila analizu na razini cijele zemlje (težina na razini države) te druge dvije kako bi se omogućilo izvješćivanje za Federaciju Bosne i Hercegovine i Republiku Srpsku odvojeno (težine na razini entiteta).
- Sve tri težine izračunate su u dvije faze: a) faza uzoračke težine b) težina nakon stratifikacije. Uzoračke težine odražavaju vjerojatnoću odabira u svakoj fazi uzorkovanja: odabir PSU, odabir adresa, zatim kućanstava unutar adresa (ako je to potrebno) te odabir ispitanica. Težine nakon stratifikacije izračunate su da kompenziraju odsustvo odgovora. Regija, urbanost naseljenog mjesta i dobne kategorije upotrijebljene su za poststratifikaciju u BiH. Za kreiranje težine na razini države upotrijebljen je dobni profil žena u dobi od 18 do 74 godina u cijeloj Bosni i Hercegovini, dok su dobne raspodjele unutar Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske upotrijebljene za težine na razini entiteta.
- Devet rasprava u fokus-skupinama (FDG), uključujući skupine sa ženama iz manjinskih etničkih skupina i žene s iskustvom sukoba, održalo se u razdoblju od srpnja do kolovoza 2018. godine. Sastav fokus-skupina bio je sljedeći:

Tablica A1.1. Sastav fokus-skupina

FGD	Lokacija	Entitet	Broj ispitanica	Dobna skupina	Broj ispitanica pogođenih sukobom	Broj ispitanica s djecom	Broj zaposlenih ispitanica
1	Urbano	FBiH	7	56+	7	5	1
2	Ruralno	FBiH	7	18–37	3	2	3
3	Miješano	RS	7	38+	7	6	1
4	Urbano	RS	8	38–55	8	4	7
5	Miješano	RS	8	56+	8	8	1
6	Ruralno	RS	8	18–37	5	2	3
7	Urbano	FBiH	8	18–37	6	6	0
8	Ruralno	FBiH	7	38+	7	7	2
9	Urbano	FBiH	7	56+	7	5	1

- Šest detaljnih intervjua sa ženama koje su preživjele nasilje, uključujući žene s invaliditetom, održano je uz pilot-studiju u ožujku 2018., te preostalih pet intervjua zakazano je za rujnu 2018. godine.

Tablica A1.2. Profil detaljnih intervjua

Detaljni intervjui	Dobna skupina	Radni status	Ima djecu	Zdravstveni problem/invalidnost
1	35–55	Nezaposlena	Da	Da
2	35–55	Nezaposlena	Da	Ne
3	55+	U mirovini	Da	Ne
4	35–55	Zaposlena	Da	Ne
5	35–55	Nezaposlena	Da	Ne
6	55+	Nezaposlena	Da	Ne

- • Pet glavnih ekspertnih intervjua, osmišljenih kako bi se pružio pregled pitanja koja se odnose na nasilje nad ženama, te slučajeve nasilja vezanih za sukobe, obavljeno je u srpnju 2017. godine, te daljnji krug od deset glavnih ekspertnih intervjua održan je u razdoblju od srpnja do rujna 2018. godine, kako bi se sagledale promjene u odnosu na prvi krug, te dale preporuke OESS-u.

Istraživanje je osmišljeno tako da bude reprezentativno za žene između 18 i 74 godine na razini BiH. U Tablici A1.3. u nastavku prikazana je analiza po demografskim podacima:

Tablica A1.3. Profil ponderiranog i neponderiranog uzorka

Dob	ponderirano	neponderirano	neponderirano <i>n</i>
18–29	21	18	413
30–39	18	19	436
40–49	19	17	385
50–59	20	19	436
60+	21	28	651
Radni status			
Na plaćenom poslu	24	25	583
Samozaposlena	2	2	54
Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	1	1	26
Nezaposlena	30	28	660
Učenica, studentica, ide na obuku	7	5	123
Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	0	0.4	10
Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	17	16	380
U mirovini	15	18	425
Na obveznom služenju vojnog roka ili u drugoj javnoj službi	0	0	0
Obrazovanje			
Nema formalnog obrazovanja	2	2	50
Osnovno obrazovanje	8	9	201
Srednje obrazovanje	76	75	1695
Tercijarno obrazovanje	14	14	312
Lokacija			
Urbano	45	50	1149
Ruralno	55	50	1172
Direktno pogođene sukobom			
Da	64	65	1498
Ne	36	35	823

Tolerancije kod uzorkovanja

Budući da se konačni podatci temelje na uzorku, a ne na cijeloj populaciji, a rezultati u postotcima (tj. procjene) podliježu toleranciji kod uzorkovanja, nisu sve razlike između rezultata statistički značajne na razini pouzdanosti od 95%. Prilikom izračunavanja intervala pouzdanosti, mora se uzeti u obzir učinkovita veličina uzorka.

Učinkovita veličina uzorka (ili učinak dizajna, što je srodan koncept) povezana je s pojedinačnim procjenama i tako će se razlikovati po procjenama. Za izračunavanje učinaka dizajna za ukupnu veličinu uzorka upotrijebljena je formula utemeljena na sljedećem omjeru:

Učinak dizajna = (neponderirana veličina uzorka) * (zbir kvadrata težina) / (kvadrat zbira težina).

Ovaj pristup procjene učinka dizajna odnosi se na nerazmjerno uzorkovanje (u slučaju istraživanja OEES-a, žene u svakom kućanstvu odabrane su s nejednakom vjerojatnošću, ovisno o broju žena koje su mogle biti ispitane u kućanstvu), kao i nejednakog omjera neodgovora u svim segmentima stanovništva, koji su korigirani težinama nakon stratifikacije (kao što je gore opisano).

Tablica u nastavku sumira učinak dizajna za ukupnu veličinu uzorka i veličinu uzorka pogođenog sukobom i daje intervale pouzdanosti na temelju učinkovite veličine uzorka za procjenu istraživanja od 50%.

Tablica A1.4. Veličine učinkovitog uzorka i intervali pouzdanosti

	N	Učinak dizajna	Veličine učinkovitog uzorka	Interval pouzdanosti od 95% za procjenu istraživanja od 50% na temelju ponderiranog uzorka	
				Niže	Više
Sve žene od 18 do 74 godine	2.321	1.367	1.698	47.6%	52.4%
Izravno pogođene sukobom	1.498	1.366	1.097	47.0%	53.0%

Dodatak 2. Etička i sigurnosna pitanja

S obzirom na osjetljivost istraživanja, poduzeti su brojni koraci kako bi se zaštitile i ispitanice i ispitivačice od moguće opasnosti i kako bi se osigurali izvori potpore u slučaju nevolje:

- Sve ispitivačice bile su žene koje su imale iskustva u provedbi anketa o osjetljivim pitanjima te izvorne govornice jezika koji se koristio pri intervjuima. Sve ispitivačice morale su pohađati dvodnevnu obuku.
- Radi zaštite i ispitanica i ispitivačica, ispitivačicama je naloženo da ne otkrivaju unaprijed da se radi o istraživanju o nasilju i da anketu provode u privatnosti.
- Na kraju intervjua, svim ispitanicama je ponuđena informacija o organizacijama za potporu koje mogu kontaktirati ako žele razgovarati o bilo kakvim problemima koji bi mogli nastati na osnovi njihovog sudjelovanja u istraživanju.
- Koordinatorica projekta bila je dostupna ispitivačicama i moderatoricama za savjet u bilo koje doba tijekom terenskog rada i pojedinačni sastanci sa savjetnicama mogli su se organizirati po potrebi.
- Pridržavanje etičkih načela temelj je istraživačke metodologije koja se koristi u istraživanju pod vodstvom OESS-a, a uzeti su u obzir i postupci *Svjetske zdravstvene organizacije*⁶⁶ i *Smjernice Ujedinjenih naroda za izradu statistike o nasilju nad ženama*.⁶⁷

Dodatak 3. Pokazatelji ciljeva održivog razvoja

Pokazatelj SDG 5.2.2.: Udio žena i djevojčica u dobi od 18 do 74 godine koje su nekada imale partnera i koje su bile izložene fizičkom, seksualnom ili psihičkom nasilju od strane sadašnjeg ili bivšeg intimnog partnera u 12 mjeseci prije istraživanja, prema dobi, području i obrazovanju.

	BiH	FBiH	RS
Sve žene dobi 18–74 godina (BiH: 2321 / FBiH: 1163 / RS: 1019)	0.4%	0.5%	0.2%
Dob 18–29 godina (413/212/178)	0.2%	0%	1%
Dob 30–39 godina (436/192/215)	1%	1%	0%
Dob 40–49 godina (385/196/164)	1%	1%	0%
Dob 50–59 godina (436/231/181)	0.1%	0%	0%
Dob 60+ godina (646/329/279)	0.4%	1%	0%
Stanovnice urbanih područja (1149/589/467)	0.4%	0.4%	0.2%
Stanovnice ruralnih područja (1172/574/375)	0.4%	1%	0.2%
Bez obrazovanja/osnovno obrazovanje (251/158/89)	0%	0%	0%
Srednje obrazovanje (1695/813/760)	1%	1%	*
Tercijarno obrazovanje (312/130/169)	0%	0%	0%

66 Etičke i sigurnosne preporuke za istraživanje nasilja u obitelji nad ženama. Building on lessons from the WHO publication Putting women first: ethical and safety recommendations for research on domestic violence against women (Kako iskoristiti i dopuniti pouke iz publikacije SZO Stavite žene na prvo mjesto: etičke i sigurnosne preporuke za istraživanje nasilja u obitelji nad ženama) (Ženeva: Svjetska zdravstvena organizacija, 2016.), pristup: 20. svibnja 2019., <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/251759/9789241510189-eng.pdf?jsessionid=8E35B9DA678667DD989016A395720263?sequence=1>

67 Guidelines for Producing Statistics on Violence against Women: Statistical Surveys (Smjernice za kreiranje statistika o nasilju nad ženama – Statistička istraživanja) (New York: Ujedinjeni narodi, 2014.), pristup: 20. svibnja 2019., https://unstats.un.org/unsd/gender/docs/guidelines_statistics_vaw.pdf

SDG Pokazatelj 5.2.1.: Udio žena i djevojaka dobi 18–74 godina koje su nekada imale partnera, a koje su bile izložene fizičkom, seksualnom ili psihičkom nasilja od strane sadašnjeg ili bivšeg intimnog partnera u posljednjih 12 mjeseci, prema dobi, području i obrazovanju.

	BiH	FBiH	RS
Sve žene dobi 18–74 koje su nekada imale partnera (BiH: 2159 / FBiH: 1094 / RS: 967)	10%	11%	9%
Dob 18–29 godina (341/171/149)	10%	12%	6%
Dob 30–39 godina (426/188/211)	11%	12%	10%
Dob 40–49 godina (374/190/161)	14%	16%	10%
Dob 50–59 godina (424/225/176)	9%	8%	12%
Dob 60+ godina (620/317/268)	9%	9%	9%
Stanovnice urbanih područja (1079/551/443)	10%	11%	10%
Stanovnice ruralnih područja (1111/543/524)	10%	12%	9%
Bez obrazovanja/osnovno obrazovanje (240/150/86)	10%	12%	5%
Srednje obrazovanje (1603/770/721)	11%	12%	11%
Tercijarno obrazovanje (294/122/159)	6%	8%	4%

Žene su pitane doživljavaju li od sadašnjeg partnera različite oblike psihičkog nasilja ponekad, često ili cijelo vrijeme.

U slučajevima nasilja od strane bivših partnera, žene su pitane jesu li ikada iskusile različite oblike psihičkog nasilja. Prijetnje fizičkim ili seksualnim nasiljem, kao dio psihičkog nasilja, jedini su oblici psihičkog nasilja koji su se bilježili tijekom posljednjih 12 mjeseci.

Zbog toga se morala upotrijebiti proxy varijabla za izračunavanje pokazatelja SDG 5.2.1., kako slijedi:

- žene koje su doživjele prijetnje fizičkim ili seksualnim nasiljem u posljednjih 12 mjeseci od svog sadašnjeg ili bivšeg partnera
- žene koje doživljavaju bilo koji drugi oblik psihičkog nasilja **često** ili **cijelo vrijeme** od svog sadašnjeg partnera
- žene koje su doživjele bilo kakav oblik fizičkog ili seksualnog nasilja u posljednjih 12 mjeseci od svog sadašnjeg ili bivšeg partnera.

Dodatak 4. Detaljnije tablice

Osobine ispitanica – Bosna i Hercegovina (ponderirano)

		Sve žene		Žene koje su nekada imale partnera	
		%	Broj	%	Broj
Naseljeno područje	Urbano	45	1039	44	959
	Ruralno	55	1282	56	1200
Dobna kategorija	18–19	3	71	1	29
	20–24	9	199	7	155
	25–29	9	216	9	204
	30–34	9	216	10	211
	35–39	9	213	10	207
	40–49	19	433	19	419
	50–59	20	474	21	457
	60–69	15	348	16	334
	70–74	6	137	6	129
	75–79	0	10	1	10
	Ne želi odgovoriti	0	4	0	4
	Obrazovanje	Bez obrazovanja	2	41	2
Osnovna škola		9	198	9	191
Srednja škola		76	1689	76	1581
Tercijarno obrazovanje		14	306	14	284
Imate li djecu?	Da, vlastitu djecu	73	1694	77	1672
	Da, brinem se o pastorčadi ili sam hraniteljka	0	7	0	4
	Da, oboje	1	12	1	12
	Ne	25	576	21	448
	Ne želi odgovoriti	1	32	1	22
Zaposlenje	Na plaćenom poslu	25	563	25	530
	Samozaposlena	2	45	2	44
	Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	1	31	1	26
	Nezaposlena	31	693	32	664
	Učenica, studentica, ide na obuku	7	159	5	103
	Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	0	9	0	8
	Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	18	401	19	400
	U mirovini	15	339	15	321

Istraživanje OEES-a o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini

Sadašnje zaposlenje/ zanimanje	Jednostavna zanimanja	25	162	26	153
	Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljačice proizvoda	3	19	3	19
	Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	5	32	5	31
	Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	6	35	5	30
	Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	26	164	25	150
	Administrativne službenice	13	83	14	82
	Tehničarke ili stručne suradnice	7	45	8	45
	Stručnjakinje i znanstvenice	12	77	12	73
	Zakonodavke, dužnosnice, direktorice	0	1	0	1
	Vojna zanimanja i zaposlenje u oružanim snagama	0	2	0	2
	Ne želi odgovoriti	3	20	2	14
Prihodi kućanstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	32	750	32	692
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	42	985	42	915
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	18	413	18	391
	Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	5	124	6	119
	Ne zna	0	8	0	4
	Ne želi odgovoriti	2	41	2	39
Bankovni račun	Da	44	1015	44	953
	Ne	51	1190	52	1111
	Ne zna	0	8	0	8
	Nije primjenjivo	1	12	1	11
	Ne želi odgovoriti	4	96	4	77
Izravno pogođene sukobom	Da	64	1492	67	1442
	Ne	36	829	33	718

Stavovi – Bosna i Hercegovina

		Dobra žena treba slušati svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasije nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasije u obitelji je privatna stvar i treba se tretirati u okviru obitelji		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika			
		Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se		
Ukupno	%	59	38	10	83	13	82	25	72	23	61		
	Broj	1373	871	240	1918	290	1907	568	1668	539	1418		
Dobna kategorija	15–29	%	50	46	7	86	7	88	16	80	24	62	
		Broj	242	221	34	417	35	425	79	391	114	302	
	30–39	%	55	41	8	84	13	82	23	73	23	64	
		Broj	235	175	35	362	57	353	99	312	99	275	
	40–49	%	60	38	10	83	11	83	22	74	22	62	
		Broj	261	163	44	360	48	361	96	318	95	270	
	50–59	%	60	38	11	81	15	79	29	69	21	61	
		Broj	286	180	53	385	70	375	139	326	100	291	
	60+	%	70	26	15	79	16	79	31	64	26	56	
		Broj	347	131	74	390	80	389	155	317	128	277	
	Naseljeno područje	Urbano	%	53	44	10	83	11	84	23	72	22	65
			Broj	546	457	108	860	116	873	240	752	226	672
Ruralno		%	65	32	10	83	14	81	26	72	24	58	
		Broj	826	414	132	1058	173	1034	329	916	313	745	
Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	78	22	18	72	34	60	51	49	38	52	
		Broj	32	9	7	30	14	25	21	20	15	21	
	Osnovna škola	%	80	16	18	72	21	68	35	59	25	51	
		Broj	158	32	35	143	41	135	70	116	50	101	
	Srednja škola	%	60	37	10	83	12	82	25	72	24	60	
		Broj	1013	630	169	1394	209	1393	420	1211	409	1006	
Tercijarno obrazovanje	%	52	45	8	89	8	88	16	81	20	70		
	Broj	159	137	25	272	25	268	49	248	60	214		
Koje su nekada imale partnera	Da	%	61	36	11	82	13	81	25	72	24	60	
		Broj	1315	777	228	1772	283	1758	530	1549	516	1293	
	Ne	%	64	33	11	81	14	80	27	69	24	59	
		Broj	1097	567	195	1389	244	1367	469	1188	415	1015	
Imaju li djece	Da	%	47	48	8	87	8	88	16	79	21	65	
		Broj	270	277	45	498	46	509	94	453	122	373	

Zaposlenje			Dobra žena treba slušati svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u obitelji je privatna stvar i treba se tretirati u okviru obitelji		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika	
			Slazem se	Ne slazem se	Slazem se	Ne slazem se	Slazem se	Ne slazem se	Slazem se	Ne slazem se	Slazem se	Ne slazem se
			%		%		%		%		%	
Na plaćenom poslu	%	50	47	9	86	8	89	19	78	27	62	
	Broj	280	266	52	483	43	500	107	436	150	351	
Samozaposlena	%	62	35	17	79	19	76	27	72	21	55	
	Broj	28	16	8	36	9	34	12	33	10	25	
Pomaže u porodičnom poslu (neplaćeno)	%	67	30	10	90	20	76	24	75	32	43	
	Broj	21	9	3	28	6	24	7	24	10	13	
Nezaposlena	%	62	35	10	81	16	79	27	69	21	61	
	Broj	427	244	71	558	109	544	184	479	148	424	
Učenica, studentica, ide na obuku	%	42	53	5	92	7	92	14	86	21	64	
	Broj	67	84	7	146	11	146	22	136	34	102	
Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%	39	61	0	71	29	71	0	100	6	58	
	Broj	3	5	0	6	3	6	0	9	1	5	
Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima porodice	%	76	23	10	83	13	79	28	67	26	57	
	Broj	305	91	39	332	53	315	113	270	103	228	
Penzionisana	%	69	28	17	75	17	76	33	63	25	58	
	Broj	233	93	58	252	57	256	112	213	83	196	

Zanimanje			Dobra žena treba slušati svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u obitelji je privatna stvar i treba se tretirati u okviru obitelji		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika	
			Slazem se	Ne slažem se	Slazem se	Ne slažem se	Slazem se	Ne slažem se	Slazem se	Ne slažem se	Slazem se	Ne slažem se
			%		%		%		%		%	
Jednostavna zanimanja	%	60	40	9	85	9	88	23	72	30	55	
	Broj	96	64	15	138	14	143	37	116	49	90	
Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljalice proizvoda	%	55	34	9	80	16	78	42	52	37	44	
	Broj	10	6	2	15	3	14	8	10	7	8	
Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	%	68	32	6	92	0	97	30	70	28	61	
	Broj	22	10	2	30	0	31	10	23	9	20	
Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%	50	44	26	73	32	69	23	72	32	56	
	Broj	18	15	9	25	11	24	8	25	11	20	
Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%	52	44	9	83	6	89	21	74	26	64	
	Broj	86	73	15	136	10	145	35	121	42	104	
Administrativne službenice	%	53	44	9	85	12	84	19	80	34	55	
	Broj	43	37	7	70	10	69	16	66	28	45	
Tehničarke ili stručne suradnice	%	33	65	3	97	3	91	13	87	7	72	
	Broj	15	29	1	43	1	41	6	39	3	32	
Stručnjakinje i znanstvenice	%	42	56	10	90	9	89	8	92	21	70	
		32	43	8	69	7	69	6	71	17	54	
Zakonodavke, dužnosnice, direktorice	%	0	100	0	100	62	38	0	100	62	38	
	Broj	0	1	0	1	1	0	0	1	1	0	
Vojna zanimanja i zaposlenje u oružanim snagama	%	0	100	0	100	0	100	0	100	0	100	
	Broj	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2	

		Dobra žena treba slušati svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u obitelji je privatna stvar i treba se tretirati u okviru obitelji		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika		
		Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	
Prihodi kućanstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	%	50	47	10	83	11	83	19	78	20	67
		Broj	377	350	78	620	79	624	141	581	152	499
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	%	63	34	10	83	13	82	27	70	25	57
		Broj	624	333	102	817	124	812	263	686	244	561
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	%	66	31	11	82	16	79	30	68	26	61
		Broj	273	126	43	338	66	327	123	279	109	252
Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	%	60	36	13	81	15	80	30	67	25	57	
		75	45	16	101	18	99	38	84	31	71	
Regija	Unsko-sanski kanton	%	74	20	23	67	13	77	39	54	21	39
		Broj	128	35	39	116	23	132	67	92	36	67
	Tuzlanski kanton	%	73	26	13	77	17	77	27	72	20	52
		Broj	221	79	39	232	52	231	81	217	60	156
	Zeničko-dobojski kanton	%	54	42	3	86	13	77	20	74	24	67
		Broj	129	100	8	206	31	185	48	178	58	161
	Kanton Središnja Bosna	%	70	22	3	96	3	93	26	69	20	78
		Broj	113	36	4	154	4	150	41	110	31	126
	Hercegovačko-neretvanska županija	%	20	75	5	91	1	91	8	88	13	81
		Broj	26	100	6	122	2	121	11	118	17	108
	Županija Zapadno-hercegovačka	%	23	66	8	85	8	88	24	73	8	90
		Broj	12	36	4	46	4	47	13	39	4	49
	Kanton Sarajevo	%	56	43	16	75	21	75	30	66	19	59
		Broj	162	124	46	215	60	215	85	190	55	171
	Županija 10	%	63	37	0	89	4	92	6	83	21	61
		Broj	33	20	0	47	2	49	3	44	11	33
	Županija Posavska	%	50	49	0	100	23	77	5	95	11	89
		Broj	13	13	0	27	6	21	1	26	3	24
	Bosansko-podrinjski kanton Goražde	%	63	37	66	29	47	53	27	68	47	53
		Broj	10	6	11	5	8	9	4	11	8	9
	Sjeverna RS	%	64	34	10	86	11	86	27	71	33	56
		Broj	331	175	51	447	55	448	142	371	170	293
Istočna RS	%	50	47	9	84	12	84	15	82	23	66	
	Broj	149	140	27	253	34	251	44	246	69	199	
Brčko distrikt BiH	%	81	16	10	87	13	86	48	47	29	43	
	Broj	46	9	6	49	7	48	27	27	16	24	

		Dobra žena treba slušati svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u obitelji je privatna stvar i treba se tretirati u okviru obitelji		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika		
		Slazem se	Ne slažem se	Slazem se	Ne slažem se	Slazem se	Ne slažem se	Slazem se	Ne slažem se	Slazem se	Ne slažem se	
Vlastiti bankovni račun	Da	%	55	41	14	81	13	82	23	73	27	59
		Broj	559	420	137	819	131	832	237	741	275	600
	Ne	%	66	32	8	84	13	81	27	70	21	61
		Broj	779	381	97	1001	152	969	318	831	254	730
Izravno pogođene sukobom	Da	%	65	33	12	82	14	80	27	69	23	60
		Broj	964	489	181	1216	213	1198	409	1034	349	891
	Ne	%	49	46	7	85	9	86	19	77	23	64
		Broj	409	382	60	702	77	709	159	634	190	526

Učestalost nasilja od strane intimnog partnera – Bosna i Hercegovina

		Psihičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		
		Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	
Ukupno	%	64	36	90	10	96	4	64	36	89	11	
	Broj	1380	779	1934	225	2081	78	1373	786	1927	232	
Dobna kategorija	15–29	%	64	36	91	9	97	3	64	37	91	9
		Broj	247	140	353	35	376	11	246	141	352	35
	30–39	%	62	38	89	11	97	3	62	38	89	11
		Broj	260	159	374	44	404	14	258	160	373	46
	40–49	%	63	37	90	10	96	4	62	38	90	10
		Broj	263	156	379	41	402	17	261	158	376	43
50–59	%	65	35	90	10	97	3	65	35	90	11	
	Broj	298	159	410	46	443	14	297	160	409	48	
60+	%	65	35	88	12	95	5	65	35	88	13	
	Broj	310	163	415	58	451	22	309	164	414	59	
Naseljeno područje	Urbano	%	64	36	89	11	97	4	63	37	89	11
		Broj	609	349	856	102	925	34	605	354	853	105
	Ruralno	%	64	36	90	10	96	4	64	36	89	11
		Broj	770	430	1078	123	1156	44	768	432	1073	127

			Psihičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	74	26	88	12	95	5	74	26	88	12
		Broj	25	9	30	4	32	2	25	9	30	4
	Osnovno obrazovanje	%	65	35	86	14	95	5	64	36	86	14
		Broj	125	66	164	27	182	9	123	68	164	27
	Srednje obrazovanje	%	62	38	90	10	96	4	62	38	89	11
		Broj	984	598	1420	161	1522	60	981	601	1414	167
Tercijarno obrazovanje	%	64	36	89	11	97	3	63	37	89	11	
	Broj	182	102	253	31	277	7	180	104	252	32	
Imaju li djece	Da	%	63	37	89	11	96	4	63	37	88	12
		Broj	1066	623	1496	193	1620	69	1060	629	1489	200
	Ne	%	66	34	93	7	98	2	66	34	93	7
		Broj	295	153	416	32	440	8	295	154	416	33
Zaposlenje	Na plaćenom poslu	%	60	40	89	11	98	3	60	40	89	12
		Broj	319	211	472	57	517	13	316	214	469	61
	Samoza-poslena	%	64	36	82	18	96	4	64	36	82	18
		Broj	28	16	36	8	42	2	28	16	36	8
	Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	%	51	49	93	7	97	3	51	49	93	7
		Broj	13	12	24	2	25	1	13	12	24	2
	Nezapo-slena	%	63	37	89	11	96	4	63	37	89	11
		Broj	420	244	593	70	637	27	417	246	593	71
	Učenica, studentica, ide na obuku	%	72	28	93	7	98	3	71	29	93	7
		Broj	74	29	96	7	101	3	74	30	96	7
	Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%	59	41	100	0	100	0	59	41	100	0
		Broj	5	3	8	0	8	0	5	3	8	0
	Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%	60	40	88	12	94	6	60	40	88	12
Broj		239	161	354	46	378	23	239	161	352	48	
U mirovini	%	70	30	90	10	97	3	70	30	90	10	
	Broj	224	96	289	32	312	9	223	97	289	32	

Zanimanje			Psihičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
			%		%		%		%		%	
Jednostavna zanimanja	%	60	40	89	11	98	2	60	41	88	12	
	Broj	92	61	136	17	150	3	91	62	134	18	
Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljači proizvoda	%	67	33	93	7	100	0	67	33	93	7	
	Broj	12	6	17	1	19	0	12	6	17	1	
Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	%	74	26	95	6	100	0	74	26	95	6	
	Broj	23	8	30	2	31	0	23	8	30	2	
Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%	47	53	97	3	97	3	47	53	97	3	
	Broj	14	16	29	1	29	1	14	16	29	1	
Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%	56	44	87	13	97	3	56	44	87	13	
	Broj	83	67	131	19	145	5	83	67	130	20	
Administrativne službenice	%	65	35	88	12	96	4	65	35	86	14	
	Broj	53	28	72	10	79	3	53	28	70	11	
Tehničarke ili stručne suradnice	%	55	45	83	17	99	1	54	46	83	17	
	Broj	25	20	37	7	44	1	24	21	37	7	
Stručnjakinje i znanstvenice	%	67	33	92	8	96	4	66	35	91	9	
	Broj	49	24	67	6	70	3	48	25	66	7	
Zakonodavke, dužnosnice, direktorice	%	100	0	100		100	0	100		100	0	
	Broj	1	0	1		1	0	1		1	0	
Vojna zanimanja i zaposlenje u oružanim snagama	%	0	100	100		100	0		100	100	0	
		0	2	2		2	0		2	2	0	
Prihodi kućanstva	%	69	31	93	7	97	3	69	31	93	8	
	Broj	475	217	641	50	669	23	475	217	640	52	
Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	%	66	34	92	8	97	3	66	34	91	9	
	Broj	604	310	838	77	886	29	600	314	834	81	
Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	%	53	47	86	14	98	2	52	48	86	14	
	Broj	206	185	335	56	382	9	205	186	335	56	
Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	%	54	46	71	29	86	14	53	47	70	30	
	Broj	64	55	84	35	102	17	63	56	83	36	

Istraživanje OEES-a o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini

Regija			Psihičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
			%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj
Unsko-sanski kanton	%	64	36	76	24	89	11	64	36	76	24	
	Broj	104	59	124	39	146	18	104	59	124	39	
Tuzlanski kanton	%	68	32	92	8	97	4	68	32	92	8	
	Broj	196	91	263	23	277	10	195	92	263	23	
Zeničko-dobojski kanton	%	58	42	89	11	96	4	58	42	89	11	
	Broj	136	97	208	25	224	9	136	97	206	27	
Kanton Središnja Bosna	%	58	43	90	10	95	6	57	43	90	10	
	Broj	81	60	127	14	133	8	80	61	126	15	
Hercegovačko-neretvanska županija	%	69	32	97	3	99	1	69	32	97	3	
	Broj	77	35	108	4	111	1	77	35	108	4	
Županija Zapadno-hercegovačka	%	67	33	89	11	94	6	67	33	89	11	
	Broj	29	14	38	5	41	3	29	14	38	5	
Kanton Sarajevo	%	67	33	92	8	98	2	67	33	92	8	
	Broj	184	90	253	21	268	6	184	90	253	21	
Županija 10	%	67	33	100	0	100	0	67	33	100	0	
	Broj	31	16	47	0	47	0	31	16	47	0	
Županija Posavska	%	71	29	100	0	100	0	71	29	100	0	
	Broj	13	5	18	0	18	0	13	5	18	0	
Bosansko-podrinjski kanton Gorazde	%	57	43	88	12	88	12	57	43	88	12	
	Broj	9	7	13	2	13	2	9	7	13	2	
Sjeverna RS	%	62	38	88	12	97	3	62	38	87	13	
	Broj	306	185	431	61	479	13	303	189	427	64	
Istočna RS	%	66	34	91	9	98	3	66	34	91	10	
	Broj	186	98	258	26	277	7	186	98	257	27	
Brčko distrikt BiH	%	57	43	90	10	96	5	55	45	88	12	
		29	22	46	5	49	2	28	23	45	6	
Vlastiti bankovni račun	Da	%	61	39	87	13	95	5	60	40	86	14
	Broj	578	375	825	127	909	44	575	377	821	132	
	Ne	%	65	35	91	9	97	3	65	36	91	9
	Broj	721	390	1014	97	1077	34	717	394	1011	100	
Izravno pogođene sukobom	Da	%	63	37	90	10	96	4	63	37	89	11
	Broj	910	531	1292	149	1386	56	907	535	1286	155	
	Ne	%	65	35	89	11	97	3	65	35	89	11
	Broj	469	248	642	76	696	22	466	251	641	77	

Nasilje od strane sadašnjeg partnera – prema karakteristikama sadašnjeg partnera – Bosna i Hercegovina

			Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od strane partnera – nekada	
			Ne	Da
Ukupno		%	70	30
		Broj	1158	494
Sadašnji partner – Dob	15–29	%	72	28
		Broj	125	48
	30–39	%	70	30
		Broj	249	109
	40–49	%	72	29
		Broj	249	99
	50–59	%	73	28
		Broj	262	99
60+	%	66	34	
	Broj	251	127	
Sadašnji partner – Zanimanje	Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%	46	54
		Broj	5	6
	Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%	61	39
		Broj	16	10
	U mirovini	%	71	29
		Broj	230	95
	Jednostavna zanimanja	%	67	33
		Broj	125	63
	Operateri postrojenja i strojeva i sastavljači proizvoda	%	65	35
		Broj	67	36
	Tehničari ili stručni suradnici	%	84	16
		Broj	101	20
	Stručnjaci i znanstvenici	%	72	28
		Broj	46	18
	Zakonodavci, dužnosnici, direktori	%	100	0
		Broj	4	0
Vojna zanimanja i zaposlenje u oružanim snagama	%	80	21	
		10	3	
Sadašnji partner – Zaposlenje	Bez obrazovanja	%	79	21
		Broj	5	1
	Osnovno obrazovanje	%	73	27
		Broj	33	13
	Srednje obrazovanje	%	70	31
		Broj	936	410
	Tercijarno obrazovanje	%	69	31
		Broj	136	62

			Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od strane partnera – nekada	
			Ne	Da
Prihodi	Partner zarađuje manje	%	65	35
		Broj	22	12
	Partneri zarađuju otprilike jednako	%	74	26
		Broj	137	48
	Partner zarađuje više	%	66	34
		Broj	110	58
Uporaba alkohola sadašnjeg partnera	Nikada ili manje od jednom mjesečno	%	71	30
		Broj	1060	443
	Tjedno	%	54	46
		Broj	35	31
	Gotovo svaki dan / svaki dan	%	0	100
			0	2
Uporaba droga sadašnjeg partnera	Nikada ili manje od jednom mjesečno	%	70	30
		Broj	1137	487
	Tjedno	%	50	50
			1	1
Je li im se partner ikada borio u oružanom sukobu?	Da	%	69	31
		Broj	398	180
	Ne	%	71	29
		Broj	670	275

Učestalost nasilja od strane nepartnera u dobi od 15 godina nadalje – Bosna i Hercegovina

		Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		
		Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	
Ukupno	%	93	7	99	1	92	8	
	Broj	2156	165	2289	32	2137	184	
Dobna kategorija	15–29	%	91	9	99	2	90	10
		Broj	443	43	479	7	437	49
	30–39	%	91	9	98	2	90	10
		Broj	390	39	420	9	385	44
	40–49	%	96	4	98	2	95	6
		Broj	414	19	424	9	409	24
	50–59	%	93	7	100	0	92	8
		Broj	439	35	472	2	438	36
60+	%	94	6	99	1	94	6	
	Broj	466	29	490	5	464	31	
Naseljeno područje	Urbano	%	91	9	98	2	90	10
		Broj	946	93	1022	18	935	104
	Ruralno	%	94	6	99	1	94	6
		Broj	1209	72	1267	15	1202	80
Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	88	12	99	1	87	13
		Broj	36	5	41	0	36	5
	Osnovno obrazovanje	%	96	4	100	0	96	4
		Broj	190	8	198	0	190	8
	Srednje obrazovanje	%	94	6	98	2	93	7
		Broj	1584	106	1662	28	1569	120
Tercijarno obrazovanje	%	85	15	99	1	84	16	
	Broj	261	46	302	4	257	50	
Koje su nekada imale partnera Imaju li djece	Da	%	93	7	99	1	92	8
		Broj	2003	156	2129	30	1986	173
	Da	%	93	7	99	1	93	7
		Broj	1600	113	1693	20	1588	125
	Ne	%	91	9	98	2	90	10
		Broj	524	52	564	12	517	60

Zaposlenje			Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Na plaćenom poslu	%		90	10	98	2	89	12
	Broj		505	57	553	10	498	65
Samozaposlena	%		89	11	97	3	89	11
	Broj		40	5	44	1	40	5
Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	%		98	2	100	0	98	2
	Broj		31	1	31	0	31	1
Nezaposlena	%		93	7	98	2	92	8
	Broj		643	50	678	15	635	58
Učenica, studentica, ide na obuku	%		94	6	99	1	93	7
	Broj		149	10	157	2	148	11
Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%		94	6	100		94	6
	Broj		8	1	9		8	1
Obravlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%		95	5	99	1	94	6
	Broj		380	21	397	4	379	22
U mirovini	%		94	6	100	0	94	6
	Broj		318	21	337	1	317	21

Zanimanje			Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Jednostavna zanimanja	%		94	6	99	1	93	7
	Broj		152	10	159	2	151	11
Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljačice proizvoda	%		92	8	100	0	92	8
	Broj		17	1	19	0	17	1
Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	%		95	6	100	0	95	6
	Broj		31	2	32	0	31	2
Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%		100	0	100	0	100	0
	Broj		35	0	35	0	35	0
Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%		92	8	98	2	90	10
	Broj		150	14	160	3	148	16
Administrativne službenice	%		83	17	98	2	81	19
	Broj		68	14	81	2	67	16
Tehničarke ili stručne suradnice	%		89	11	95	5	85	15
	Broj		40	5	43	2	38	7
Stručnjakinje i znanstvenice	%		84	16	98	2	82	18
	Broj		65	12	76	1	64	14
Zakonodavke, dužnosnice, direktorice	%		100	0	100	0	100	0
	Broj		1	0	1	0	1	0
Vojna zanimanja i zaposlenje u oružanim snagama	%		100	0	100	0	100	0
	Broj		2	0	2	0	2	0

Istraživanje OEES-a o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini

			Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Prihodi kućanstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	%	94	6	99	2	93	7
		Broj	706	44	739	12	697	53
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	%	93	7	99	1	93	7
		Broj	916	69	976	9	913	72
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	%	91	9	99	1	90	10
Broj		377	36	408	5	373	40	
Regija	Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	%	89	11	95	5	87	13
			110	14	118	6	107	16
Unsko-sanski kanton	%	89	11	97	3	89	11	
	Broj	153	19	166	6	153	19	
Tuzlanski kanton	%	89	11	98	2	88	12	
	Broj	269	32	296	5	265	36	
Zeničko-dobojski kanton	%	99	1	100	0	99	1	
	Broj	236	3	239	0	236	3	
Kanton Središnja Bosna	%	88	13	99	1	87	13	
	Broj	140	20	159	1	139	21	
Hercegovačko-neretvanska županija	%	100	0	100	0	100	0	
	Broj	133	0	133	0	133	0	
Županija Zapadnohercegovačka	%	100	0	100	0	100	0	
	Broj	54	0	54	0	54	0	
Kanton Sarajevo	%	90	10	99	1	90	10	
	Broj	260	27	284	4	258	30	
Županija 10	%	100	0	100	0	100	0	
	Broj	53	0	53	0	53	0	
Županija Posavska	%	100	0	100	0	100	0	
	Broj	27	0	27	0	27	0	
Bosansko-podrinjski kanton Goražde	%	89	11	89	11	89	11	
	Broj	14	2	14	2	14	2	
Sjeverna RS	%	92	8	98	2	91	9	
	Broj	479	42	512	9	472	48	
Istočna RS	%	94	6	98	2	93	7	
	Broj	283	18	295	6	278	22	
Brčko distrikt BiH	%	95	5	99	1	95	5	
	Broj	53	3	56	0	53	3	

			Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Vlastiti bankovni račun	Da	%	91	9	98	2	90	10
		Broj	926	89	994	21	909	106
	Ne	%	94	6	99	1	94	6
		Broj	1118	72	1179	12	1116	74
Izravno pogođene sukobom	Da	%	94	6	99	1	93	7
		Broj	1399	93	1478	14	1389	103
	Ne	%	91	9	98	2	90	10
		Broj	757	72	811	18	748	81

Učestalost seksualnog uznemiravanja i uhođenja – Bosna i Hercegovina

			Seksualno uznemiravanje – od 15. godine nadalje		Seksualno uznemiravanje – najteži oblici – od 15. godine nadalje		Ponovljeni incidenti nasilja – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Ukupno		%	72	28	85	15	95	5
		Broj	1673	648	1970	351	2209	112
Dobna kategorija	15–29	%	63	37	81	19	92	8
		Broj	305	182	394	92	447	39
	30–39	%	64	36	78	22	92	8
		Broj	276	153	335	94	395	34
	40–49	%	75	25	87	13	98	2
		Broj	323	109	376	57	422	11
	50–59	%	76	24	88	12	98	2
		Broj	361	113	415	59	465	10
60+	%	82	18	90	10	96	4	
	Broj	405	90	448	47	477	18	
Naseljeno područje	Urbano	%	66	34	81	19	94	7
		Broj	690	349	840	199	972	68
	Ruralno	%	77	23	88	12	97	4
		Broj	982	299	1129	152	1237	45

			Seksualno uznemiravanje – od 15. godine nadalje		Seksualno uznemiravanje – najteži oblici – od 15. godine nadalje		Ponovljeni incidenti nasilja – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	91	9	95	5	98	2
		Broj	38	4	39	2	40	1
	Osnovno obrazovanje	%	85	16	93	7	99	1
		Broj	167	31	184	14	196	2
	Srednje obrazovanje	%	71	29	86	15	95	5
		Broj	1202	487	1445	245	1609	80
	Tercijarno obrazovanje	%	59	41	71	29	91	9
		Broj	182	125	218	88	278	28
Koje su nekada imale partnera	Da	%	71	29	84	16	95	5
		Broj	1539	620	1815	344	2055	104
Imaju li djece	Da	%	75	25	87	14	96	4
		Broj	1283	430	1482	231	1646	67
	Ne	%	62	38	79	21	92	8
		Broj	360	216	457	119	531	45
Zaposlenje	Na plaćenom poslu	%	62	38	80	20	94	6
		Broj	348	215	448	114	531	32
	Samozaposlena	%	57	43	70	30	96	4
		Broj	26	19	32	14	43	2
	Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	%	78	22	84	16	98	2
		Broj	25	7	26	5	31	1
	Nezaposlena	%	75	26	86	14	94	6
		Broj	516	177	597	96	652	41
	Učenica, studentica, ide na obuku	%	60	40	82	18	92	8
		Broj	95	64	130	29	146	13
	Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%	31	69	59	41	71	29
		Broj	3	6	5	4	6	3
	Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%	76	24	88	12	97	3
		Broj	304	97	354	47	390	11
U mirovini	%	82	18	88	12	97	3	
	Broj	278	60	296	42	329	10	

			Seksualno uznemiravanje – od 15. godine nadalje		Seksualno uznemiravanje – najteži oblici – od 15. godine nadalje		Ponovljeni incidenti nasilja – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Zanimanje	Jednostavna zanimanja	%	66	34	85	15	96	5
		Broj	107	55	137	25	155	7
	Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljačice proizvoda	%	66	34	93	7	92	8
		Broj	12	6	17	1	17	1
	Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	%	71	29	81	19	100	0
		Broj	23	9	26	6	32	0
	Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%	48	52	77	23	100	0
		Broj	17	18	27	8	35	0
	Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%	63	37	80	20	93	7
		Broj	104	60	131	33	152	12
	Administrativne službenice	%	62	39	72	28	93	7
		Broj	51	32	60	23	77	6
	Tehničarke ili stručne suradnice	%	59	41	70	30	99	1
		Broj	26	19	32	13	44	1
	Stručnjakinje i znanstvenice	%	59	41	76	24	95	5
		Broj	45	32	58	19	73	4
	Zakonodavke, dužnosnice, direktorice	%	100	0	100	0	100	0
		Broj	1	0	1	0	1	0
	Vojna zanimanja i zaposlenje u oružanim snagama	%		100		100	100	
Broj			2		2	2		
Prihodi kućanstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	%	74	27	85	15	96	4
		Broj	551	199	635	115	718	32
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	%	73	28	84	16	95	5
		Broj	714	271	829	156	938	47
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	%	70	30	88	12	96	4
		Broj	289	124	362	51	396	17
	Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	%	68	33	82	18	93	8
		Broj	84	40	102	22	115	9

Istraživanje OEES-a o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini

Regija			Seksualno uznemiravanje – od 15. godine nadalje		Seksualno uznemiravanje – najteži oblici – od 15. godine nadalje		Ponovljeni incidenti nasilja – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Unsko-sanski kanton	%		75	25	81	19	96	5
	Broj		130	42	140	32	164	8
Tuzlanski kanton	%		76	24	88	12	92	8
	Broj		230	71	264	37	278	23
Zeničko-dobojski kanton	%		77	23	92	8	98	2
	Broj		184	55	221	18	234	5
Kanton Središnja Bosna	%		67	33	85	15	95	5
	Broj		107	53	136	24	152	9
Hercegovačko-neretvanska županija	%		91	9	98	2	100	0
	Broj		121	12	131	3	133	0
Županija Zapadno-hercegovačka	%		85	15	93	7	95	5
	Broj		46	8	50	4	51	3
Kanton Sarajevo	%		62	38	75	25	93	7
	Broj		178	110	217	71	267	20
Županija 10	%		63	37	87	13	100	0
	Broj		33	20	46	7	53	0
Županija Posavska	%		100	0	100	0	100	0
	Broj		27	0	27	0	27	0
Bosansko-podrinjski kanton Goražde	%		80	20	80	20	75	26
	Broj		13	3	13	3	12	4
Sjeverna RS	%		68	32	81	19	96	4
	Broj		353	167	420	101	498	23
Istočna RS	%		69	31	85	16	95	5
	Broj		208	92	254	46	285	15
Brčko distrikt BiH	%		75	25	91	9	96	4
			42	14	51	5	54	2
Vlastiti bankovni račun	Da	%	65	35	80	20	94	6
		Broj	661	354	812	203	959	57
	Ne	%	77	23	88	12	96	4
		Broj	913	277	1052	139	1138	52
Izravno pogođene sukobom	Da	%	74	26	86	15	96	4
		Broj	1098	394	1276	216	1426	66
	Ne	%	69	31	84	16	94	6
		Broj	575	254	694	135	783	46

Osobine ispitanica – Federacija BiH

		Ukupno		Koje su nekada imale partnera		
		%	Broj	%	Broj	
Naseljeno područje	Urbano	46	530	45	481	
	Ruralno	55	633	55	590	
Dobna kategorija	18–19	4	44	2	19	
	20–24	9	109	8	82	
	25–29	9	104	9	96	
	30–34	10	113	10	110	
	35–39	9	106	10	102	
	40–49	19	225	20	217	
	50–59	20	234	21	227	
	60–69	14	160	14	154	
	70–74	5	62	5	57	
	75–79	0	5	1	5	
	Ne želi odgovoriti	0	1	0	1	
	Obrazovanje	Bez obrazovanja	2	20	2	15
		Osnovna škola	10	114	11	109
Srednja škola		76	828	76	772	
Tercijarno obrazovanje		12	132	12	120	
Imaju li djece	Da, vlastitu djecu	73	845	78	833	
	Da, brinem se o pastorčadi ili sam hraniteljka	0	2	0	1	
	Da, oboje	0	5	1	5	
	Ne	24	284	20	213	
	Ne želi odgovoriti	2	26	2	18	
Zaposlenje	Na plaćenom poslu	22	237	22	221	
	Samozaposlena	1	9	1	9	
	Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	2	19	1	15	
	Nezaposlena	30	327	31	313	
	Učenica, studentica, ide na obuku	8	86	5	53	
	Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	0	3	0	3	
	Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	23	252	25	252	
	U mirovini	15	164	15	155	

Istraživanje OEES-a o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini

Zanimanje	Jednostavna zanimanja	24	64	23	57
	Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljačice proizvoda	4	10	4	10
	Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	6	17	7	17
	Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	7	18	7	16
	Radnici u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	24	63	23	56
	Administrativne službenice	13	34	14	34
	Tehničarke ili stručne suradnice	5	14	6	14
	Stručnjakinje i znanstvenice	13	35	14	33
	Vojna zanimanja i zaposlenje u oružanim snagama	1	2	1	2
	Ne želi odgovoriti	4	10	2	5
Prihodi kućanstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	39	448	39	413
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	38	445	38	408
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	16	189	17	176
	Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	4	49	4	45
	Ne zna	1	6	0	3
	Ne želi odgovoriti	2	27	2	25
Vlastiti bankovni račun	Da	39	454	39	417
	Ne	54	624	55	584
	Ne zna	0	4	0	4
	Nije primjenjivo	1	9	1	9
	Ne želi odgovoriti	6	72	5	57
Izravno pogođene sukobom	Da	67	783	71	756
	Ne	33	380	30	315

Stavovi – Federacija BiH

		Dobra žena treba slušati svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u obitelji je privatna stvar i treba se tretirati u okviru obitelji		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika			
		Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se		
Ukupno	%	58	39	11	81	13	81	24	71	19	63		
	Broj	674	448	125	943	151	938	283	828	225	733		
Dobna kategorija	15–29	%	49	46	6	86	6	87	15	81	17	70	
		Broj	126	118	16	222	16	225	39	208	43	181	
	30–39	%	56	39	10	81	14	81	26	67	22	63	
		Broj	121	86	22	177	32	177	56	147	49	137	
	40–49	%	58	40	11	81	12	81	21	75	17	65	
		Broj	130	89	25	181	26	182	46	167	38	146	
	50–59	%	60	39	11	79	16	77	31	67	17	61	
		Broj	140	91	26	185	37	179	72	157	39	143	
	60+	%	68	28	16	78	18	76	31	65	24	55	
		Broj	155	64	36	177	41	174	70	147	55	125	
	Naseljeno područje	Urbano	%	54	42	12	80	12	83	23	71	16	67
			Broj	286	224	61	423	62	438	119	377	85	352
Ruralno		%	61	35	10	82	14	79	26	71	22	60	
		Broj	389	224	64	520	89	500	164	451	140	380	
Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	69	31	13	77	36	56	50	51	35	57	
		Broj	14	6	3	16	7	11	10	10	7	11	
	Osnovna škola	%	84	13	18	69	23	65	40	55	25	47	
		Broj	96	15	21	78	26	74	45	62	28	54	
	Srednja škola	%	59	38	11	81	13	81	24	71	20	62	
		Broj	489	313	89	668	110	666	202	591	165	510	
Tercijarno obrazovanje	%	51	47	8	88	6	89	15	80	16	72		
	Broj	68	62	11	116	8	118	20	105	21	96		
Imaju li djece	Da	%	64	33	12	78	15	78	29	68	21	60	
		Broj	544	281	106	668	128	663	245	576	178	511	
	Ne	%	45	51	7	87	8	88	13	81	16	69	
		Broj	127	144	19	248	23	250	35	229	46	196	

Zaposlenje			Dobra žena treba da sluša svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u porodici je privatna stvar i treba da se tretira u okviru porodice		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika	
			Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se
Na plaćenom poslu	%		48	49	8	86	8	88	16	78	20	69
	Broj		114	117	20	204	18	210	38	186	47	163
Samozaposlena	%		84	16	25	75	36	56	56	44	44	10
	Broj		8	2	2	7	3	5	5	4	4	1
Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	%		57	38	13	87	28	66	28	72	31	48
	Broj		11	7	2	17	5	13	5	14	6	9
Nezaposlena	%		62	35	13	74	19	73	29	65	19	60
	Broj		201	114	43	243	61	240	94	214	61	197
Učenica, studentica, ide na obuku	%		44	50	3	94	2	97	11	89	11	75
	Broj		37	43	3	81	2	84	9	77	9	64
Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%		37	63	0	37	63	37	0	100	0	22
	Broj		1	2	0	1	2	1	0	3	0	1
Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%		73	26	9	83	12	78	26	70	23	57
	Broj		183	66	24	210	31	198	64	176	59	144
U mirovini	%		69	29	18	72	17	76	36	61	23	59
	Broj		114	47	29	119	28	124	59	100	37	97

Zanimanje			Dobra žena treba slušati svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u obitelji je privatna stvar i treba se tretirati u okviru obitelji		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika	
			Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se
Jednostavna zanimanja	%	60	40	12	88	8	89	23	68	33	57	
	Broj	39	25	8	56	5	57	15	43	21	36	
Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljačice proizvoda	%	62	22	4	80	14	77	32	59	32	46	
	Broj	6	2	0	8	1	8	3	6	3	5	
Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	%	74	26	8	92	0	100	31	69	22	65	
	Broj	13	4	1	16	0	17	5	12	4	11	
Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%	38	52	14	86	43	57	19	74	15	67	
	Broj	7	9	3	15	8	10	3	13	3	12	
Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%	47	53	9	78	5	88	20	73	21	67	
	Broj	29	33	6	49	3	55	12	46	13	42	
Administrativne službenice	%	57	40	6	83	18	75	21	79	23	61	
	Broj	19	13	2	28	6	25	7	27	8	21	
Tehničarke ili stručne suradnice	%	22	75	3	97	3	90	6	94	3	74	
	Broj	3	10	0	13	0	13	1	13	0	10	
Stručnjakinje i znanstvenice	%	38	62	12	88	6	92	4	96	15	73	
	Broj	13	21	4	30	2	32	1	33	5	25	
Pripadnice oružanih snaga	%	0	100	0	100	0	100	0	100	0	100	
	Broj	0	2	0	2	0	2	0	2	0	2	

			Dobra žena treba slušati svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u obitelji je privatna stvar i treba se tretirati u okviru obitelji		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika	
			Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se
Prihodi kućanstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	%	48	49	9	83	10	83	19	77	18	68
		Broj	215	218	40	371	45	371	83	345	81	303
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	%	63	34	13	80	15	80	26	69	19	60
		Broj	281	151	55	354	65	354	116	306	83	267
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	%	70	27	12	80	17	77	34	64	24	59
Broj		132	51	23	150	31	145	64	121	46	112	
Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	%	66	31	12	82	16	76	36	64	27	57	
		32	15	6	40	8	37	17	31	13	28	
Regija	Unsko-sanski kanton	%	74	21	22	68	13	78	38	55	20	41
		Broj	103	29	31	95	18	110	53	77	28	57
	Tuzlanski kanton	%	73	27	13	77	17	77	27	72	20	52
		Broj	174	64	31	185	41	184	64	173	47	125
	Zeničko-dobojski kanton	%	53	42	3	86	13	77	20	74	24	67
		Broj	101	80	6	162	25	146	38	141	45	128
	Kanton Središnja Bosna	%	71	22	3	96	3	94	27	67	20	78
		Broj	92	28	4	124	4	122	35	87	26	101
	Hercegovačko-neretvanska županija	%	19	77	5	91	1	90	8	89	13	81
		Broj	21	86	6	102	1	101	8	99	15	91
	Županija Zapadno-hercegovačka	%	24	65	8	85	9	88	25	73	8	90
		Broj	11	29	4	38	4	39	11	33	4	41
	Kanton Sarajevo	%	55	44	15	75	20	75	29	67	19	60
		Broj	127	100	35	173	46	173	66	153	43	137
	Županija 10	%	63	38	0	89	4	92	7	83	21	62
		Broj	26	16	0	37	2	39	3	35	9	26
	Županija Posavska	%	49	50	0	100	22	78	5	95	10	90
Broj		11	11	0	23	5	18	1	22	2	20	
Bosansko-podrinjski kanton Goražde	%	63	37	65	30	46	54	26	70	46	54	
	Broj	8	5	8	4	6	7	3	9	6	7	

		Dobra žena treba slušati svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u obitelji je privatna stvar i treba se tretirati u okviru obitelji		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika		
		Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	
Vlastiti bankovni račun	Da	%	55	42	15	78	15	79	25	71	22	63
		Broj	249	191	66	353	68	358	112	321	99	285
	Ne	%	65	33	9	82	13	80	26	70	19	62
		Broj	403	204	54	514	81	499	163	435	118	384
Izravno pogođene sukobom	Da	%	64	34	13	79	15	79	27	69	21	60
		Broj	505	262	101	622	115	619	209	544	163	471
	Ne	%	45	49	6	85	9	84	19	75	17	69
		Broj	170	186	24	321	36	319	74	284	63	262

Učestalost nasilja od strane intimnog partnera – Federacija BiH

		Psihičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		
		Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	
Ukupno	%	64	36	90	10	96	4	64	36	90	10	
	Broj	689	382	965	106	1026	45	688	383	964	108	
Dobna kategorija	15–29	%	62	38	91	9	97	3	62	38	91	9
		Broj	123	75	180	18	191	7	123	75	180	18
	30–39	%	62	38	91	9	97	3	62	38	90	10
		Broj	132	81	193	20	206	7	132	81	192	20
	40–49	%	63	37	90	10	95	6	63	37	90	10
		Broj	137	80	195	21	205	12	137	80	194	22
50–59	%	70	30	92	8	97	3	70	30	92	8	
	Broj	159	68	209	18	220	7	158	69	209	18	
60+	%	64	36	87	14	94	6	64	36	87	14	
	Broj	138	77	187	29	203	13	138	78	187	29	
Naseljeno područje	Urbano	%	65	35	90	10	96	4	64	36	90	10
		Broj	311	170	432	49	462	19	310	171	432	49
	Ruralno	%	64	36	90	10	96	4	64	36	90	10
		Broj	378	212	533	57	564	26	378	212	532	58

			Psihičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	73	27	88	12	92	8	73	27	88	12
		Broj	11	4	13	2	14	1	11	4	13	2
	Osnovno obrazovanje	%	61	39	85	15	95	5	61	39	85	15
		Broj	67	42	93	17	104	6	66	43	93	17
	Srednje obrazovanje	%	63	38	90	10	95	5	62	38	90	10
		Broj	482	290	694	78	736	35	482	290	692	79
Tercijarno obrazovanje	%	65	35	94	6	98	2	64	36	93	7	
	Broj	78	42	112	7	117	3	77	43	112	8	
Imaju li djece	Da	%	64	36	89	11	95	5	64	36	89	11
		Broj	538	301	749	90	801	39	537	302	747	92
	Ne	%	63	37	93	7	97	3	63	37	93	7
		Broj	135	79	198	15	207	6	135	79	198	15
Zaposlenje	Na plaćenom poslu	%	62	38	91	10	98	2	62	38	90	10
		Broj	138	83	200	21	216	5	137	84	199	22
	Samozaposlena	%	71	29	78	22	100	0	71	29	78	22
		Broj	6	2	7	2	9	0	6	2	7	2
	Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	%	59	41	91	9	96	4	59	41	91	9
		Broj	9	6	13	1	14	1	9	6	13	1
	Nezaposlena	%	64	36	90	10	95	5	64	36	90	10
		Broj	202	111	283	30	298	15	202	111	283	30
	Učenica, studentica, ide na obuku	%	66	34	93	7	96	4	66	34	93	7
		Broj	35	18	50	4	51	2	35	18	50	4
	Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%	16	85	100	0	100	0	16	85	100	0
		Broj	0	3	3	0	3	0	0	3	3	0
	Obravlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%	58	42	89	11	93	7	58	42	89	11
Broj		146	107	225	27	236	17	146	107	224	28	
U mirovini	%	69	31	88	12	96	4	69	31	88	12	
	Broj	107	48	136	18	149	6	106	48	136	18	

			Psihičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Zanimanje	Jednostavna zanimanja	%	64	36	90	10	100	0	64	36	90	10
		Broj	36	20	51	6	57	0	36	20	51	6
	Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljači proizvoda	%	75	25	90	10	100	0	75	25	90	10
		Broj	8	3	9	1	10	0	8	3	9	1
	Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	%	76	24	95	5	100	0	76	24	95	5
		Broj	13	4	16	1	17	0	13	4	16	1
	Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%	56	44	96	4	96	4	56	44	96	4
		Broj	9	7	15	1	15	1	9	7	15	1
	Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%	53	47	87	14	97	4	53	47	87	14
		Broj	30	26	49	8	54	2	30	26	49	8
	Administrativne službenice	%	61	39	87	13	99	1	61	39	87	13
		Broj	21	13	29	5	33	0	21	13	29	5
	Tehničarke ili stručne suradnice	%	75	25	94	6	97	3	72	28	94	6
		Broj	10	3	13	1	13	0	10	4	13	1
Stručnjakinje i znanstvenice	%	65	35	92	9	94	6	63	37	90	10	
	Broj	22	12	31	3	31	2	21	12	30	3	
Oružane snage	%	0	100	100	0	100	0	0	100	100	0	
		0	2	2	0	2	0	0	2	2	0	
Prihodi kućanstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	%	67	33	93	7	96	4	67	33	93	7
		Broj	278	135	384	29	397	16	278	135	383	30
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	%	68	32	91	9	96	4	67	33	91	9
		Broj	276	132	372	36	391	17	275	133	371	37
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	%	52	48	87	13	97	3	52	48	87	13
		Broj	92	85	154	23	172	5	91	85	154	23
	Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	%	49	51	67	33	83	17	49	51	67	33
		Broj	22	23	30	15	38	8	22	23	30	15

Istraživanje OEES-a o nasilju nad ženama u Bosni i Hercegovini

Regija			Psihičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad		Fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekad	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
			%		%		%		%		%	
Unsko-sanski kanton	%	64	36	76	24	89	11	64	36	76	24	
	Broj	86	48	102	32	119	15	86	48	102	32	
Tuzlanski kanton	%	68	32	92	8	97	3	68	32	92	8	
	Broj	154	73	209	18	219	8	154	73	209	18	
Zeničko-dobojski kanton	%	58	42	89	11	96	4	58	42	88	12	
	Broj	107	78	165	20	178	8	107	78	164	21	
Kanton Središnja Bosna	%	57	43	90	10	95	5	56	44	90	10	
	Broj	64	49	102	11	107	6	64	49	101	11	
Hercegovačko-neretvanska županija	%	70	30	97	3	99	1	70	30	97	3	
	Broj	65	28	91	3	93	1	65	28	91	3	
Županija Zapadno-hercegovačka	%	67	33	89	11	94	6	67	33	89	11	
	Broj	25	12	32	4	34	2	25	12	32	4	
Kanton Sarajevo	%	67	33	92	8	98	2	67	33	92	8	
	Broj	146	72	202	17	214	5	146	73	202	17	
Županija 10	%	67	33	100		100	0	67	33	100	0	
	Broj	25	12	37		37	0	25	12	37	0	
Županija Posavska	%	71	29	100		100	0	71	29	100	0	
	Broj	10	4	15		15	0	10	4	15	0	
Bosansko-podrinjski kanton Goražde	%	57	43	90	10	90	10	57	43	90	10	
		7	5	11	1	11	1	7	5	11	1	
Vlastiti bankovni račun	Da	%	60	40	86	14	95	6	59	41	86	14
	Broj	249	169	359	59	394	23	247	170	358	59	
	Ne	%	65	35	92	8	96	4	65	35	92	8
	Broj	382	202	537	47	562	22	382	202	536	48	
Izravno pogođene sukobom	Da	%	63	37	90	10	96	5	63	37	90	10
	Broj	479	276	681	75	722	34	478	277	680	76	
	Ne	%	67	33	90	10	96	4	66	34	90	10
	Broj	210	105	284	31	304	11	210	106	284	32	

Nasilje od strane sadašnjeg partnera, prema karakteristikama sadašnjeg partnera – Federacija BiH

			Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od strane partnera – nekada	
			Ne	Da
Sadašnji partner – Dob	15–29	%	11	12
		Broj	60	29
	30–39	%	22	22
		Broj	126	51
	40–49	%	23	22
		Broj	134	51
	50–59	%	23	17
		Broj	132	39
	60+	%	21	27
		Broj	121	62
Sadašnji partner – Zaposlenje	Na plaćenom poslu	%	58	55
		Broj	308	128
	Samozaposlen	%	5	6
		Broj	28	14
	Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	%	0	0
		Broj	1	0
	Nezaposlen	%	10	14
		Broj	53	34
	Učenik, student, ide na obuku	%	2	1
		Broj	11	3
	Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%	1	2
		Broj	3	4
	Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%	2	3
		Broj	10	8
	U mirovini	%	22	19
		Broj	120	43

		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od strane partnera – nekada		
			Ne	Da
Sadašnji partner – Zanimanje	Jednostavna zanimanja	%	17	23
		Broj	55	31
	Operateri postrojenja i strojeva i sastavljači proizvoda	%	11	15
		Broj	35	20
	Građevinari, obrtnici ili povezana trgovačka zanimanja	%	26	24
		Broj	85	32
	Kvalificirani radnici u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%	11	14
		Broj	34	19
	Radnici u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%	9	6
		Broj	29	7
	Administrativni službenici	%	5	11
		Broj	15	14
	Tehničari ili stručni suradnici	%	16	2
		Broj	51	3
	Stručnjaci i znanstvenici	%	5	5
Broj		17	7	
Oružane snage	%	2	0	
		5	0	
Sadašnji partner – Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	0	0
		Broj	2	0
	Osnovno obrazovanje	%	3	3
		Broj	17	7
	Srednje obrazovanje	%	88	85
		Broj	484	197
	Tercijarno obrazovanje	%	9	12
		Broj	51	28

			Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od strane partnera – nekada	
			Ne	Da
Prihodi	Partner zarađuje manje	%	10	18
		Broj	11	7
	Partneri zarađuju otprilike jednako	%	47	36
		Broj	53	15
	Partner zarađuje više	%	43	46
		Broj	48	19
Uporaba alkohola sadašnjeg partnera	Nikada ili manje od jednom mjesečno	%	97	93
		Broj	528	211
	Tjedno	%	3	7
		Broj	17	16
	Gotovo svaki dan / svaki dan	%	0	0
			0	1
Uporaba droga sadašnjeg partnera	Nikada ili manje od jednom mjesečno	%	100	100
		Broj	575	236
	Tjedno	%	0	0
			1	0
Je li se partner ikada borio u oružanom sukobu?	Da	%	38	38
		Broj	201	83
	Ne	%	62	62
		Broj	328	134

Učestalost nasilja od strane nepartnera u dobi od 15 godina nadalje – Federacija BiH

			Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Ukupno	%		93	7	99	1	92	8
	Broj		1080	83	1149	14	1074	89
Dobna kategorija	15–29	%	91	9	99	1	90	10
		Broj	234	24	254	3	231	27
	30–39	%	90	10	99	1	90	10
		Broj	196	22	216	3	196	22
	40–49	%	97	4	98	2	96	4
		Broj	217	8	220	5	215	10
	50–59	%	94	6	100	0	94	6
		Broj	220	14	233	0	220	14
60+	%	93	7	99	1	93	7	
	Broj	212	15	224	3	211	16	
Naseljeno područje	Urbano	%	91	9	99	1	90	10
		Broj	482	48	522	7	478	52
	Ruralno	%	95	6	99	1	94	6
		Broj	598	35	627	7	596	38
Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	84	16	100	0	84	16
		Broj	17	3	20	0	17	3
	Osnovno obrazovanje	%	95	5	100	0	95	5
		Broj	108	5	114	0	108	5
	Srednje obrazovanje	%	94	7	99	2	93	7
		Broj	774	54	815	12	769	58
Tercijarno obrazovanje	%	85	15	99	1	84	16	
	Broj	113	20	131	2	111	21	
Koje su nekada imale partnera Imaju li djece	Da	%	93	7	99	1	92	8
		Broj	996	75	1058	13	990	81
	Da	%	94	6	99	1	93	7
		Broj	799	54	844	8	795	57
Ne	%	90	10	98	2	89	11	
	Broj	255	29	278	6	252	32	

Zaposlenje			Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Na plaćenom poslu	%		87	13	99	1	87	13
	Broj		207	30	235	2	206	31
Samozaposlena	%		100	0	100	0	100	0
	Broj		9	0	9	0	9	0
Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	%		97	3	100	0	97	3
	Broj		19	1	19	0	19	1
Nezaposlena	%		92	8	98	2	92	8
	Broj		303	25	321	7	300	27
Učenica, studentica, ide na obuku	%		95	5	99	1	94	6
	Broj		81	5	85	1	81	5
Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%		100	0	100	0	100	0
	Broj		3	0	3	0	3	0
Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%		96	0	99	1	95	5
	Broj		241	11	249	4	240	12
U mirovini	%		93	7	100	1	92	8
	Broj		152	12	163	1	152	13

Zanimanje			Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Jednostavna zanimanja	%		88	12	99	1	88	12
	Broj		56	7	63	1	56	7
Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljačiće proizvoda	%		89	11	100	0	89	11
	Broj		9	1	10	0	9	1
Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	%		97	3	100	0	97	3
	Broj		16	1	17	0	16	1
Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%		100	0	100	0	100	0
	Broj		18	0	18	0	18	0
Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%		94	6	100	0	94	6
	Broj		59	4	63	0	59	4
Administrativne službenice	%		78	22	99	1	76	24
	Broj		26	8	33	0	26	8
Tehničarke ili stručne suradnice	%		100	0	100	0	100	0
	Broj		14	0	14	0	14	0
Stručnjakinje i znanstvenice	%		72	28	97	3	69	31
	Broj		25	10	34	1	24	11
Oružane snage	%		100	0	100	0	100	0
	Broj		2	0	2	0	2	0

			Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Prihodi kućanstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	%	95	5	99	1	94	6
		Broj	424	24	443	5	420	28
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	%	92	8	99	1	92	9
		Broj	407	37	439	5	407	38
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	%	92	8	100	0	92	8
Broj		174	15	188	1	174	15	
Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	%	90	10	93	7	88	12	
		44	5	46	3	43	6	
Regija	Unsko-sanski kanton	%	89	11	96	4	89	11
		Broj	125	15	135	5	125	15
	Tuzlanski kanton	%	90	11	98	2	88	12
		Broj	214	25	235	4	211	28
	Zeničko-dobojski kanton	%	99	1	100	0	99	1
		Broj	187	3	190	0	187	3
	Kanton Središnja Bosna	%	87	13	99	1	87	13
		Broj	113	17	129	1	113	17
	Hercegovačko-neretvanska županija	%	100	0	100	0	100	0
		Broj	112	0	112	0	112	0
	Županija Zapadno-hercegovačka	%	100	0	100	0	100	0
		Broj	45	0	45	0	45	0
	Kanton Sarajevo	%	90	10	99	1	89	11
		Broj	207	23	227	3	205	24
	Županija 10	%	100	0	100	0	100	0
		Broj	42	0	42	0	42	0
	Županija Posavska	%	100	0	100	0	100	0
		Broj	23	0	23	0	23	0
	Bosansko-podrinjski kanton Goražde	%	90	10	90	10	90	10
			11	1	11	1	11	1
Vlastiti bankovni račun	Da	%	90	10	98	2	89	11
		Broj	408	46	446	7	403	51
	Ne	%	95	6	99	1	94	6
		Broj	590	34	617	7	589	35
Izravno pogođene sukobom	Da	%	93	7	99	1	93	7
		Broj	731	53	776	7	726	58
	Ne	%	92	8	98	2	92	8
		Broj	349	30	373	7	348	32

Učestalost seksualnog uznemiravanja i uhođenja – Federacija BiH

			Seksualno uznemiravanje – od 15. godine nadalje		Seksualno uznemiravanje – najteži oblici – od 15. godine nadalje		Ponovljeni incidenti nasilja – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Ukupno	%		74	26	86	14	95	5
	Broj		860	303	1002	161	1103	60
Dobna kategorija	15–29	%	65	36	83	17	93	7
		Broj	166	91	214	43	240	18
	30–39	%	68	32	81	19	91	9
		Broj	149	69	178	41	198	20
	40–49	%	76	24	87	14	97	3
		Broj	171	54	194	30	217	7
	50–59	%	80	20	90	10	98	2
		Broj	187	46	210	24	228	6
60+	%	81	19	90	10	96	4	
	Broj	185	42	205	23	218	9	
Naseljeno područje	Urbano	%	68	33	83	18	93	7
		Broj	357	172	437	93	492	38
	Ruralno	%	79	21	89	11	97	4
		Broj	502	131	565	68	611	22
Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	87	13	93	7	100	
		Broj	18	3	19	1	20	
	Osnovno obrazovanje	%	82	18	92	8	100	1
		Broj	93	20	105	9	113	1
	Srednje obrazovanje	%	73	27	86	14	94	6
		Broj	602	226	714	113	782	46
	Tercijarno obrazovanje	%	60	40	72	28	90	10
		Broj	79	53	95	37	119	13
Koje su nekada imale partnera	Da	%	73	27	85	15	95	5
	Broj		782	289	912	159	1014	57
Imaju li djece	Da	%	77	24	88	13	96	4
		Broj	652	200	746	107	817	36
	Ne	%	64	36	81	19	92	9
		Broj	181	103	230	54	260	24

Zaposlenje			Seksualno uznemiravanje – od 15. godine nadalje		Seksualno uznemiravanje – najteži oblici – od 15. godine nadalje		Ponovljeni incidenti nasilja – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Na plaćenom poslu	%		61	39	81	19	93	7
	Broj		145	92	192	45	221	16
Samozaposlena	%		62	38	71	29	100	0
	Broj		6	4	7	3	9	0
Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	%		85	15	93	7	100	0
	Broj		16	3	18	1	19	0
Nezaposlena	%		77	23	88	12	92	8
	Broj		251	76	287	40	302	25
Učenica, studentica, ide na obuku	%		65	35	83	17	95	6
	Broj		56	30	71	14	81	5
Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%		22	79	37	63	37	63
	Broj		1	2	1	2	1	2
Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%		75	25	88	12	97	3
	Broj		190	63	223	30	245	7
U mirovini	%		81	19	85	16	97	3
	Broj		132	32	139	25	160	4

			Seksualno uznemiravanje – od 15. godine nadalje		Seksualno uznemiravanje – najteži oblici – od 15. godine nadalje		Ponovljeni incidenti nasilja – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Zanimanje	Jednostavna zanimanja	%	60	40	85	15	93	7
		Broj	38	26	55	9	60	4
	Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljači proizvoda	%	56	44	90	10	89	11
		Broj	6	5	9	1	9	1
	Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	%	77	23	87	13	100	0
		Broj	13	4	15	2	17	0
	Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%	63	37	86	14	100	0
		Broj	11	7	16	3	18	0
	Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%	65	35	82	18	93	7
		Broj	41	22	52	11	58	4
	Administrativne službenice	%	60	40	72	28	91	9
		Broj	20	13	24	10	31	3
	Tehničarke ili stručne suradnice	%	72	28	82	18	97	3
		Broj	10	4	11	2	13	0
	Stručnjakinje i znanstvenice	%	55	45	72	28	92	8
		Broj	19	15	25	10	32	3
Oružane snage	%	0	100	0	100	100	0	
		0	2	0	2	2	0	
Prihodi kućanstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	%	73	27	83	17	96	4
		Broj	325	123	373	75	430	18
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	%	74	26	85	15	94	6
		Broj	331	114	378	66	417	28
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	%	77	23	95	5	96	5
		Broj	146	43	180	9	180	8
	Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	%	66	34	82	18	91	9
		Broj	32	17	40	9	44	4

			Seksualno uznemiravanje – od 15. godine nadalje		Seksualno uznemiravanje – najteži oblici – od 15. godine nadalje		Ponovljeni incidenti nasilja – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Regija	Unsko-sanski kanton	%	74	26	80	20	95	5
		Broj	104	36	113	28	133	7
	Tuzlanski kanton	%	77	23	88	12	92	8
		Broj	183	56	210	29	221	18
	Zeničko-dobojski kanton	%	77	24	92	8	98	2
		Broj	145	45	175	15	185	5
	Kanton Središnja Bosna	%	66	34	85	15	94	6
		Broj	86	44	111	19	122	8
	Hercegovačko-neretvanska županija	%	91	9	98	2	100	0
		Broj	102	10	110	2	112	0
	Županija Zapadno-hercegovačka	%	85	15	93	8	95	5
		Broj	38	7	42	3	43	2
	Kanton Sarajevo	%	62	38	75	25	93	7
		Broj	141	88	173	57	213	17
	Županija 10	%	63	37	87	14	100	0
		Broj	26	15	36	6	42	0
Županija Posavska	%	100	0	100		100	0	
	Broj	23	0	23		23	0	
Bosansko-podrinjski kanton Goražde	%	79	21	79	21	75	26	
		10	3	10	3	9	3	
Vlastiti bankovni račun	Da	%	67	33	81	19	94	6
	Broj		302	151	366	88	427	27
	Ne	%	78	22	89	11	95	5
	Broj		485	139	557	67	593	31
Izravno pogođene sukobom	Da	%	73	27	85	15	94	6
		Broj	575	209	666	117	739	44
	Ne	%	75	25	88	12	96	4
		Broj	285	95	335	44	364	16

Osobine ispitanica – Republika Srpska

		Ukupno		Koje su nekada imale partnera	
		%	Broj	%	Broj
Naseljeno područje	Urbano	43	435	43	411
	Ruralno	57	584	57	550
Dobna kategorija	18–19	2	17	1	5
	20–24	7	73	6	58
	25–29	10	105	10	100
	30–34	9	90	9	89
	35–39	9	92	9	90
	40–49	18	180	18	177
	50–59	21	212	21	201
	60–69	17	173	17	167
	70–74	7	70	7	67
	75–79	0	4	0	4
	Ne želi odgovoriti	0	3	0	3
	Obrazovanje	Bez obrazovanja	2	19	2
Osnovno obrazovanje		6	61	6	60
Srednje obrazovanje		75	766	75	720
Tercijarno obrazovanje		17	172	17	162
Imaju li djece	Da, vlastitu djecu	72	738	76	732
	Da, brinem se o pastorkadi ili sam hraniteljka	1	5	0	3
	Da, oboje	1	8	1	8
	Ne	26	268	23	217
	Ne želi odgovoriti	0	1	0	1
Zaposlenje	Na plaćenom poslu	31	313	31	298
	Samozaposlena	4	36	4	36
	Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	1	7	1	7
	Nezaposlena	33	330	33	316
	Učenica, studentica, ide na obuku	7	66	5	44
	Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	1	6	1	5
	Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	10	104	11	102
	U mirovini	15	154	15	148

Sadašnje zaposlenje/ zanimanje	Jednostavna zanimanja	27	95	28	94
	Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljačice proizvoda	2	7	2	7
	Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	4	13	4	12
	Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	5	16	4	13
	Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	27	96	27	91
	Administrativne službenice	13	47	14	46
	Tehničarke ili stručne suradnice	9	32	9	32
	Stručnjakinje i znanstvenice	11	40	11	37
	Zakonodavke, dužnosnice, direktorice	0	1	0	1
	Ne želi odgovoriti	3	10	3	9
Prihod kućanstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	23	238	23	219
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	48	493	48	464
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	21	211	21	204
	Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	7	68	7	67
	Ne zna	0	1		
	Ne želi odgovoriti	1	7	1	7
Vlastiti bankovni račun	Da	53	544	54	520
	Ne	45	463	45	430
	Ne zna	0	3	0	3
	Nije primjenjivo	0	1	0	1
	Ne želi odgovoriti	1	8	1	8
Izravno pogođene sukobom	Da	59	605	61	585
	Ne	41	414	39	376

Stavovi – Republika Srpska

		Dobra žena treba slušati svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u obitelji je privatna stvar i treba se tretirati u okviru obitelji		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika			
		Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se		
Ukupno	%	59	38	10	85	11	85	23	75	29	60		
	Broj	603	384	99	867	112	868	234	762	297	610		
Dobna kategorija	15–29	%	49	47	8	86	9	88	17	82	35	50	
		Broj	95	92	16	168	17	172	32	159	68	98	
	30–39	%	51	46	5	89	11	85	17	82	24	67	
		Broj	92	83	9	162	20	155	32	150	43	123	
	40–49	%	64	34	10	85	10	87	23	74	30	59	
		Broj	115	62	18	154	18	156	42	134	55	106	
	50–59	%	59	39	12	84	13	84	26	73	29	63	
		Broj	124	82	25	179	27	177	55	154	62	134	
	60+	%	71	26	13	82	12	83	30	65	28	60	
		Broj	175	63	31	201	30	205	73	161	69	147	
	Naseljeno područje	Urbano	%	49	48	8	88	8	88	22	77	32	63
			Broj	212	210	36	380	36	382	94	334	140	272
Ruralno		%	67	30	11	83	13	83	24	73	27	58	
		Broj	391	174	64	486	76	486	140	428	157	338	
Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	96	4	28	64	33	67	52	48	43	43	
		Broj	19	1	5	12	6	13	10	9	8	8	
	Osnovno obrazovanje	%	66	29	15	82	15	78	22	71	24	65	
		Broj	40	18	9	50	9	48	14	43	14	40	
	Srednja škola	%	59	38	9	85	11	86	24	74	31	58	
		Broj	454	292	71	647	81	656	183	565	234	445	
Tercijarno obrazovanje	%	52	43	8	91	9	87	16	84	23	68		
	Broj	90	74	14	156	16	150	27	143	40	117		
Imaju li djece	Da	%	63	35	10	85	12	84	24	74	30	59	
		Broj	474	259	77	636	93	626	181	552	222	446	
	Ne	%	48	47	9	86	7	90	19	78	27	62	
		Broj	128	125	23	231	19	240	52	209	73	165	

Zaposlenje			Dobra žena treba slušati svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u obitelji je privatna stvar i treba se tretirati u okviru obitelji		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika	
			Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se
Na plaćenom poslu	%		50	47	10	85	7	90	20	78	34	56
	Broj		155	148	32	265	21	282	63	245	106	176
Samozaposlena	%		60	36	16	78	14	82	17	83	16	73
	Broj		22	13	6	28	5	29	6	30	6	26
Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	%		100	0	0	100	0	100	0	100	47	30
	Broj		7	0	0	7	0	7	0	7	3	2
Nezaposlena	%		60	38	6	89	11	86	23	75	24	66
	Broj		198	124	21	294	38	283	77	247	79	216
Učenica, studentica, ide na obuku	%		38	59	8	89	17	82	20	80	39	47
	Broj		25	38	5	58	11	54	13	52	26	31
Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%		42	58	0	100	0	100	0	100	11	89
	Broj		2	3	0	6	0	6	0	6	1	5
Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%		86	12	13	78	16	80	35	63	34	59
	Broj		89	13	13	81	16	83	36	65	35	61
U mirovini	%		66	28	15	80	14	78	25	69	27	57
	Broj		101	43	22	122	21	119	39	106	42	88

Zanimanje			Dobra žena treba slušati svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u obitelji je privatna stvar i treba se tretirati u okviru obitelji		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika	
			Slazem se	Ne slažem se	Slazem se	Ne slažem se	Slazem se	Ne slažem se	Slazem se	Ne slažem se	Slazem se	Ne slažem se
			%		%		%		%		%	
Jednostavna zanimanja	%	58	41	5	83	8	88	21	78	29	57	
	Broj	55	39	5	79	8	84	19	74	27	54	
Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljači proizvoda	%	36	64	21	79	21	79	64	37	48	41	
	Broj	2	4	1	5	1	5	4	2	3	3	
Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	%	55	45	5	90	0	92	28	72	38	57	
	Broj	7	6	1	12	0	12	4	10	5	7	
Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%	72	28	48	49	14	86	32	68	58	42	
	Broj	12	4	8	8	2	14	5	11	9	7	
Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%	56	38	11	85	7	89	20	77	30	61	
	Broj	53	36	10	81	7	85	19	74	29	59	
Administrativne službenice	%	48	50	13	85	5	92	15	84	50	46	
	Broj	22	23	6	40	3	43	7	39	23	21	
Tehničarke ili stručne suradnice	%	38	60	3	97	3	92	17	83	11	69	
	Broj	12	19	1	31	1	29	5	26	3	22	
Stručnjakinje i znanstvenice	%	42	55	6	94	10	90	11	89	28	69	
	Broj	17	22	3	37	4	36	5	35	11	27	
Zakonodavke, dužnosnice, direktorice	%	0	100	0	100	58	43	0	100	58	43	
	Broj	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	

		Dobra žena treba da sluša svog muža čak i ako se ne slaže s njim		Žene koje kažu da su zlostavljane često izmišljaju ili preuveličavaju navode o zlostavljanju ili silovanju		Nasilje nad ženom često izaziva sama žrtva		Nasilje u porodici je privatna stvar i treba da se tretira u okviru porodice		Žene su češće silovane od strane nepoznatih osoba nego poznanika		
		Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	Slažem se	Ne slažem se	
Prihod kućanstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	%	54	44	14	82	11	85	17	82	24	65
		Broj	128	105	33	195	25	202	41	194	58	154
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	%	62	35	8	87	10	87	25	73	33	55
		Broj	306	172	37	431	48	427	124	359	161	271
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	%	60	36	9	85	14	83	25	72	30	64
		Broj	127	76	19	179	30	175	52	152	62	136
Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	%	52	44	16	79	14	82	25	72	21	62	
		36	30	11	53	10	55	17	49	14	42	
Regija	Sjeverna RS	%	64	33	10	86	11	86	28	71	33	56
		Broj	414	210	65	551	69	554	177	456	210	361
	Istočna RS	%	50	46	9	84	12	84	15	81	23	66
		Broj	188	174	35	316	44	314	57	306	87	249
Vlastiti bankovni račun	Da	%	55	41	12	84	10	86	21	76	34	55
		Broj	301	222	67	456	53	470	116	414	183	300
	Ne	%	64	34	7	87	12	85	25	73	24	65
		Broj	296	156	32	404	55	391	115	339	113	300
Izravno pogođene sukobom	Da	%	63	33	11	85	13	83	27	70	29	60
		Broj	382	202	65	517	76	505	166	425	173	364
	Ne	%	53	44	8	85	9	88	17	81	30	60
		Broj	221	182	34	350	37	363	68	337	124	246

Učestalost nasilja od strane intimnog partnera – Republika Srpska

		Psihičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		
		Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	
Ukupno	%	64	37	89	11	98	3	63	37	88	12	
	Broj	611	351	854	107	937	24	606	355	849	113	
Dobna kategorija	15–29	%	66	34	91	9	98	2	66	35	91	10
		Broj	108	55	148	15	159	3	107	56	147	15
	30–39	%	63	37	88	12	97	4	63	37	88	12
		Broj	113	66	157	22	173	6	112	67	157	22
	40–49	%	62	38	91	9	98	2	62	38	90	10
		Broj	111	67	161	16	174	3	109	68	160	18
	50–59	%	57	43	86	14	97	3	56	44	85	15
		Broj	114	87	172	29	195	6	113	88	170	31
60+	%	69	31	90	10	98	2	69	31	89	11	
	Broj	164	74	215	24	233	5	164	74	213	25	
Naseljeno područje	Urbano	%	60	40	88	12	97	3	59	41	87	13
		Broj	245	166	362	49	400	12	243	169	359	52
	Ruralno	%	66	34	90	11	98	2	66	34	89	11
		Broj	365	185	492	58	538	12	364	186	490	60

			Psihičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	76	25	89	11	100	0	76	25	89	11
		Broj	14	5	17	2	19	0	14	5	17	2
	Osnovno obrazovanje	%	79	21	90	10	96	4	77	23	90	10
		Broj	47	13	54	6	57	2	46	14	54	6
	Srednja škola	%	62	38	90	10	98	2	62	38	89	11
		Broj	446	274	647	73	703	17	444	276	642	78
Tercijarno obrazovanje	%	63	37	84	16	97	3	62	38	84	16	
	Broj	102	59	136	26	157	5	101	61	135	26	
Imaju li djece	Da	%	62	38	88	12	97	3	61	39	87	13
		Broj	459	284	650	92	719	23	455	287	645	97
	Ne	%	70	30	93	7	100	0	70	31	93	7
		Broj	152	66	202	15	217	1	151	66	202	16
Zaposlenje	Na plaćenom poslu	%	58	42	87	13	98	3	57	43	86	14
		Broj	173	125	260	38	291	7	171	127	258	40
	Samozaposlena	%	63	37	89	11	97	3	63	37	89	11
		Broj	23	13	32	4	35	1	23	13	32	4
	Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	%	21	79	100	0	100	0	21	79	100	0
		Broj	2	6	7	0	7	0	2	6	7	0
	Nezaposlena	%	62	38	88	12	97	3	62	38	88	12
		Broj	197	119	280	37	308	9	196	121	279	37
	Učenica, studentica, ide na obuku	%	83	18	95	6	100	0	81	19	95	6
		Broj	36	8	42	2	44	0	35	9	42	2
	Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%	100	0	100	0	100	0	100	0	100	0
		Broj	5	0	5	0	5	0	5	0	5	0
	Oblavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%	66	34	85	15	97	3	66	34	84	16
Broj		68	34	87	16	99	3	68	34	86	17	
U mirovini	%	71	29	93	7	98	2	71	29	93	7	
	Broj	105	42	137	11	145	3	105	42	137	11	

Zanimanje			Psihičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
			%		%		%		%		%	
Jednostavna zanimanja	%	58	42	89	11	98	2	57	43	89	11	
	Broj	55	39	84	10	92	2	54	41	84	11	
Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljači proizvoda	%	49	51	100	0	100	0	49	51	100	0	
	Broj	3	3	7	0	7	0	3	3	7	0	
Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	%	73	27	95	5	100	0	73	27	95	5	
	Broj	9	3	12	1	12	0	9	3	12	1	
Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%	25	75	100	0	100	0	25	75	100	0	
	Broj	3	9	13	0	13	0	3	9	13	0	
Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%	57	43	88	13	97	3	57	43	87	13	
	Broj	52	39	80	11	88	3	52	39	79	12	
Administrativne službenice	%	70	30	88	12	94	6	70	30	85	15	
	Broj	32	14	41	6	43	3	32	14	39	7	
Tehničarke ili stručne suradnice	%	43	57	78	22	100	0	43	57	78	22	
	Broj	14	18	25	7	32	0	14	18	25	7	
Stručnjakinje i znanstvenice	%	70	30	91	9	98	2	69	32	91	9	
	Broj	26	11	34	3	36	1	25	12	34	3	
Zakonodavke, dužnosnice, direktorice	%	100	0	100	0	100	0	100	0	100	0	
	Broj	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	
Vojna zanimanja i zaposlenje u oružanim snagama	%	0	100	100		100	0		100	100	0	
	Broj	0	2	2		2	0		2	2	0	
Prihod kućanstva	%	73	27	92	8	98	2	73	27	91	9	
	Broj	160	59	201	18	214	5	160	59	200	19	
Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	%	63	37	92	8	98	2	62	38	91	9	
	Broj	292	173	426	39	455	10	288	176	422	43	
Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	%	55	45	84	16	99	1	55	45	84	16	
	Broj	112	92	172	32	201	3	112	92	172	32	
Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	%	65	35	79	22	90	10	64	36	76	24	
	Broj	44	23	53	14	60	7	43	24	51	16	

			Psihičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Fizičko nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada		Fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili bivšeg partnera – nekada	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Regija	Sjeverna RS	%	62	38	88	12	97	3	62	39	87	13
		Broj	378	229	533	74	591	16	373	233	528	79
	Istočna RS	%	66	34	91	9	98	2	66	34	90	10
		Broj	233	122	321	33	346	8	233	122	320	34
Vlastiti bankovni račun	Da	%	62	38	88	12	97	3	62	38	87	13
		Broj	322	198	457	63	503	17	321	199	452	68
	Ne	%	65	35	90	10	98	2	64	36	90	11
		Broj	278	152	386	44	423	7	274	155	385	45
Izravno pogođene sukobom	Da	%	63	37	89	11	98	3	63	37	89	12
		Broj	369	216	523	62	570	15	367	218	518	67
	Ne	%	64	36	88	12	98	2	64	37	88	12
		Broj	242	135	332	45	367	9	239	137	331	45

Nasilje od strane sadašnjeg partnera, prema karakteristikama sadašnjeg partnera – Republika Srpska

			Psihičko, fizičko ili seksualno uznemiravanje – nekada		
			Ne	Da	
Sadašnji partner – Dob	15–29	%	12	6	
		Broj	59	13	
	30–39	%	22	22	
		Broj	107	50	
	40–49	%	20	18	
		Broj	98	40	
	50–59	%	23	27	
		Broj	113	60	
	60+	%	24	27	
		Broj	119	59	
	Sadašnji partner – Zaposlenje	Na plaćenom poslu	%	56	59
			Broj	278	132
		Samozaposlen	%	7	7
			Broj	32	16
Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)		%	1	0	
		Broj	5	0	
Nezaposlen		%	14	12	
		Broj	71	26	
Učenik, student, ide na obuku		%	2	1	
		Broj	10	2	
Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta		%	0	0	
		Broj	1	1	
Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji		%	1	1	
		Broj	3	1	
U mirovini		%	20	21	
		Broj	97	46	

		Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od strane partnera – nekada		
			Ne	Da
Sadašnji partner – Zanimanje	Jednostavna zanimanja	%	21	17
		Broj	65	24
	Operateri postrojenja i strojeva i sastavljači proizvoda	%	8	10
		Broj	25	14
	Građevinari, obrtnici ili povezana trgovačka zanimanja	%	16	16
		Broj	47	22
	Kvalificirani radnici u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%	9	9
		Broj	26	12
	Radnici u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%	11	19
		Broj	34	27
	Administrativni službenici	%	7	8
		Broj	21	11
	Tehničari ili stručni suradnici	%	15	14
		Broj	46	20
	Stručnjaci i znanstvenici	%	10	7
		Broj	30	10
	Zakonodavci, dužnosnici, direktori	%	2	0
		Broj	5	0
Oružane snage	%	2	2	
		5	2	
Sadašnji partner – Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	1	1
		Broj	3	1
	Osnovno obrazovanje	%	3	2
		Broj	15	4
	Srednja škola	%	79	84
		Broj	392	189
	Tercijarno obrazovanje	%	17	14
		Broj	86	32

			Psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od strane partnera – nekada	
			Ne	Da
Prihodi	Partner zarađuje manje	%	7	5
		Broj	10	4
	Partneri zarađuju otprilike jednako	%	55	44
		Broj	83	34
	Partner zarađuje više	%	38	51
			58	40
Uporaba alkohola sadašnjeg partnera	Nikada ili manje od jednom mjesečno	%	97	95
		Broj	474	208
	Tjedno	%	3	5
		Broj	17	11
	Gotovo svaki dan / svaki dan	%		1
				1
Uporaba droga sadašnjeg partnera	Nikada ili manje od jednom mjesečno	%	100	100
		Broj	496	223
	Tjedno	%	0	1
			0	1
Je li se partner ikada borio u oružanom sukobu?	Da	%	36	42
		Broj	171	89
	Ne	%	64	58
		Broj	310	124

Učestalost nasilja od strane nepartnera u dobi od 15 godina nadalje – Republika Srpska

		Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje			
		Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da		
Ukupno	%	93	7	98	2	92	9		
	Broj	946	73	1002	17	933	86		
Dobna kategorija	15–29	%	92	9	98	2	90	10	
		Broj	179	17	191	4	176	19	
	30–39	%	92	8	96	4	89	11	
		Broj	167	15	175	7	162	20	
	40–49	%	94	6	98	2	92	8	
		Broj	169	11	176	4	166	15	
	50–59	%	91	9	99	1	91	10	
		Broj	193	19	210	2	192	20	
	60+	%	95	5	100	0	95	5	
		Broj	235	11	246	1	234	12	
	Naseljeno područje	Urbano	%	90	10	98	2	89	12
			Broj	392	43	425	9	385	50
Ruralno		%	95	5	99	1	94	6	
		Broj	554	30	577	8	548	36	
Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	95	5	97	3	92	8	
		Broj	19	1	19	1	18	2	
	Osnovno obrazovanje	%	99	1	100	0	99	1	
		Broj	60	1	61	0	60	1	
	Srednje obrazovanje	%	94	6	98	2	93	7	
		Broj	722	44	752	14	711	55	
	Tercijarno obrazovanje	%	84	16	99	1	83	17	
		Broj	144	28	169	2	142	29	
Koje su nekada imale partnera Imaju li djece	Da	%	93	8	98	2	91	9	
		Broj	889	72	946	16	877	84	
	Da	%	93	7	99	2	92	8	
		Broj	698	52	739	12	688	62	
	Ne	%	92	8	98	2	91	9	
		Broj	247	21	262	6	243	25	

Zaposlenje			Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Na plaćenom poslu	%		92	8	98	3	90	10
	Broj		287	26	305	8	281	32
Samozaposlena	%		88	12	96	4	88	12
	Broj		32	4	35	1	32	4
Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	%		100	0	100	0	100	0
	Broj		7	0	7	0	7	0
Nezaposlena	%		93	7	98	2	91	9
	Broj		307	23	323	7	301	29
Učenica, studentica, ide na obuku	%		92	8	99	1	91	9
	Broj		61	5	65	1	60	6
Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%		89	12	100	0	89	12
	Broj		5	1	6	0	5	1
Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%		92	8	100	0	92	8
	Broj		96	8	104	0	96	8
U mirovini	%		97	3	100	0	97	3
	Broj		149	5	154	0	149	5

Zanimanje			Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Jednostavna zanimanja	%		99	1	98	2	98	2
	Broj		94	1	93	2	93	2
Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljačiice proizvoda	%		100		100	0	100	
	Broj		7	0	7	0	7	0
Građevinarke, obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	%		89	0	100	0	89	0
	Broj		12	1	13	0	12	1
Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%		100		100	0	100	
	Broj		16		16	0	16	
Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobnim uslugama	%		89	11	96	4	87	13
	Broj		85	10	92	4	83	13
Administrativne službenice	%		88	12	97	3	85	15
	Broj		41	6	45	2	39	7
Tehničarke ili stručne suradnice	%		81	19	93	7	76	24
	Broj		26	6	29	2	24	8
Stručnjakinje i znanstvenice	%		98	2	100	0	98	2
	Broj		39	1	40	0	39	1
Zakonodavke, dužnosnice, direktorice	%		100		100		100	
	Broj		1		1		1	

			Fizičko nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje		Fizičko ili seksualno nasilje od strane nepartnera – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Prihod kućanstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	%	93	7	98	3	91	9
		Broj	222	16	232	6	217	21
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	%	94	6	99	1	93	7
		Broj	462	31	490	3	460	34
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	%	91	9	97	3	89	11
		Broj	192	20	206	6	187	24
Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	%	91	9	97	3	88	12	
		62	6	66	2	60	8	
Regija	Sjeverna RS	%	92	8	98	2	91	9
		Broj	591	52	633	10	583	60
	Istočna RS	%	94	6	98	2	93	7
		Broj	355	21	369	7	349	27
Vlastiti bankovni račun	Da	%	93	8	98	3	91	10
		Broj	504	41	531	14	493	52
	Ne	%	93	7	99	1	93	8
		Broj	431	32	460	4	428	35
Izravno pogođene sukobom	Da	%	95	5	99	1	94	6
		Broj	573	32	599	6	568	37
	Ne	%	90	10	97	3	88	12
		Broj	372	41	403	11	364	50

Učestalost seksualnog uznemiravanja i uhođenja – Republika Srpska

			Seksualno uznemiravanje – od 15. godine nadalje		Seksualno uznemiravanje – najteži oblici – od 15. godine nadalje		Ponovljeni incidenti nasilja – od 15. godine nadalje		
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	
Ukupno		%	69	31	83	18	96	5	
		Broj	703	316	840	179	973	46	
Dobna kategorija	15–29	%	59	41	77	23	89	11	
		Broj	115	81	150	45	174	21	
	30–39	%	57	43	72	28	93	7	
		Broj	104	78	131	51	169	13	
	40–49	%	72	28	87	13	100	1	
		Broj	130	50	157	23	179	1	
	50–59	%	70	30	83	17	99	1	
		Broj	148	64	177	35	210	2	
	60+	%	83	17	91	9	97	3	
		Broj	204	42	224	23	238	8	
	Naseljeno područje	Urbano	%	62	38	77	23	94	6
			Broj	269	166	333	102	409	26
Ruralno		%	74	26	87	13	97	4	
		Broj	434	150	507	77	564	21	
Obrazovanje	Bez obrazovanja	%	100	0	100	0	95	5	
		Broj	19	0	19	0	19	1	
	Osnovno obrazovanje	%	92	8	93	7	97	3	
		Broj	56	5	57	4	59	2	
	Srednje obrazovanje	%	69	31	84	16	97	4	
		Broj	527	238	644	122	739	27	
	Tercijarno obrazovanje	%	58	42	70	30	91	9	
		Broj	100	72	120	52	156	16	
Koje su nekada imale partnera	Da	%	69	31	82	18	96	4	
		Broj	660	301	787	174	920	41	
Imaju li djece	Da	%	72	28	85	15	96	4	
		Broj	543	207	635	116	723	27	
	Ne	%	60	40	77	23	93	7	
		Broj	160	108	206	62	248	19	

Zaposlenje			Seksualno uznemiravanje – od 15. godine nadalje		Seksualno uznemiravanje – najteži oblici – od 15. godine nadalje		Ponovljeni incidenti nasilja – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Na plaćenom poslu	%		62	38	78	22	95	5
	Broj		194	119	243	69	297	15
Samozaposlena	%		59	42	70	31	96	4
	Broj		21	15	25	11	35	1
Pomaže u obiteljskom poslu (neplaćeno)	%		45	55	45	55	91	9
	Broj		3	4	3	4	7	1
Nezaposlena	%		72	28	84	16	97	4
	Broj		238	92	277	53	318	12
Učenica, studentica, ide na obuku	%		47	53	79	21	87	13
	Broj		31	35	52	14	57	9
Ne radim zbog bolesti ili invaliditeta	%		42	58	77	23	100	0
	Broj		2	3	5	1	6	0
Obavlja kućanske poslove i brine se o članovima obitelji	%		77	23	87	14	97	3
	Broj		80	23	90	14	100	3
U mirovini	%		85	15	92	8	97	3
	Broj		130	24	142	12	149	5

			Seksualno uznemiravanje – od 15. godine nadalje		Seksualno uznemiravanje – najteži oblici – od 15. godine nadalje		Ponovljeni incidenti nasilja – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Zanimanje	Jednostavna zanimanja	%	71	29	84	16	97	3
		Broj	67	28	80	15	92	3
	Operaterke postrojenja i strojeva i sastavljačice	%	90	10	100	0	100	0
		Broj	6	1	7	0	7	0
	Građevinarke obrtnice ili povezana trgovačka zanimanja	%	62	38	72	28	100	0
		Broj	8	5	10	4	13	0
	Kvalificirane radnice u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu	%	19	81	56	44	100	0
		Broj	3	13	9	7	16	0
	Radnice u prodaji, službama za potporu korisnicima ili osobama s invaliditetom	%	60	40	76	24	93	7
		Broj	58	38	73	23	89	7
	Administrativne službenice	%	64	36	73	27	95	5
		Broj	30	17	34	13	44	3
	Tehničarke ili stručne suradnice	%	50	50	65	35	100	0
		Broj	16	16	21	11	32	0
	Stručnjakinje i znanstvenice	%	63	37	79	21	97	3
		Broj	25	15	32	8	39	1
Zakonodavke, dužnosnice, direktorice	%	100	0	100	0	100	0	
	Broj	1	0	1	0	1	0	
Prihod domaćinstva	Sa sadašnjim prihodima živim udobno	%	78	22	89	11	94	6
		Broj	185	53	211	27	224	14
	Mogu izdržati sa sadašnjim prihodima	%	68	32	82	18	97	3
		Broj	336	158	403	90	478	15
	Sa sadašnjim prihodima nailazim na poteškoće u životu	%	61	39	78	22	96	4
		Broj	129	82	164	47	202	9
	Vrlo teško živim sa sadašnjim prihodima	%	74	26	84	16	96	4
		Broj	50	18	57	11	65	3

			Seksualno uznemiravanje – od 15. godine nadalje		Seksualno uznemiravanje – najteži oblici – od 15. godine nadalje		Ponovljeni incidenti nasilja – od 15. godine nadalje	
			Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da
Regija	Sjeverna RS	%	69	32	81	19	96	4
		Broj	440	203	521	122	615	28
	Istočna RS	%	70	30	85	15	95	5
		Broj	262	114	319	57	357	19
Vlastiti bankovni račun	Da	%	64	36	79	21	95	5
		Broj	346	198	431	114	517	28
	Ne	%	75	25	86	14	96	4
		Broj	346	117	399	64	445	18
Izravno pogođene sukobom	Da	%	74	26	86	14	97	3
		Broj	449	156	521	85	589	16
	Ne	%	61	39	77	23	93	7
		Broj	254	160	320	94	384	30

Dodatak 5. Zahvalnice

Ovu studiju naručio je OESS, a proveo Ipsos, velika međunarodna tvrtka za istraživanje. OESS se želi zahvaliti središnjem Ipsos timu na njihovom radu i posvećenosti. Oni su vodili terenski rad, analizirali podatke i izradili nacрте izvješća. Ipsos u Bosni i Hercegovini bio je odgovoran za vođenje lokalnog terenskog istraživanja.

Središnji Ipsos tim činile su Maelys Bablon, Jelena Krstić, Sara Grant-Vest, Katrina Leary, Tanja Stojadinović, Hannah Williams i Slavica Veljković.

Ipsos tim u Bosni i Hercegovini čine Sonja Milutinović i Selma Kapo Mulaomerović.

U Bosni i Hercegovini, ukupno 62 stručne ispitivačice vodile su intervju s osobitom pozornošću i stručnošću i učinile vidljivim teme koje se često ne primjećuju u svakodnevnom životu. Željeli bismo se zahvaliti Merimi Bajrić, Elmi Balkić, Adisi Bašić, Amirisi Bukarić, Nataši Curović, Almi Čović, Slobodanki Čebić, Milani Čutković, Svetlani Davidović, Nasiji Džihanović, Jasmini Džumhur, Jovanki Đokić, Senadi Gagula, Arneli Galijašević, Samri Halilčević, Edini Halilović, Aidi Hotić, Enesi Husić, Radi Ignjić, Maida Jakupi, Nataši Janjetović, Melisi Kajmak, Sanji Kojić, Mevzeti Korman, Jasmini Košpo, Tajani Kulić, Mari Lovrić, Radmili Lukić, Danijeli Matić, Dijani Mikić-Hodžić, Ljiljani Mirić, Jovani Mirković, Hani Mrša, Saneli Mulahmetović, Amri Muratović, Nusreti Muratović, Irmu Ogrješević, Džemili Oruč, Džemili Ovčina, Aidi Pašalić, Duški Pena, Sretanki Petričević, Lutviji Povelakić, Maji Radonjić, Lejli Rebihić, Dragani Ristić, Anđeliji Rogač, Dijani Rogić Vujinović, Almi Semanić, Adisi Sinanović, Elvedini Spahić, Dostani Stević, Tanji Šarenac, Amili Šećerbegović, Aidi Šišić, Jasmini Terzić, Slađani Topić, Slađani Tovirac, Almedini Vele, Merimi Vele, Mirsadi Zahirović i Marijani Zečević na potpori i predanosti projektu.

Zahvaljujemo se Elmaji Bavčić, savjetnici u Misiji OESS-a u Bosni i Hercegovini, koja je od samog početka podržavala ovo istraživanje vrijednim savjetima i smjernicama. Osobito se zahvaljujemo i svim kolegama i kolegicama iz Misije OESS-a u Bosni i Hercegovini koji su pružili doprinos i logističku potporu tijekom provedbe projekta.

Tim za upravljanje projektima OESS-a činile su Serani Siegel i Dušica Đukić.

Zahvaljujemo se i Mariji Babović i Valentini Andrašek na njihovom dragocjenom doprinosu u pisanju ovog izvješća i Gergelyju Hidegu za njegove statističke uvide i potporu tijekom cijeloga projekta.

I najvažnije, iskreno se zahvaljujemo svim ženama koje su sudjelovale u istraživanju, raspravama fokus-skupina i dubinskim intervjuima i podijelile svoja mišljenja i osobna iskustva. Bez njihova povjerenja ova studija ne bi bila moguća.



Organization for Security and
Co-operation in Europe

Sekretarijat OSCE-a
Odjel za rodna pitanja
Wallnerstrasse 6
1010 Beč, Austrija

Email: equality@osce.org
osce.org/secretariat/gender
osce.org/violence-against-women